PW 1399

Biblioteca Bucureştilor

1
Ianuarie
2005

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREŞTI
Inventar Nr. 29138

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

NICOLAE BALOTĂ

80 de ani de la naştere

"... una din principalele note individualizante ale scrisului său o dă tocmai enorma bogăție şi varietate a cunoştințelor, vastitatea orizontului de cultură investigat... În scrisul lui Nicolae Balotă abundă referințe la scriitori, filosofi, istorici, artişti plastici, nu doar din secolul nostru ci din toate timpurile...

Rezultatul nu e, totuşi, o risipă hasdeică de erudiție,

deoarece eruditul încatenează totul în idee.

Nicolae Balotă e întruparea învățatului sobru, cumpănit, spirit academic, emul peste timpuri al doctorilor sorbonarzi, al «Meister»-ilor, în fine, al erudiților glosatori pe marginea textelor aristotelice, compunători de **summae**".

Dumitru Micu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureștii de altădată

N. T. ORĂȘANU – O pagină a vieții mele sau 22, 23 și 24 ianuarie 1859 2
Nicolae FILIMON – Intrarea lui Cuza în București 3
Ana Maria ORĂȘANU – Memoria caselor – Casele bucureștene 4

15 ianuarie – Mihai Eminescu

Lucia OLARU NENATI – O coincidență tulburătoare la Ipotești 5

Istoria cărții

Țiganiada – 245 de ani de la nașterea lui Ion Budai-Deleanu 8

Autografe contemporane

Horia ZILIERU – Dulcissima Mater 10

Meridian biblioteconomic

Decret privind conferirea unor decorații 12
EBLIDA – Orizonturi. Programe. Inițiative 13
Bibliotecile în era digitală 13
Galina DOICEVA – Rolul Bibliotecii Publice din Varna în protejarea și valorificarea moștenirii culturale a regiunii 15
Mariana JAKLOVSZKY – Infernul cărților 16
Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (I) 19
Cristina CHIȚA – Fundații culturale 25
Edouard ROUVEYRE – Cunoștințe necesare unui bibliofil (VI) 28

Corespondență din Franța

Jean-Yves CONRAD – "În lacrimi, o națiune renaște" 34

Catalog 36

Agenda culturală

"Vatra" – Cioran – cu documentele pe masă 38
Din Podul Dâmboviței în podul "Licurici" 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

N. T. ORĂȘANU

O pagină a vieții mele sau 22, 23 și 24 ianuarie 1859

[Fragmente]

Ziua a treia
(24 ianuarie 1859)

În dimineața zilei din urmă care va rămînea adînc săpată în inimile românilor şi pe paginile istoriei patriei noastre, deputații care se readunaseră la Concordia mă chemară din nou şi-mi spuseră pentru prima oară că planul campanici s-a schimbat şi că candidatul partidului nostru renunță la onoarile tronului şi ale domniei, în favoarea principiului celui sacru al unirii, în favoarea alesului Moldaviei. Cea mai mare parte din deputați aveau ochii înecați în lacrămi de bucurie şi fericire, care, ca o electricitate, pătrunseră deodată şi în ochii mei.

"Acum, cată să ne împlinim cu toții datoria cea mai sacră, datoria ce ne impune binele şi mărirea patriei, ziseră unii din deputați. Noi vom propune această idee în Cameră, pe cînd tu cu popolul caută să ne susții pînă în sfîrşit. Dar pentru că avem ştire că în consiliul partitei opuse s-a hotărît ca astăzi să întrebuințeze şi ei forța armată, de vom mai avea cu noi presiunea popolului, de aceea te invităm în numele patriei şi-ți cerem să ne juri pe onoarea şi pe credința ta că vei întrebuința toate mijloacele de a opri popolul, din prejurul Camerei, de a te trage cu dînsul şi de a-l ține mai departe de Mitropolie, fără a pierde din vedere cu toate acestea cele ce se petrec la noi. Astfel numai vom putea evita cursa ce ni se întinde şi a ne feri de scandalul ce voiesc să provoace inemicii noştri. Daca vom avea trebuință de ajutorul popolului, alergați atunci la semnalul ce vi se va da".

Jurai deputaților a urma dupe instrucțiunele lor şi mă găteam a porni la locul de întîlnire, ce dedesem mulțimei în seara trecută, pe Dealul Mitropoliei, cînd mai mulți amici, dupe ce mă căutaseră prin mai multe locuri, aflaseră în cele din urmă că rămăsesem seara la Concordia, şi veniră să mă caute şi aici, căci popolul, văzînd că zăbovisem şi crezînd că eram în mîinele guvernului, voia să meargă în gloate să sfărame şi să spargă toate aresturile şi să mă scoată cu orice preț...

Plecai dar de la Concordia într-o birjă cu doi amici, şi abia ajunserăm în poalele Mitropoliei, unde, zărindu-mă, popolul năvăli asupră, mă luă pe mîini din trăsură şi mă purtară în triumf de bucurie. Dupe ce se potoli primul elan al mulțimei, le făcui cunoscut hotărîrea deputaților, şi-i congiurai în numele patriei să mă însoțească la Filaret, sau la Cîmpul Libertății, lăsînd însă o mare parte sub povețele altor amici sinceri, care trebuiau, la caz de atac din partea oştirii, să năvălească în Cameră şi să facă alegerea principelui Bibescu imposibilă, lipsindu-l de alegătorii săi. Eu dar plecai cu o mare parte din mulțime şi o aşezai pe dealurile de la Filaret, ca să facem imposibilă cercarea guvernului din ziua trecută

de a tăia retragerea popolului prin cavaleria ce aşezase în stradele din dosul Mitropoliei.

Cu cîte anevoințe şi osteneli ținui această lume curioasă şi poate chiar cu drept cuvînt plină de neîncredere şi bănuieli! Astăzi trebuia să se hotărască viitorul patriei, şi tot românul care-şi iubea țara se temea.

Pe la o oră dupe amiazi, mii de strigăte de ura se auziră în curtea catedralei, pe care le repetă şi popolul dupe înălțimele de la Filaret. Semnalul se dete şi pornirăm în fuga mare să ne întrunim cu cealaltă lume de la Mitropolie.

Atunci începură felicitările, îmbrățişările frenetice, fraternizația.

.....

Într-această zi de entuziasm general, cîți oameni nu se arătară mari în ochii națiunei, cîți nu-şi începură cariere briliante, pentru cîți viața nu începu să surîză cu grații; dar unii ieşiră falşi, alții plăpomari, adică egoişti, şi alții intriganți de prima forță. Oamenii sinceri însă rămaseră neclintiți, cu toată nedreptatea şi calomniile ce plouară în urmă asupră-le.

Şedința se prelungi pînă la şase ore seara, cînd se termină şi formalitatea votării, care fu unanimă şi sinceră. Admirai foarte mult, şi țara întreagă admiră, nu pe deputații stîngei, care au fost totdauna sinceri, ci pe ai dreptei, care țin ură cu ei şi cu sfințenie de astă dată un jurămînt.

.....

Către şase ore Camera procedă la votare. Momentul de astă dată era foarte critic, căci d-aici atîrna soarta națiunei

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

noastre, mîndra soartă de care ne bucurăm astăzi. Mă temeam de vreun renghiu al antagoniștilor lor, de vreo înșelătorie dibace, care se cheamă iscusință politică, dar care e curată șarlatanie. Ce vreți, cată s-o mărturisesc, avui slăbiciunea d-a mă îndoi, și-mi aveam cuvintele mele pentru aceasta.

.....

Votarea să terminase, și acum începuse a se scoate unul cîte unul biletele din urnă: Alexandru Ioan I, Alexandru Cuza, Alexandru domnul Moldovei, Alecu Cuza, colonelul Cuza și alte multe aseminea denumiri, cu care deputații exprimaseră numele înălțimii-sale domnitorului nostru, urmate unele de urări, precum: *spre mărirea patriei, spre fericirea românilor, Dumnezeu să-i ajute, cerul să-i fie de ajutor*, acestea fură singurele voturi ce se traseră din urnă. Numărai cu inima îndoită pînă la treizeci și cinci voturi, numărul ce reprezinta majoritatea absolută a alegătorilor, și d-aici înainte, inima-mi începu a bate cu putere în pieptu-mi, lacrămi de bucurie și fericire începură a-mi curge pe obraji, și întorcîndu-mă la mulțimea care se grămădise la fereastră și care mă întreba cum merg lucrurile:

– Am triumfat, fraților, le zisei.

– Să strigăm ura? mă întrebară ei...

– Nu încă, mai așteptați, le zisei; vă spun eu cînd să strigați.

În fine, cel din urmă bilet fu scos din urnă, și biuroul proclamă pe Alexandru Ioan, domnitorul Moldovei, domn al Principatelor Unite.

Toată sala răsună de aplaude și de strigăte de ura, la care răspunse cu frenezie, repetînd de mii de ori acele strigăte, mulțimea din curtea Mitropolici, care se întindea nu numai pe aleile catedralei, dar încă chiar și pe ulițele dimprejur.

1861

Nicolae FILIMON

Intrarea lui Cuza în București

Capitala României se pregătea să serbeze intrarea domnitorului Principatelor Unite, ales la 24 ianuariu 1859 prin votul unanim al Camerii elective.

Piața Teatrului Național era ornată cu piramide de brazi verzi, pîntre care era așezate în formă de mozaic miriade de candele pline cu oliu de mai multe culori. Ici-colea se vedeau falnicile obelisce egiptene împodobite cu trofee și insemne militare; pe balconul teatrului era depus un cadru colosal, pe care era zugrăvit preaiubitul nostru domnitor, înconjurat de divinități: Justiția, Abondința și Gloria; iar mai jos, acvila și zimbrul încadrate într-un singur spațiu.

Palatele publice erau asemenea frumos împodobite, iar casele particularilor, situate pe strada Mogoșoaici, se distingeau foarte mult prin ferestrile lor tapețate cu șaluri scumpe, ghirlande de flori și desemnuri mitologice aluzive la unirea țărilor și gloria domnitorului; trăsuri elegante străbăteau calea în toate direcțiunile și, prin iuțeala alergării, da frumoaselor dame ce se plimbau într-însele un aspect eroic și încîntător.

Această magică panoramă îmi excită gustul de-a face o cursă pe stradele Capitalei. Mă aruncai, dar, într-o caretă publică și ordonai să mă ducă spre bariera orașului. Acolo văzui un arc de triumf ce semăna cu cel de la Roma rădicat în onoarea lui Septimie Severul; înaintai spre șosea, privii frumosul joc de ape și pavilionul gătit de municipalitate ca să priimească pe domnitorul și să-i prezenteze pîine și sare, după obiceiul românilor.

Dupe ce privii toate acestea cu o bucurie copilărească, mă întorsei iarăși în Piața Teatrului și luai loc pe trotuarul caselor lui Török. Privii de al doilea Piața Teatrului; de astă dată însă era plină de curioși ce se îndesau întocmai ca peștii, ca să vază pe preaiubitul nostru domnitor, recomandat cu atîta căldură și patriotism de fostul pe atunci ministru de Interne prin circularea sa cea plină de poezie și entuziasm.

Trecură cîteva ore fără ca magica panoramă să ia vreo schimbare esențială, dar cum se auzi vorba: "Principele! principele!" poporul se puse în mișcare, și daca gendarmii nu i-ar fi temperat furia prin amenințări și cîteodată prin lovituri, desigur că cortegiul princiar ar fi căutat să-și schimbe direcțiunea sau să stea în nemișcare.

În fine, careta domnitorului se arătă în mijlocul unui escadron de cavalerie; suveranul românilor, mișcat foarte mult de entuziastica priimire ce i se făcea, saluta popolul cu un zîmbet plin de bunătate, rădicînd cîteodată capul în sus, ca să mulțămească gentilelor doamne ce făceau să plouă în trăsură buchete compuse din cele mai frumoase flori și columbe albe unite prin legături de panglice roșii.

Dupe trăsura domnitorului veneau miniștrii și mai multe căpetenii militare ce se distinseseră în memorabilele zile de la 23 – 24 ianuarie.

Dupe aceștia veneau frații tabaci și alți isnafi, călări pe cai ageri și strigînd din timp în timp: "Hura!... să trăiască măria-sa!..."

În urma acestor cavaleri plini de patriotism și de curagiu, veneau trăsuri pline de dame și cavaleri...

1861

(*Bucureștii în literatură*,
texte alese și adnotate,
cu un cuvînt înainte de Radu ALBALA,
Editura pentru Literatură, 1962)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Memoria caselor

Casele bucureștene

Ana Maria ORĂȘANU

Sub numele generic de "case" identificăm locuințele, respectiv categoria cea mai numeroasă din patrimoniul imobiliar al Capitalei.

Locuința, cu prioritate cea unifamilială, este programul de arhitectură care ilustrează cu fidelitate întreaga istorie a comunității locale, precum și principalele ei caracteristici: reflectă condițiile economice și sociale în care a fost edificată, posibilitățile tehnice ale societății, dar și gustul artistic al vremii și al proprietarului.

Locuința a evoluat de-a lungul timpului odată cu orașul, căci este programul cel mai flexibil, dar și cel mai sensibil la evenimente. Vitregiile vremurilor și calamitățile au afectat îndeosebi această categorie de construcții. Distruse prin foc și apă, prin furia invadatorilor și forța buldozerelor, au dispărut cartiere întregi de case, și sărăcăcioase, și elegante sau bogat decorate. Aceste adevărate "scene" ale vieții bucureștene de fiecare zi deveneau una cu pământul, pentru ca apoi, din lacrimi și ruine, să se înalțe alte case, după alte nevoi și posibilități. Și, fiecare dintre ele, să ocrotească "o pâlpâire de suflet românesc", căci oricine le-ar fi construit, odată statornicit aici, se adapta, chiar involuntar, regulilor marelui oraș, Capitala României.

Imaginea orașului de azi este reflexia doar parțială a istoriei sale și a traiectului în timp al comunității sale. Din cauze bine știute, au dispărut mărturii construite, fundamentale sub aspectul valorii documentare.

De asemenea, putem constata cu o amară resemnare că niciunde nu găsim o istorie a locuințelor bucureștene. Documentele iconografice ilustrează, în majoritate, secolele XIX – XX, iar documentele de arhivă sunt disparate și nesistematizate.

Revenind la timpul prezent, constatăm că nu există, și nici nu s-au inițiat, lucrări de evidență coerentă și completă cu privire la casele care mai există, respectiv o inventariere detaliată a "caselor vechi" păstrând amprenta celor ce le-au zidit și le-au locuit.

Astfel, cu toate că în ultimii ani s-a scris mult despre ceea ce se poate numi "memoria caselor", aprecierea e că informațiile sunt segmențiale, izvorâte mai ales dintr-un elan sentimental, și mai puțin din preocuparea de a alcătui, pas cu pas, o bază informațională completă și complexă, cu date științifice de referință, dar nu numai.

Memoria caselor, acest subiect atât de sensibil, se dovedește a fi un univers cu multiple dimensiuni.

Cine, când și cum a construit casa? Este o realizare de arhitectură vernaculară sau operă de autor? Cine și când a locuit-o? Cu ce gânduri, aspirații și idealuri a împlinit-o? Întrebări și răspunsuri care definesc universul unei case. Toți bucureștenii, oameni de rând sau personalități, s-au legat sentimental de casa lor, de căminul familiei. Casa a însemnat o împlinire, dar, pentru mulți, un ideal inaccesibil.

Eminescu nu a avut niciodată o casă a lui și nici măcar o locuință stabilă, cu toate că multe locuri din oraș păstrează amintirea sa. La fel, și Caragiale. Luchian și-a permis foarte târziu să-și cumpere o casă, cu toate că arta sa înnobila reședințele elegante din București.

Th. Aman a reușit să-și zidească visata casă. O splendidă locuință ridicată după planurile sale, alcătuită funcțional și estetic după gustul și nevoile sale sociale.

Heliade și Anton Pann, vestiți în vremea lor pentru că își organizaseră primele tipografii private, și-au zidit alături de locuință și spații necesare funcționării atelierelor tipografice.

Arghezi și-a creat propriul univers, "Mărțișorul", la margine de oraș. Și exemplele pot continua.

De aceea, ne propunem un itinerar prin vechi case de bucureșteni, acolo unde regăsim istoria și farmecul orașului, viața și personalitatea unor mari români.

Gândul ne este unul: să le salvăm de la uitare și indiferență și, poate, chiar să le salvăm existența.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

15 ianuarie – Mihai Eminescu

O coincidență tulburătoare la Ipotești

Lucia OLARU NENATI

Este cunoscut faptul că Mihai Eminescu a fost atras de la începuturile sale poetice de fascinația miturilor străvechi autohtone, că pana sa a exersat îndelung asupra acestei teme, nu numai în virtutea atracției mitului romanticilor în general, ci și dintr-o pornire a sa profundă, particulară. Astfel, cunoscând desigur texte apărute în epocă, precum, de pildă, conferința lui Hasdeu *Perit-au dacii*, ca și scrierile pe această temă ale lui Bolintineanu, Alecsandri, Asachi, el va fi citit desigur geografia grecului Strabon, ceea ce i-a permis să-și contureze un topos mental al străvechimii noastre. În afară de aceste surse deja larg acreditate, se mai poate adăuga și aceea provenită din legătura elevului cernăuțean care a fost Eminescu, cu profesorul său de istorie Ernst Rudolf Neubauer, scriitor, autor de cărți, poezii, studii, basme, despre care cel care s-a aplecat asupra personalității sale, germanistul Horst Fassel[1] susține că ar fi fost primul care a putut să desfășoare în fața ochilor avizi ai învățăcelului său fascinația lumii vechi a Daciei despre care profesorul s-a pronunțat în numeroase rânduri. Faptul este important într-o încercare de-a stabili cronologic vechimea preocupărilor eminesciene pentru această epocă istorică, pe care în acest mod le putem situa chiar în anii săi de adolescență cernăuțeană când, alături de mentorul său Aron Pumnul, și Ernst Neubauer l-a îndrumat pe calea cultivărilor valorilor naționale și universale. Printre altele, profesorul german era preocupat de muntele Cecina din Bucovina, numit de el "cel alb" și considerat ca fiind un punct crucial pentru istoria întregii omeniri. De asemeni, e de semnalat azi că acest profesor era adeptul teoriei prin care indienii de la poalele muntelui Hymalaia s-ar fi răspândit în Europa din Bucovina, oricum, el considerând populația Dacilor ca una dintre cele mai vechi din Europa, pe același plan cu populația de mare vechime istorică a indienilor. De aici poate porni și preocuparea de mai târziu a lui Eminescu pentru toposul și spiritualitatea indică.

În arealul autohton, Eminescu imaginează o întreagă lume a Daciei, cu personaje puternice, acțiune, idei, conflicte, meditații ș.a., așadar construiește o avantistorie prelungită în mitul dacic, cu sens întors, simbolizat de plutirea Dochiei în luntrea lină pe apa istoriei, în sens invers, spre timpurile de mit, dovedind că și pentru Eminescu istoria crește din mit. De fapt, toate poemele sale, terminate sau nu, în care este prezentă lumea dacică se rostuie într-un amplu tablou unitar pe care, dacă timpul vieții sale ar fi avut răbdare, el l-ar fi desăvârșit într-o panoramă amplă și coerentă a unei grandioase concepții poetice și istorice. Știm astfel că marele său proiect de-a scrie un Dodecameron dramatic, dedicat trecutului istoric românesc, de la începuturi până la Tudor Vladimirescu, are ca punct de pornire piesa *Decebal*. Desigur că, neterminate fiind, fragmentele dramatice eminesciene rămase în manuscris nu au obținut consacrarea pe care a cunoscut-o poezia sa. Dar totuși literatura dramatică nu se poate judeca decât în forma pentru care a fost destinată, întruparea scenică, aceea de care teatrul său nu a avut parte decât cu minime excepții. Una dintre acestea o constituie montarea acestui fragment, împreună cu alte două, *Bogdan Dragoș* și *Mira* în cadrul unui spectacol intitulat *Întemeietorii* sub regia lui Dan Alexandrescu de la Târgu Mureș, pe scena Teatrului "Mihai Eminescu" din Botoșani (singurul unde s-a jucat dramaturgia eminesciană), în vara anului 1989, teatru aflat atunci sub direcția celei care vă vorbește. Am menționat acest lucru doar pentru a aduce o mărturie vie din partea cuiva care a avut rarissima șansă de a asculta teatrul eminescian rostit pe scenă și, ca atare, pus în valoare și în situația de a-și demonstra, cel puțin fragmentar, teatralitatea sa intrinsecă. Replicile sale se aud, au curgere și viață, sunt adecvate personajelor care le rostesc, dovedindu-se astfel că Eminescu le auzea atunci când le scria, exact așa cum Caragiale și-a auzit personajele vorbind atunci când, aflându-se în țară, a scris teatrul său nemuritor, dar mai târziu, în existența sa berlineză, nu le-a mai auzit niciodată, deși anunța un nou avânt dramatic care însă n-a mai venit nicicând.

Din ciclul lumii dacice eminesciene fac parte numeroase poeme precum: *Genaia*, *Miradoniz*, *Memento mori*, *Sarmis*, *Gemenii*, *Rugăciunea unui dac*, amintitul plan al piesei *Decebal*, *Povestea Dochiei și ursitoarele* dar și *Mușatin și codrul* și altele. Conținutul și esența lor au fost analizate de numeroși exegeți și nu ne putem opri pe larg asupra lor aici, din rațiuni temporale, dar și pentru că nu aceasta este, în principal, scopul demersului nostru de față. De reți-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nut doar că în aceste poeme apar linii de forță ale întregii poetici eminesciene, identificări ale eului său liric cu aceste personaje, chiar spoturi de proiecții largi premonitorii asupra destinului nostru național. De pildă, în conflictul fratricid dintre Sarmis și Brig Belu, precum și în substanța cumplitului blestem conținut în acest poem se poate întrevedea, credem, blestemul ancestral național cuprins și în *Miorița*, al agresiunii eroului Ortoman, deci a individului excepțional, din partea celor râvnitori la dotarea lui, fie ea fizică, materială, intelectuală etc., care va străbate cu unda sa vitriolantă de invidie straturile istoriei noastre fără a da semne de oboseală, așa cum am încercat a configura anatomia fenomenului în alte susțineri[2].

Ori în prevestirile ursitoarelor din mai sus citatul poem se poate întrevedea propriul destin al poetului de-a căuta și simți în lume: "Dorul după ce-i desăvârșit", așadar după modelul ideal (Noumenul) al lumii reale (Fenomenul), elemente pe care a încercat mereu să le apropie, să micșoreze distanța, uneori catastrofală, între realul dezamăgitor și idealul pe care-l purta în cuget precum poartă albina desenul fagurelui în genomul ei, efort care-i va fi provocat desigur marea oboseală ce l-a cuprins prematur. Motivul răului cinic, disperarea de-a trăi într-o lume dominată de rău ce va prefigura culmile disperării cioraniene, cinismul imposturii mereu biruitoare asupra autenticului, boală eternă și, vai, mai vie azi ca orcând!, toate le vom găsi în acest areal al dacismului, în care conviețuiesc, alături de măreția și demnitatea gloriei, chiar și atunci, sau mai ales atunci când refuză umilința, alegând calea morții, pentru daci eliberatoare.

Aici ar fi de menționat un fapt tulburător și anume că pe frontispiciul bisericii Sf. Gheorghe Nou din București, unde a poposit trupul neînsuflețit al poetului, în drumul său spre alt tărâm, se află săpat în piatră un fragment din poemul *Rugăciunea unui dac*, pe care, din păcate, prea puțină lume se oprește să-l citească și mai puțini să-l înțeleagă, și unde, de pildă, în acest 15 iunie de care nu suntem departe, nu se afla nimeni să-l recitească, la moment comemorativ (115 ani!) atingându-i profunzimile turburătoare. Iată fragmentul ce se sfârșește cu aceeași dorință de eliberare prin moarte a dacilor ce nu acceptau umilința vieții: "Și el îmi dete ochii să văd lumina zilei/ Și inima-mi împlut-au cu farmecele milei/ În vuietul de vânturi auzit-am al lui mers/ Și-n glas purtat de cântec simții duiosul vers/ Și tot pe lâng-acestea cerșesc încun adaos/ Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos!"

Desigur că în imaginarul poetic eminescian au fuzionat elemente din multe mitologii, indică, germanică, scandinavă, dar trunchiul principal și substanța viguroasă a acestuia este mitologia dacică cu care el s-a simțit solidar, cu mult mai mult decât cu latura latină a identității noastre românești. Prin aceasta el se constituie într-unul dintre cei mai substanțiali sprijinitori ai trunchiului dacic identitar și multe dintre vârfurile de tensiune ale scrisului său se situează în acel areal, dovedindu-se a-i fi familiar, propice dezvoltărilor dramatice. În demersul său de recitire modernă a operei eminesciene prin prisma ontologică, Mihai Cimpoi susține că: "Întâlnirea eului eminescian cu centrul energetic interior care înfățișează arhetipul Daciei este una esențială de ordin existențial: el se relevă sieși, asistat de «oglinda» ființei ei mitoistorice. Sinele adânc al poetului se identifică dacului iar Dacia este mai mult decât Italia lui Goethe... decât Grecia lui Hölderlin, sau India lui Schlegel și Novalis. Dacia eminesciană ține de prezentul ființei iar lumea dacică este pentru Eminescu o lume care își întemeiază ea însăși propria ființă". Așadar, există un model al Daciei, un orizont intraistoric și filozofic, ca imagine sintetică a Întregului[3].

Cert este că Eminescu rămâne cel mai asiduu cunoscător și asamblator al fragmentelor de mit preromânesc, unificatorul și chiar creatorul lor, este cel ce așază pe temelia elementelor traco-dacice o construcție armonioasă și suplă de mitologie românească identitară.

De aceea este plin de forță simbolizatoare, de o coincidență turburătoare faptul că la temelia casei sale din Ipotești, mai precis a *atenansei* (clădirea din curtea casei unde susțin cunoscătorii că dormeau băieții Eminovicieni), s-a găsit, ca într-o închipuire mitologică, o vatră de sorginte dacică cu obiecte specifice: fragmente de cărbune, o cățuie și, mai ales, fragmente a ceea ce avea să devină, după restaurarea profesionistă, o splendidă amforă ce se află azi în inventarul muzeului de la Ipotești.

Semnatara acestor rânduri a îndeplinit în anii 70 ai secolului trecut funcția (de fapt, cred că misiunea) de muzeograf al acestui așezământ. Calitate în care m-am străduit să descopăr și să aduc spre expunere cât mai multe și mai autentice elemente amintind de poet și de familia sa. Între altele, am militat și am obținut dreptul de-a demola clădirea de atunci a muzeului, dovedind că aceasta, o refacere din anii 35, era așezată greșit și neconformă cu originalul. Ca atare, s-a obținut aprobarea efectuării unor săpături arheologice, alături de casa muzeu spre a se decoperta temeliile casei vechi despre a cărei poziționare sesizasem că nu corespunde cu imaginile fotografice și cu alte mărturii de epocă. S-a săpat, de asemeni, în curtea casei unde un cercetător avizat (I. D. Marin) susținea că ar fi fost *atenansa*, o altă clădire unde dormeau băieții familiei Eminovici. La aceste săpături, efectuate în primăvara anului 1976, mi-au dat ajutor profesionist directorul Muzeului de Istorie al Județului Botoșani, de care aparținea pe atunci Muzeul de la Ipotești, Paul Șadurschi (azi distins cu ordinul Meritul cultural în rang de cavaler), împreună cu alți câțiva muzeografi de profil, printre care și Octavian Liviu Șovan, ulterior doctor în

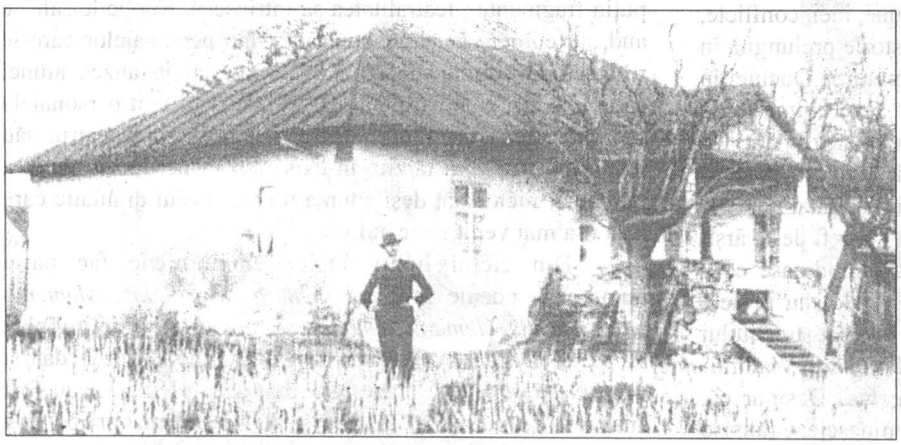

Casa lui Gh. Eminovici din Ipotești

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

istorie. În săpături s-au descoperit obiecte foarte utile scopului nostru de refacere a clădirii şi interioarelor, precum fragmente din sobele autentice ale casei (cornişă, cahlă, brâu etc., provenind de la manufactura Pollak din Botoşani), de veselă (autohtonă şi de Birmingham), tencuială şi alte obiecte.

Dar, mai ales, supriza cea mare a fost să ajungem, prin deschiderea unei alte casete la 25 metri sud-est de colţul din stânga al muzeului, pe traseul unui şanţ de 0,35 m adâncime la un nivel ce ne-a revelat existenţa unui strat de lipitură de lut ars, cu bucăţi de chirpic având imprimate urme ale unor elemente de construcţie din lemn, urme de cenuşă şi cărbune, printre care se aflau şi numeroase fragmente ceramice. Ducând obiectele la muzeul de istorie, ele au fost studiate, curăţate, tratate corespunzător şi reconstituite de arheologii în cauză. Aşa a apărut concluzia că pe traseul şanţului a fost surprinsă o locuinţă de suprafaţă din vremea provinciei romane Dacia, aparţinând culturii carpice din secolele II – III e.n., corespunzătoare celui de-al doilea nivel de locuire din cunoscuta aşezare de la Medeleni Cucorăni. Aşa cum a susţinut arheologul Paul Şadurschi, concluzia a fost fondată pe asocierea în acelaşi complex de habitaţie a unor fragmente de ceramică tradiţională dacică provenind din vase borcan, unele dintre ele cu un brâu ornamentat cu incizii oblice şi o căţuie fragmentară pe fundul căreia se află un ornament compus din incizii de linii paralele în zig-zag, cu fragmentele unei amfore de tip roman, supuse unei arderi secundare cu prilejul incendiului, încât culoarea sa a devenit cenuşie. Amfora înaltă de 0,50 m a fost lucrată din pastă dură nisipoasă având buza inelară, gâtul scurt evazat spre bază, fundul cilindric şi torţi ovoidale cu nervură mediană exterioară care aparţine, potrivit aprecierii arheologului Octavian Liviu Şovan, bazat şi el pe alte contribuţii de specialitate, "unui tip cu analogii în complexele de locuire de la Barboşi Galaţi, Cucorăni, ca şi în zona de nord pontică la Ilurat şi Tiritake"[4].

Faptul a stârnit ecou în toată presa (şi chiar literatura românească, G. Tomozei scriind o carte despre acest fapt), precum probăm prin articolul semnat de Adrian Păunescu în revista "Flacăra",[5] în care semnatarul relevă că această descoperire este "un lucru extraordinar, de o nobilă şi imperativă frumuseţe,... dovadă a prezenţei în acele locuri a unei bătrâne aşezări dacice. Paul Şadurschi, directorul Muzeului din Botoşani şi Lucia Olaru împreună cu toţi cei care s-au ocupat de aceste treburi au privit uluiţi ceea ce vedeau...: printr-o coincidenţă pe care numai stelele ar putea-o explica şi limpezi, casa sub care s-a găsit acea aşezare dacică, casa întemeiată pe un fascinant substrat dacic, este casa lui Mihai Eminescu".

Ulterior, în 1979, colectivul Muzeului Judeţean a continuat săpăturile de la Ipoteşti, prilej cu care s-au descoperit "materiale sporadice din epipaleolitic, o aşezare dacică din secolul II – III... Inventarul aşezării era format în special din ceramică (vase lucrate cu mâna, din care nu lipsesc ceştile tronconice şi borcanele decorate uneori cu brâuri şi butoni în relief şi vase lucrate la roată din pastă fină cenuşie, oale, castroane, fructiere şi căni ornamentate câteodată cu motive realizate în tehnica lustrului...) precum şi un fragment din partea mobilă a unei râşniţe (catillus) lucrată în rocă locală şi o fusaiolă din lut ars... În ce priveşte apartenenţa culturală şi etnică, toate elementele de care dispunem permit atribuirea aşezării de la Ipoteşti populaţiei dacice semnalată de altfel şi în apropiere prin descoperirea altor aşezări, în punctul *La luncă* (300 m sud de Ipoteşti) sau la Cucorăni în punctele Vatra satului şi Medeleni[6].

Iată deci cum în destinul eminescian tangenţele dintre mit şi real continuă sinuos şi tulburător, dincolo de graniţele vieţii pământeşti şi cum semne stranii ne îndeamnă să medităm pe marginea unei asemenea coincidenţe precum aceea că el, creatorul şi întemeietorul unui construct mitologic dacic aşezat la temelia existenţei noastre istorice, a dormit în copilăria lui pe temelia unei aşezări dacice superbe care-i va fi trimis în vise efluvii semnificatoare.

Note:

1. Horst Fassel, "Mihai Eminescu şi profesorul de istorie Ernst Rudolf Neubauer", în "Hierasus", Anuar, 78, Muzeul judeţean de istorie Botoşani, 1979, p. 487.

2. Lucia Olaru Nenati, "Nemuritoare Miorița", în "Lumină Lină / Gracious Light", vol. II, nr. 3, sept. – oct. 1997, New-York, pp. 19 – 25.

3. Vlad Zbârciog, *Mihai Cimpoi, sau dreapta cumpănă românească*, Editura Guinivas, Chişinău, 2003.

4. Dr. Octavian Liviu Şovan, în "Forumul cultural", An II, Nr. 1, martie 2002, Botoşani, pp. 10 – 11.

5. Adrian Păunescu, "O vatră misterioasă", în "Flacăra", nr. 18 (1091) din 6 mai 1976, Bucureşti, p. 1.

6. Dr. Octavian Liviu Şovan, *op. cit.*

Comunicare susţinută la
al V-lea Congres Internaţional de Dacologie,
Bucureşti, iunie 2004
(Din "Lumină Lină / Gracious Light",
nr. 4/octombrie – decembrie 2004,
New York, pp. 31 – 35)

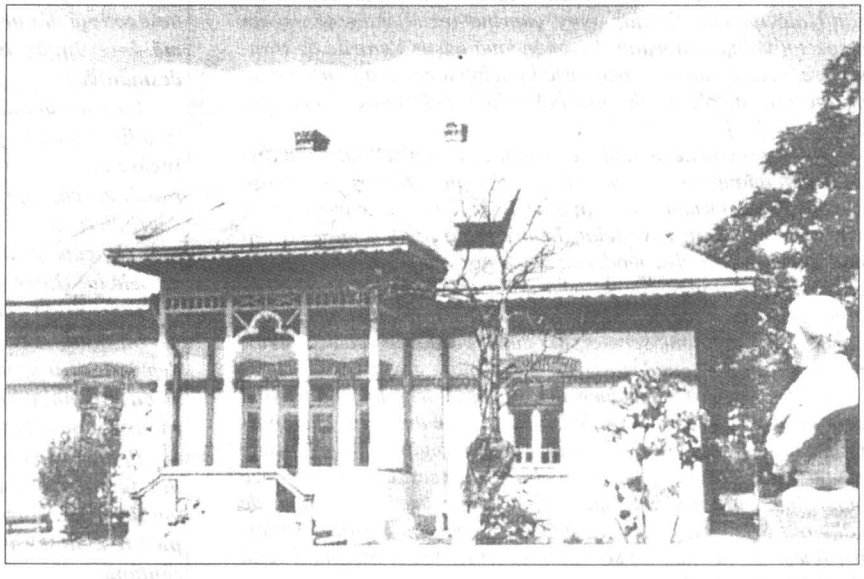

Casa-muzeu M. Eminescu din Ipoteşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

ȚIGANIADA

245 de ani de la nașterea lui Ion Budai-Deleanu

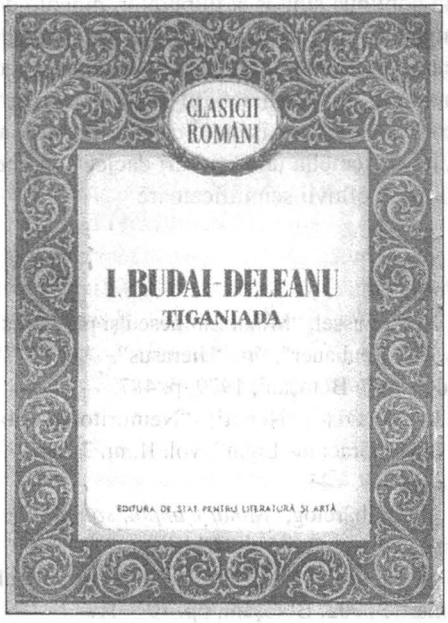

Notă asupra ediției

Poema eroi-comică a lui I. Budai-Deleanu ne-a parvenit în două versiuni. Cea dintâi a fost tipărită de T. Codrescu în revista Buciumul Român *(Iași, I, 1875; II, 1877), după manuscrisul ce se găsește azi în Biblioteca Academiei R.P.R. înregistrat cu nr. 2634. Ediția noastră reproduce varianta a doua, cea desăvârșită, așa cum se află în manuscrisul 2429 al Academiei R.P.R. E meritul lui Gh. Cardaș a fi pus în circulație textul acestei din urmă variante, mai întâi în 1925, apoi în 1928.*

Nu se poate totuși vorbi despre editarea științifică în trecut a operei lui Budai-Deleanu. Unele ediții au dat numai fragmente din text; mai toate prezintă grave neglijențe de reproducere, mergând până la transformarea originalului. Chiar cele două ediții ale lui Gh. Cardaș, care cuprind textul integral, nu au respectat voința autorului. În amândouă mișună erorile de transcriere, ceea ce duce pe deoparte la neînțelegerea a foarte multe pasaje din operă, pe de altă parte la o deformare a imaginii autorului. [...]

Pe lângă erorile de felul celor citate până aici, edițiile în discuție mai adaugă o serie de scăderi: omisiuni de cuvinte, adaose personale, deformări sau înlocuiri de cuvinte, uneori chiar schimbarea ordinii cuvintelor. Dintre toate socotim însă că cea mai gravă e așa zisa modernizare a textului. Ceeace în prima ediție apare întâmplător, ia în a doua ediție aspectul unei tendințe generale, a unui sistem. Socotim că a înlătura ceea ce e particular limbii unui scriitor, înlocuind ceea ce e vechi și regional cu ceea ce e actual și literar, este o mare greșală.

Ediția de față reproduce manuscrisul original. Editorul a avut grija de a evita erorile de transcriere, el a păstrat toate particularitățile limbii scriitorului: forme regionale, arhaisme, cuvinte noi, creații personale. În felul acesta, cititorul face cunoștință cu adevărata operă și-și poate da singur seama de valoarea lingvistică a uneia dintre cele mai importante scrieri românești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. [...]

J. BYCK

Prolog

Să fie preceput ș'alte neamuri a Europei prețul voroavei și dulceața graiurilor bine rânduită, adică ritorica și poesia, cum au înțălesu-o Elinii și Romanii, o! câți eroi slăviți să ar ivi dintre varvari, sau doară din cei ce să numea sălbateci, pe carii oameni luminați lipsind întru neamul lor și pe vremile când au trăit un Omer ș'un Virghil, vecinică i-au acoperit nepomenire. Ș'unde era Ector, cel a Troii naltă sprijană, și Ahil, tăria și zidul Grecilor, de nu să ar fi născut cântărețul Omer?

Deci nu pentrucă numai Ellada și Roma au putut naște oameni înalți și viteji luminați, ne mirăm cetind viețile slăviților eroi elinești și romani, ci mai vârtos pentrucă Ellada și Roma au crescut oameni întru podoaba și măestria voroavei deplin săvârșiți, carii cu supțirimea și gingășia condeiului său, au știut într'atâta frumsăța pe eroii săi, cât noi astezi, necunoscând pe alții asemene, ne uimim de mare-sufleția, naltă-cugetarea, bărbăția ș'alte vârtuți a lor; și doară nu luom sama că mai mare partea întru aceasta este a scriptoriului.

Luând firul istorii neamului nostru românesc, de când să au așezat în Dacia, câți și mai câți bărbați, cu tot feliul de vârtuți strălucitori, am cunoaște doară acum, deacă să ar fi aflat între Români, din vreme în vreme, bărbați care să fie scris viața lor și cu măestru condeiu împodobindu-le fapte și înălțându-i după vrednicie, să îi fie trimis strănepoților viitori. La lipsa unor ca acești autori, acum pre toate acele persoane luminate, din căruntele veacuri, ceața uitățiunii i-ai acoperit. Puține raze a mărimii lor, cu carele viețuind strălucea, au putut străbate la noi.

Și unde aflăm la istorie un eroe asemene lui Stefan, principiul Moldavii, sau unui Mihaiu, domnului Ugrovlahii, cărora nu lipsea numai un Omer, ca să fie înălțați preste toți eroii.

Răvărsându-să întru mine nește scântei din focul ceresc a muselor, bucuros aș fi cântat doară pre vreun eroe dintru cei mai sus numiți; însă, băgând de samă că un feliu de poesie de aceste, ce să chiamă epicească, poftește un poet deplin și o limbă bine lucrată, nesocotință dar ar fi să cânt fapte eroicești, mai vârtos când nice eu mă încredințăz în putere, iar neajungerea limbii cu totul mă desmântă.

Cu toate aceste, răpit fiind cu nespusă poftă de a cânta ceva, am izvodit această poeticească alcătuire, sau mai bine zicând* jucăreauă, *vrând a forma ș'a întroduce un gust nou de poesie românească, apoi și ca prin acest feliu mai ușoare înainte deprinderi să să învețe tinerii cei de limbă iubitori, a cerca și cele mai rădicate și mai ascunse desișuri a Parnasului, unde lăcuiesc musele lui Omer și a lui Virghil!

Eu, spuind adevărul, vrui să mă răpez într'o zburată, tocma la vârvul muntelui acestui, unde e sfântariul muselor, ca să mă deprind întru armonia viersului ceresc a lor. Dar ce folos! – căzui și eu cu mulți alții depreună, și căzui tocma într'o baltă unde n'auzii numai broaște cântând!

Pentru aceasta, până la un alt prilej, când mi să va lovi să beu din fântâna curatelor surori, primește, iubite cetitoriu, cu bună voință această izvoditură!... și socotește cu priință, aducându-ți pururе aminte că apa de baltă nice odinioară nu este limpede ca de fântână.

Leonachi DIANEU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

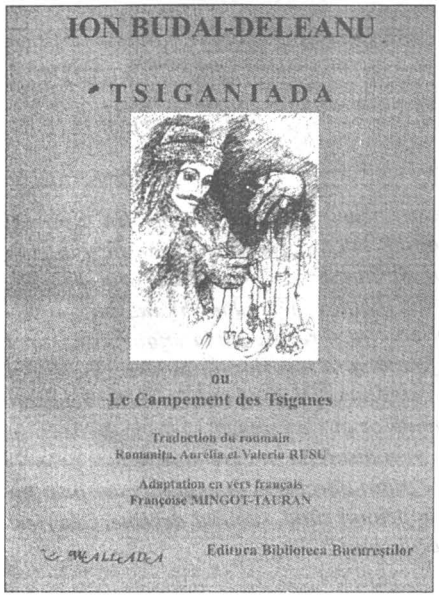

Adevăratul poet al latiniștilor fu Ioan Budai-Deleanu. [...]

Budai-Deleanu este un om cu desăvîrșire occidental, fără a pierde nimic din spiritul țăranului ardelean. O simplă ochire prin opera și notele lui încredințează că avea o cunoștință desăvîrșită a literaturilor clasice, apoi a acelei italiene, de bună seamă a literaturilor germană, franceză, poate engleză (cita pe Milton și pe istoricul Gibbon). Însă temeiul culturii lui îl formează clasicitatea și literatura italiană, foarte la modă în acea vreme la Viena prin Metastasio (al cărui *Temistocle* începuse a-l traduce), Casti și Lorenzo da Ponte. Budai e

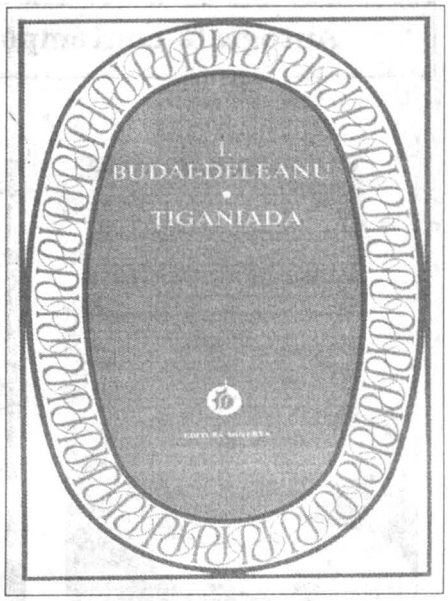

singurul dintre latiniști care se dedică frivolităților artei. Totuși un morman de pagini manuscrise ni-l arată ca un foarte erudit avocat, împreună cu ardelenii săi și pe urmele lui Cantemir, al continuității și romanității noastre. [...]

Ideea de a compune acea "jucăreauă", intitulată *Țiganiada*, în scopul de "a forma și a introduce un gust nou de poezie românească", îi vine lui Budai, precum mărturisește, din lectura poemelor eroi-comice vestite, a *Batracomiomahiei* omerice, a "vedrei răpite" (*La secchia rapita*) de Tassoni. Din scriere se vede că folosea pe *Don Quijote* al lui Cervantes. Cita și *Gli animali parlanti* de abatele Casti, apărut în 1802, dar mai puțin utilizat. De fapt *Țiganiada* e o sinteză foarte personală de înrîuriri și opera în total rămîne o creațiune proprie. Desfășurarea acțiunii e mai degrabă ariostească, cu tonuri și din Merlin Cocai, în vreme ce lupta finală între țigani e tassoniană. Sînt și elemente dantești, venite însă de-a dreptul de la Virgiliu. [...]

Vocația lui Budai-Deleanu nu este descriptivă și sub acest raport sîntem departe de finețea de gravor a lui Cantemir. Nici o strofă nu are valoare vizuală și nu alcătuiește coloristic un tablou oricît de caricatural. Însă scriitorul are un adevărat geniu verbal și catalogul numelor de țigani e un grotesc de sonuri. Ei se cheamă: Aordel, Corcodel, Cucavel, Guladel, Parpangel, Parnavel, Șuvel, Bambul, Bobul, Bumbul, Ghitul, Gogul, Ciuntul, Dondul, Huțul, Sfîrcul, Bălăban, Găvan, Giolban, Gogoman, Goleman, Călăban, Zăgan, Cîrlig, Covrig, Ciormoi, Dîrboi, Șoșoi, Colbei, Cornei, Hărgău, Janalău, Butea, Cercea, Șperlea, Țintea, Dodea, Gîrlea, Baroreu, Boroș-mîndru, Buluț, Ciurilă, Papuc, Papară, Tandaler, Burlă, Căcîga. Lexicul de idei și lucruri este de o varietate sonică neasemuită, o adevărată orchestră burlescă, întemeiată mai ales pe onomatopee. Căcîga aruncă o *bebee*, Gogul *tocorosește*, Goleman se *născocoară*, Bobul n-a mîncat *știrigoaie*, focul scoate *bobătaie*, țiganii sînt *ciuhoși*, sînt *dîrdale*, se *cocorăsc*, fac *nătării*, *ciorobor*, *lolot*, se *lolăiesc*, se *lolotesc*, strigă *hoha*, *bura bura*, *bat lela*, tinerii se *înlibovesc*, ciocoii se *ciocotnițesc*, se *cilibesc*, sufletele *bujdesc* pe poarta iadului etc. Multe cuvinte sînt autentice, altele născocite de autor sau numai puțin sucite cu atîta firesc încît operația apare ca un proces natural și trebuie un studiu deosebit spre a se vedea dacă ele nu circulă. În Ardeal ca și pe malurile Oltului creația spontană onomatopeică este mai încolțitoare ca oriunde și etimologistul riscă să facă scufundări în gol. Țăranul ardelean are o putere extraordinară de asimilație a cuvintelor străine pe care le ascultă cu o ureche mirată și le îmbracă în straie rurale. Astfel, de pildă, oficialul *Wächter* devine bombănitul *boahtăr*. Budai, ca ardelean, e în acea condiție a intelectualului care nu cunoaște orașul, ale cărui rude sînt țărănești. Latinistul a trebuit să facă sinteza între limba poporului și aceea a cărții. Uneori, ferindu-se de graiul vulgar, a putut cădea în pedanterie; în cazul lui Budai, mai tîrziu al lui Slavici, efectul e dimpotrivă o mare senzație de coajă verde. Budai tratează cuvintele ca pe niște fășpturi moi și le dă pe loc la rimă genul și terminația trebuitoare. Așa femeia dracului se face *dracă*, palatul se feminizează în *palată*, copacii în *copace*, țiganii *visă*, se *cîrmează*, locurile sînt *puste*, întîmplarea e *jeloasă*, soarta e *scîrbeață*, boierii sînt plini de *bogătate*. Numai Eminescu mai tîrziu a siluit limba sau a scociorît forme cu atîta sistemă și Budai îi este un mare înaintaș. De aceea opera lui Budai-Deleanu pare azi așa de modernă și hrănită cum e din tradiția sătească, deși începută înainte de 1800, lasă în urmă ca învechite atîtea lucruri dintre 1830 – 1850. [...]

Țiganiada este de fapt un poem etnologic în care efectele sînt obținute prin exces de documentație. Fanfaronada, poltroneria, milogeala, spiritul de hărmălaie și orbească înfuriere sînt aspecte tribale tipice, pe care poetul le-a condensat într-un limbaj de-o țigănie maximă, sintetic totuși și cu mirosuri ardelenești. [...]

G. CĂLINESCU

Din *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*,
Fundația pentru Literatură și Artă, 1941,
după I. BUDAI-DELEANU, *Țiganiada*,
ediție îngrijită de Florea FUGARIU,
repere istorico-literare alcătuite în redacție
de Andrei RUSU,
Editura Minerva, 1981

I. BUDAI-DELEANU, *Țiganiada*,
ediție îngrijită de J. BYCK,
studiu introductiv de Ion OANA,
Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1954

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Horia ZILIERU

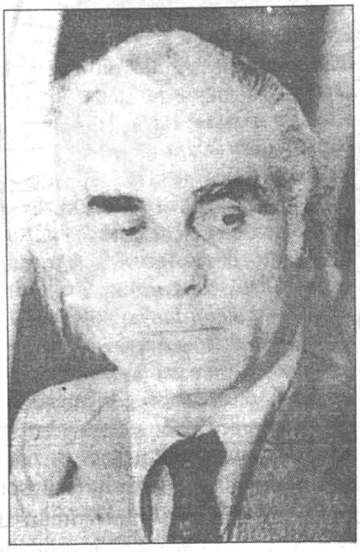

"Muntean, ***după naştere, are, din spiritul muntean, volubilitatea şi dorul de ducă, nu şi iuţeala schimbărilor de umoare;*** **moldovean,** ***prin adopţie, are, din spiritul moldovenesc, doar blândeţea şi insistenţa ospitalieră, nu şi rezistenţa la «nou». Structură fericită, înclinată spre reveria luminoasă chiar şi în momentele elegiace,*** **persoana** ***poetului impresionează, îndată ce ai s-o cunoşti, dincolo de ocaziile protocolare, prin discreţia în care-şi învelește proprii-ile atribute; e puţin narcisism în asta (la care poet nu e?!), dar e, în primul rând, semnul deplinei înscrieri în aria bunului simţ!"***

Laurenţiu ULICI, ***Persoana poetului***
"Convorbiri literare", nr. 5, mai 1983

Bio-bibliografie

Născut la 21 mai 1933, Racovița, Argeș.
Absolvent al Facultății de Filologie din Iași, secția limba și literatura străină (1951 – 1955).
Redactor la "Flacăra Iașului", bibliotecar la BCU Iași.
Redactor și secretar general de redacție la "Iașul literar" și "Convorbiri literare".
Membru al Centrului Român PEN (România Center) și al Organizației Mondiale a Poeților.

Volume de versuri

- 1966: *Orfeu îndrăgostit*
- 1967: *Alcor*
- 1969: *Iarnă erotică*
- 1970: *Umbra Paradisului*
- 1972: *Nunțile efemere*
- 1973: *Orfeu plângând-o pe Eurydice*
- 1974: *Cartea de copilărie*
- 1976: *Astralia*
- 1978: *Fiul lui Eros și alte poezii*
- 1979: *Oglinda de ceață*
- 1980: *Orfeon*
- 1983: *Addenda la un fals tratat de iubire*
- 1984: *Roza eternă*
- 1986: *Doamna mea, Eternitatea*
- 1989: *Fulgerul și cenușa*
- 1993: *Doamna cu sonetul*
- 1995: *Între două nopți*
- 1995, 1998: *Muzeul dragostei*
- 2000: *Les muses de l'Amour*, 33 de poeme în traducerea lui Const. Frosin
- 2000: *Mirii paradisului pierdut*
- 2001: *Floarea Moldovei*, antologie
- 2001: *În loja nopții*, antologie
- 2001: *Melancolie de vulcan*, antologie de autor (vol. I *Clasicele*, 1961 – 2001)

Dulcissima Mater

Dulcissima Mater Muntenie
ca florile paştei la denie
te caut
pe-ntunecimi de flaut
te strig
cu buzele arse de frig
m-atârn
de lacrima ta cât un turn
sunt pe lume mari
stelari
stele-n cer
până ce pier.

Din răcoarea-acelui mal o dată
ochiul înnoieşte roua vieţii
locul luminat mereu să bată
cerc de aur la căderea ceţii.

Pleoapele nu au băut apele
tâmpla duhul pădurii şi umbra?

Eglogi desferecă munţi morfologi
şi-n alean
prin nervi un magician
vorbind demult grecește în cuvânt
citeşte în şpalt
talazul înalt
fonograful clasic de pământ
sunt pe lume mari
stelari
stele-n cer
până ce pier.

Trec plângând pierduta rădăcină
râsu ——————— *plânsu*
şi mă las cu orbul
corbul
strâns pe crucea de lumină
lângă mănăstiri de foc —— *Moldova*
meteori tăind în slăvi cu prova
pol nocturn halucinat tu — *scara*
de revoltă dragoste şi moarte
paralele cereşti ——— *o carte*
amândouă *în vecinătate*
duble aripi spre eternitate
tragic verb în marmuri de carrara.

(Geniul locului nu vinde arme)

Dorul meu n-a încetat să sfarme
roza inimii o Doamnă sfântă.

La o margine de rai la nuntă
de înfricoşat judeţ truverii
cântă
sâni – saharele de sare –
ca o defilare
de imperii
sunt pe lume mari
stelari
stele-n cer
până ce pier.

Pietre cad surpând hiperboreea
şi se văd izvoare nesecate
platoşa de cavaler şi spade
mută orologii cu scânteia
din trezirea coifului. Sihastră
va fi lumea fără mine unde
zeul auzind iertarea voastră
presiunii bolţii nu-i răspunde.

Semn ascuns pe turle tânguioase
iute trecătoare sună oase
până cade prăfuita frunte
mir mirean în minutul munte
sunt pe lume mari
stelari
stele-n cer
până ce pier.

Din cel ce-am fost azi care sunt
mă rup
cum râul trage limba de pământ
şi-albina taie venele prin stupi
dospind belşugul de smerenie
în chin
şi smuls ca dintr-o roată vin
cu păr de gheaţă la utrenie
sărac
vădindu-mi cuiele în veac

Dulcissima Mater Muntenie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

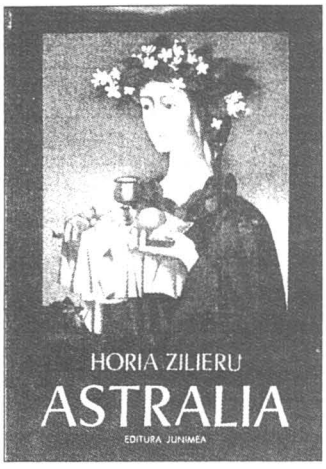

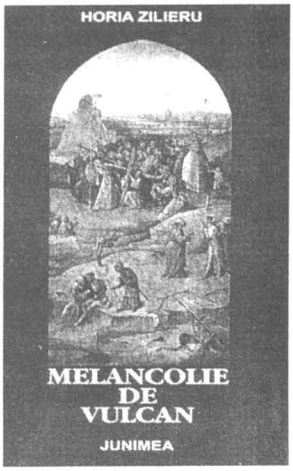

Dacă nu, iertarea

fiului meu, Laurențiu

Uitară ochii ziua nunții mele
în piei de fum și ceață înveliți.
– Ești tu copile între săbii grele
întâiul meu născut? Ce sateliți

și-au luat femei și craniul înconjoară?
Sudoarea unui stup în carne simt
și-n cer te-așteaptă palida fecioară
albina ta cu trupul de argint.

Pământul meu de naștere în tine
cu spice seci de foame e sărac
slăvita izbăvire nu mai ține
inel *și* cingătoare *și* toiag

și pleava răscolită peste rane
e-asinul blând pe care am trecut
fără cântări de harfe și timpane
cu fața plânsă spre un plâns trecut.

Doar mâinile un plug de lemn apasă
că ești de-acuma plătitor de bir
silind la luptă o curată rază:
norodul numeros de trandafiri.

Tu oasele să mi le scoți odată
și să repeți: «sunt însumi cel ce sunt»
și să-le treci fără suspin în spate
peste versanții unui munte sfânt…

AntonPannescă

lui Anghel Dumbrăveanu

Doamne pe ulița mare
trece un pisar în fiare
flori de măr și lerui ler
dragostea și-un falanster.

Bate ora
mandragora
și cu steag pe harmasar
stă betranus baraictar.

Râd buluc la-nfurcituri
zgaci zglobivi și cascăguri
și dantează în chiocec
pașaleşte cu baș beg.

Prin cafasele grădinii
se uită ca țapii crinii
și din sanacsiu cu geamuri
pestricat isnaf de neamuri
sameși vameși și sicari
șuvărari șătrari șoitari.

Dezbălat la trup și tuns
cu cerviș de oi e uns
fără brâul cel sileah
cu junghere oh *și* ah
cine mai zvârle mazdrac
sulița cât un harac
cu pofală să desvoalbe
podobia-n fete dalbe?
flori de măr și lerui ler
dragostea și-un falanster.

Divictar la călămări
i-au găsit în cigmigea
puşca veche șaișanea
și ucazuri cu ocări
pentru vodă caragea
dulci proscrise
manuscrise
cu sânge de verguri scrise
flori de măr și lerui ler
dragostea și-un falanster.

Cu pistolul și busola
du-te Doamnă la socola
du-i ascuns subt malacof
zodiacul și-un ceaslof
ia din gliptotecă toate
juvaierele gravate
să le dai
la sabbadai
la aprod și calemgiu
postav fin calemchiriu
și zahar de cinci parale
la ceauși și calfarale
mâzdă și ruşfet haraciu
fără vâlhvă la talmaciu.
Fii smerină-n mâglisire
și ghizdavă la vorbire
nu ostracă-n mascarlâc
să provoci vreun zorbalâc.

Spune-i că ne plângem iar
'naltei Porți cu arhmazhar
și tocmi-vom din bosfor
arnăuți și mavrofori
arvaniți
și
cârjaliți
să-l întoarcem în altar
erofant
peste levant
cu smintează și povețe
liubovirea să ne-învețe
de la tinerețe
pân-la bătrânețe
flori de măr și lerui ler
dragostea și-un falanster.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Monitorul Oficial al României
Partea I, Nr. 1.177/13.XII.2004

Președintele României

DECRET
privind conferirea unor decorații

În temeiul prevederilor art. 94 lit. a) și ale art. 100 din Constituția României, republicată, precum și ale art. 4 alin. (1), ale art. 6, ale art. 7 și ale art. 11 din Legea nr. 29/2000 privind sistemul național de decorații al României, cu modificările ulterioare,

la propunerea ministrului culturii și cultelor,

pentru contribuțiile deosebite în activitatea artistică și culturală din țara noastră, pentru promovarea civilizației și istoriei românești, cu ocazia Zilei Naționale a României,

Președintele României decretează:

Art. 3. – Se conferă Ordinul *Meritul Cultural* în grad de *Cavaler*, Categoria A – "Literatură":

- doamnei Cosmaciuc Marin Rodica, profesor, director adjunct, Biblioteca Metropolitană București;
- domnului Frunză E. Alexandru-Horia, bibliotecar, Biblioteca Metropolitană București;
- domnului Buluță C. Gheorghe, profesor, director, Biblioteca Centrală Universitară "Carol Davila" (București)

Art. 13. – Se conferă Medalia *Meritul Cultural* clasa a III-a, Categoria A – "Literatură":

- doamnei Alboiu I. Silvia-Irina, bibliotecar (București);
- doamnei Aldea P. Veronica, bibliotecar (București);
- domnului Brașoveanu Isidor Leonida, profesor, bibliotecar (București);
- doamnei Burcin M. Pompilia, profesor, bibliotecar (București);
- domnului Butuc I. Liviu-Teodor, bibliotecar, șef serviciu metodologic (București);
- domnului Ciorcan Costache Marcel, bibliotecar (București);
- doamnei Ciorcan M. Marcela, inginer, șef serviciu Intranet-Informatizare (București);
- doamnei Cristea Marin Georgeta, bibliotecar (București);
- doamnei Gagea I. Adriana, bibliotecar (București);
- domnului Găbureac D. Sergiu, profesor, șef serviciu Biblioteca Metropolitană București;
- doamnei Gheorghiu Mihaela Lucia, bibliotecar (București);
- doamnei Hopu N. Cristina, bibliotecar (București);
- doamnei Ioniță Niculae Maria, bibliotecar principal (București);
- doamnei Laszlo Gh. Paula-Ioana, profesor, șef birou Biblioteca Metropolitană București;
- doamnei Lupușanschi P. Rodica, profesor, șef serviciu Dezvoltarea Colecțiilor, Biblioteca Metropolitană București;
- doamnei Munteanu V. Tinca, bibliotecar principal (București);
- doamnei Nestorescu I. Silvia, profesor, expert consultant bibliotecar (București);
- doamnei Niculescu Grigore Gabriela, bibliotecar (București);
- doamnei Nistor M. Delia-Constanța, profesor, bibliotecar, Biblioteca Metropolitană București;
- doamnei Olteanu Nicolae Cornelia-Lucreția, bibliotecar (București);
- doamnei Rădulescu Vlase Elena, șef birou zonal (București);
- doamnei Sargarovschi Tihon-Titu Mariana, bibliotecar (București);
- doamnei Smădoiu Elisabeta, bibliotecar, șef birou zonal (București);
- doamnei Stamatiade Mihai Gabriela, bibliotecar (București);
- doamnei Teodorescu Mariana, bibliotecar (București).

Din "Boabe de grâu", 1934

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

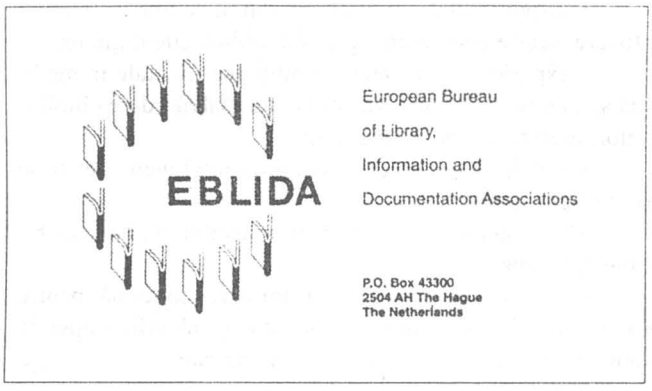

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Inițiative

Propunere UNESCO – Convenția de protejare a diversității conținuturilor culturale și a expresiilor artistice

UNESCO are în lucru o propunere de Convenție Internațională privind protejarea diversității conținuturilor culturale și a expresiilor artistice (iulie 2004), care poate fi accesată la adresa: http://unesdoc.unesco.org/images/0013/ 001356/ 135649e.pdf.

Prima întâlnire a experților guvernamentali cu privire la propunerea de Convenție a avut loc între 20 – 24 septembrie 2004 și a reunit aproximativ 600 de participanți reprezentând 132 de state membre, 9 organizații interguvernamentale și 20 de ONG-uri. Un grup de lucru alcătuit din 24 de membri a fost ales la sfârșitul reuniunii și se va întruni în decembrie pentru a propune Convenția, pe baza comentariilor pe care statele membre trebuie să le depună cel târziu până la 15 noiembrie 2004. Noul text al propunerii va fi prezentat la următoarea ședință interguvernamentală, planificată pentru 31 ianuarie – 12 februarie 2005 și care va fi, fără îndoială, o întrunire crucială pentru negocierea textului propunerii de Convenție. Următoarea ședință a experților guvernamentali va avea loc între 12 – 28 aprilie 2005.

Sunt interesante articolele 7 și 19 care obligă statele să asigure că "drepturile proprietății intelectuale sunt respectate în întregime și întărite în conformitate cu instrumentele internaționale existente, în particular prin dezvoltarea sau întărirea măsurilor împotriva pirateriei (art. 7 și opțiunea A și B în art. 19)".

Grupul de lucru EBLIDA despre învățământul profesional

Grupul de lucru EBLIDA privind învățământul profesional, recent înființat, și-a ținut prima ședință la Haga pe 15 octombrie 2004. Comitetul executiv EBLIDA și Consiliul au aprobat abordarea, între alte probleme, a propunerii de Directivă privind recunoașterea calificărilor profesionale, care are ca scop armonizarea legislației europene referitoare la profesiile recunoscute. Profesiile din domeniul bibliotecilor și al informației nu sunt cuprinse în acest text.

În cadrul ședințelor acestui grup de lucru, Comitetul executiv EBLIDA a hotărât dezvoltarea cooperării cu EUCLID (Asociația europeană a bibliotecilor, a învățământului informatic și a cercetării) în vederea urmăririi subiectelor legate de învățământul superior.

Grupul de lucru EBLIDA a discutat, de asemenea, despre Acreditarea și Certificarea profesiilor, domeniul european al învățământului superior, procesul de la Bologna și despre posibilitatea creării unei platforme a profesiilor în Europa, care să reprezinte profesiile angajate în biblioteci, arhive și sectoare de informare, platformă care este stipulată în articolul 15 al propunerii de Directivă privind recunoașterea calificărilor profesionale.

Secretariatul EBLIDA împreună cu Grupul de lucru EBLIDA privind învățământul profesional se va ocupa în continuare de lucrările inițiate pe subiectele amintite. Asociația Bibliotecilor din Finlanda va organiza următoarea întrunire a Grupului la Helsinki, pe 11 – 12 martie 2005.

(Din buletinul EBLIDA "Hot News", octombrie 2004)

Traducere de Julieta MOLEANU

Curs anual și conferință "Bibliotecile în era digitală" (LIDA) 2005

Dubrovnik și Mljet – Croația

Scopul principal al acestei conferințe și curs anual, început în 2000, este abordarea subiectelor privind schimbările și provocările bibliotecilor și ale sistemelor și serviciilor de informare în lumea digitală, cu o subliniere a examinării problemelor contemporane și a avansării de soluții. În fiecare an este abordat un subiect fierbinte și diferit, analizat în două părți: prima parte acoperă cercetarea și dezvoltarea iar în a doua parte sunt prezentate progresele în aplicații și în practică.

LIDA își propune să aducă împreună cercetători, practicieni și factori de dezvoltare, într-un forum de discuții pentru schimburi personale, dezbateri și instruire. Acest forum devine memorabil prin desfășurarea sa în locuri deosebite.

Subiectele propuse de LIDA pe 2005:

1. Ce sarcini au bibliotecile digitale, pe care bibliotecile tradiționale nu le pot îndeplini?

Unul dintre motivele pentru care bibliotecile digitale înregistrează un succes mondial este că tehnologiile oferă un acces fără precedent către o varietate în creștere a resurselor și serviciilor bibliotecilor.

Dar principala cauză a succesului lor este probabil legată de creșterea remarcabilă a utilizării lor. Numeroase practici inovatoare au fost dezvoltate și mai multe sunt în curs de dezvoltare. Scopul primei părți a conferinței LIDA 2005 este explorarea și stabilirea capacităților realizate și a promisiunilor viitoare ale bibliotecilor digitale în termeni de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

dezvoltare de noi servicii, structuri și practici sociale și examinarea integrării lor cu serviciile, structurile și funcționalitățile sociale ale bibliotecilor tradiționale și ale instituțiilor din acest domeniu. Sunt așteptate subiecte pe următoarele teme:

- caracteristici inovatoare: servicii, practici, proceduri de acces și structuri în bibliotecile digitale;
- progrese în studierea reprezentării, organizării și protejării;
- tratamentul resurselor non-textuale. Imagini, sunete, multimedia;
- proiecte care privesc bibliotecile digitale, muzeele, arhivele și/sau alte instituții;
- măsuri de evaluare; metode și studii; folosirea și folosința studiilor;
- aspecte sociale și globale ale bibliotecilor digitale, efecte ale bibliotecilor digitale asupra cercetării, educației, artelor, culturii;
- bariere și obstacole în folosire, satisfacere și succes.

2. Construirea unei biblioteci virtuale mici și a unei rețele pentru biblioteci virtuale

Nu numai bibliotecile mari sunt interesate de construirea de biblioteci virtuale ci și o seamă de biblioteci mai mici și nu numai bibliotecile ci și alte instituții și organizații, indiferent de mărime. Majoritatea bibliotecilor mici și a instituțiilor au resurse limitate care ridică următoarea întrebare: ce poate fi făcut în aceste condiții?

Scopul părții a doua a conferinței este de a discuta experiența din practica și cercetarea în construirea și exploatarea unei biblioteci virtuale mici și a unei varietăți de instituții sau domenii și rețele din același domeniu și infrastructuri pe baze regionale, instituționale sau de subiect. Acest lucru privește în mod deosebit bibliotecile publice mici și cele școlare, biblioteci care servesc zone îndepărtate, biblioteci regionale și biblioteci specializate. Sunt așteptate lucrări despre menținerea și dezvoltarea bibliotecilor digitale mici și a rețelelor din diferite puncte de vedere. Acestea includ:

- tipuri de conținut și de servicii oferite de bibliotecile digitale mici;
- pași în conceperea, dezvoltarea și implementarea bibliotecilor digitale mici sau a rețelelor bibliotecilor;
- tehnologia necesară, metode și instrumente pentru digitizare, căutare și accesare;
- disponibilitatea bibliotecilor digitale într-un context software; set de instrumente privind bibliotecile digitale;
- experiență în crearea de biblioteci digitale în medii mici sau izolate; perspectiva cooperării, salvgardarea bibliotecilor; efectele asupra comunității;
- stabilirea sau ameliorarea propriului web-site; ce se poate obține gratuit?;
- patrimoniul cultural al bibliotecilor digitale în biblioteci, muzee, arhive;
- competențe necesare și formare continuă pentru profesioniști în domeniul bibliotecilor și al informației în bibliotecile mici; cum să fie atinse și păstrate?

Tipuri de subiecte:

1. Lucrări: studii de cercetare și rapoarte despre progresele care vor fi prezentate la conferință și incluse pe website, prezentările de până la 4.000 de cuvinte vor fi date spre publicare către Journal of the American Society for Information Science and Technology (JASIST) și Information Processiong & Management (IP&M). Lucrările vor fi consultate de specialiști și publicate în Proceedings LIDA 2005. Cele mai bune lucrări selectate vor fi publicate în International Information and Library.

2. Postere: scurte prezentări grafice ale cercetărilor, studiilor, progreselor exemplelor, aplicațiilor practice sau ale lucrărilor preliminare care vor fi prezentate într-o sesiune specială dedicată posterelor. Cea mai bună lucrare va fi premiată. Propunerile pentru postere trebuie să fie trimise pe o pagină sau două.

3. Demonstrații: exemple de proiecte curente, interfețe de servicii, produse comerciale sau în curs de dezvoltare care vor fi prezentate în condiții speciale sau în sesiuni speciale de demonstrații. Propunerile pentru demonstrații ar trebui să ofere descrieri scurte și eventual adrese URL, dacă este cazul.

4. Laboratoare: două până la patru sesiuni care vor fi de natură didactică și educațională. Vor fi prezentate înainte și după prima parte a conferinței și necesită taxe separate în colaborare cu organizatorii laboratorului. Propunerile de laboratoare trebuie să includă o scurtă descriere cu indicații ale nivelului și potențialei audiențe, în format electronic.

(Sursă Internet)

Traducere de Julieta MOLEANU

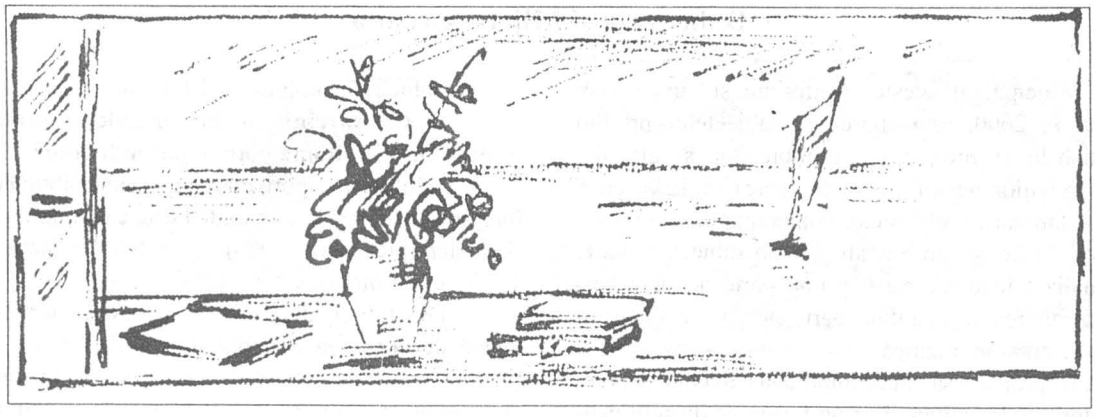

"Boabe de grâu", 1934

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Rolul Bibliotecii Publice din Varna în protejarea și valorificarea moștenirii culturale a regiunii

Galina DOICEVA

1. Imaginea digitală a orașului: câteva activități ale Bibliotecii Publice "Pencio Slaveikov" din Varna, privind protejarea şi valorificarea moştenirii culturale şi istorice a regiunii.

2. Varna – trecut şi prezent

Varna, numită şi "perla Mării Negre" sau "capitala mării" în Bulgaria, este al treilea mare oraş al țării, având o populație de circa 350.000 de locuitori.

3. Varna astăzi

În prezent, oraşul se află pe locul al treilea în Bulgaria ca întindere – 205 kmp – şi pe locul al doilea din punctul de vedere al dezvoltării economice. De asemenea, este cel mai mare port din Bulgaria. În acest oraş există cinci universități, o sută de şcoli şi licee, muzee, galerii de artă, teatre, biserici. În perioada verii, Varna atrage mii de turişti şi se transformă într-un centru al distracției, al evenimentelor culturale şi al festivalurilor.

4. Biblioteca Publică "Pencio Slaveikov"

Biblioteca Publică "Pencio Slaveikov" a fost înființată în anul 1883 de către Societatea Literară din Varna, datorită generoaselor donații făcute de diferite personalități ale vremii. Biblioteca este depozitară a literaturii naționale bulgare încă din anul 1945. Ea deține aproape 800.000 de unități bibliografice.

În prezent este o instituție publică aflată în administrarea municipalității. Este o bibliotecă regională şi un centru de informare pentru alte instituții publice, şcoli, biblioteci din oraş sau din regiune. Biblioteca este membră a Asociației Bibliotecilor Bulgare şi partener în numeroase programe culturale non-guvernamentale, ca şi în proiecte internaționale.

5. Proiectul "Vechea Varna"

Proiectul "Vechea Varna" este un exemplu de cooperare şi parteneriat între bibliotecă şi alte instituții culturale din Varna: Primăria din Varna (Departamentul pentru Cultură), agenția privată BARS, Comisia Locală pentru Cultură, Muzeul de Istorie Regională, Arhivele Statului din Varna. Scopul proiectului "Vechea Varna" este de a reda istoria oraşului prin tablouri, fotografii, cărți poştale ilustrate – documente autentice care au putut conserva realitatea evenimentelor din trecut. Proiectul a demarat în anul 1998 prin digitalizarea unei părți din aceste materiale. El propune şi promovează practici şi politici de conservare şi valorificare a moştenirii culturale pentru generațiile care vor urma.

6. Proiectul "Euxinograd Palace"

Acest proiect a fost realizat pentru o Conferință Internațională găzduită de Biblioteca din Varna şi ținută în sălile Palatului Euxinograd, situat la marginea oraşului Varna. Palatul a fost în trecut reşedința de vară a unui țar bulgar, iar în prezent este reşedință guvernamentală. Locul este unic prin grădinile care împrejmuiesc clădirea, prin exemplarele de plante rare şi arbori exotici care de obicei nu cresc pe teritoriul Bulgariei.

7. Proiectul E – Bibliographies

Prima bibliografie on-line este cea a operei renumitului artist din secolul al XIX-lea Boris Georghiev, care s-a născut la Varna, adăugându-şi chiar numele "di Varna". El a călătorit în întreaga lume, ajungând până în India. Este patronul Galeriei de Artă din Varna.

O altă lucrare de acest fel este Bibliografia Iordan Radicikov – un cunoscut prozator şi dramaturg bulgar. Câteva dintre piesele lui au fost puse în scenă în întreaga lume şi s-au bucurat de un real succes. Lucrările lui Radicikov au fost traduse în 74 de limbi.

8. Proiectul "Prima bibliografie multimedia"

Pencio Slaveikov este un poet simbolist bulgar de renume mondial, nominalizat pentru premiul Nobel. A devenit patronul Bibliotecii Publice din Varna în anul 1964. Anul trecut, biblioteca a sărbătorit cea de-a 120-a aniversare. Una dintre lucrările importante prezentate în cadrul acestei aniversări a fost un nou tip de bibliografie – bibliografia multimedia. Bibliografia "Pencio Slaveikov" a fost prima de acest tip în Bulgaria. Bibliografia este accesibilă atât în format tradițional, cât şi on-line şi pe CD, pentru a răspunde cerințelor tuturor utilizatorilor.

Un facsimil al scrierii originale a lui Slaveikov din cartea de poezie intitulată *Vis de fericire* poate fi văzut de utilizatori la biblioteca din Varna. De asemenea, pot fi văzute picturile lui Alexander Bojinov, un bine cunoscut artist bulgar de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX.

9. Proiectul "A II-a bibliografie multimedia"

Bibliografia Nikolai Liliev a fost definitivată pentru cea de-a 120-a aniversare de la naşterea virtuosului poet, unul dintre cei mai mari simboliști ai literaturii bulgare, important traducător şi academician. Bibliografia prezintă lucrările lui Liliev, precum şi studiile referitoare la viața şi opera sa.

Bibliografia conține 825 de înregistrări, organizate în cinci mari părți:

- Liliev poetul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

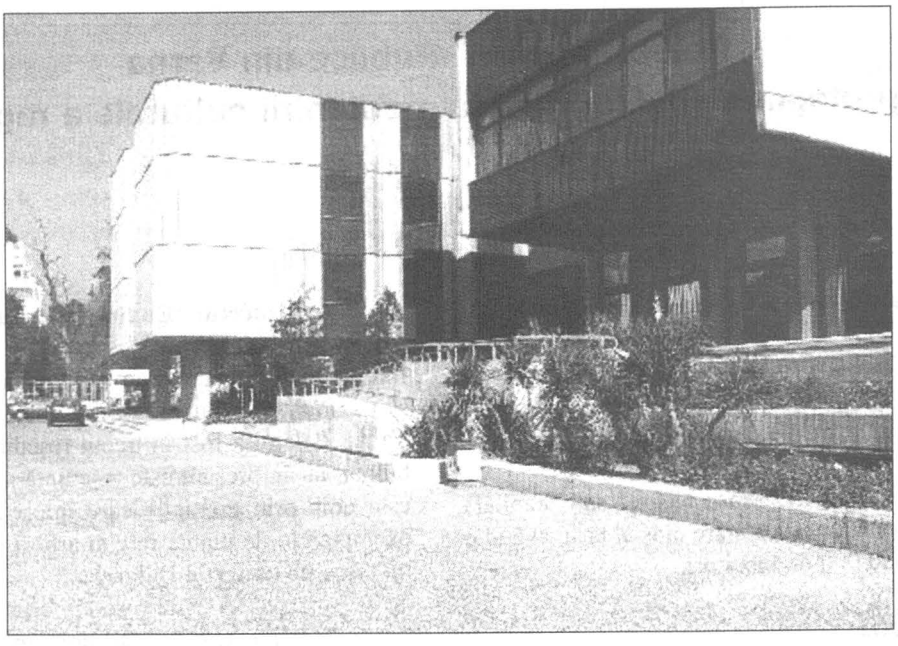

Biblioteca Publică din Varna

- Publicații despre viața și opera lui Liliev
- Nikolai Liliev și Varna
- Scrisori, memorii
- Liliev și arta

Această bibliografie multimedia oferă imagini, documente full text din lirica lui Liliev, documente audio și o scurtă prezentare video dintr-un documentar despre viața lui Liliev în Varna.

10. Biblioteca în lumea modernă

Implementarea cu succes a tuturor acestor proiecte a dovedit că biblioteca poate avea nu numai rolul tradițional de a colecta, conserva și prezerva documentele și pe acela de depozitar al memoriei istorice, dar biblioteca a devenit și un modern și activ participant la viața culturală și socială a orașului. Ajutată de noile tehnologii informaționale, bi blioteca devine un creativ și puternic promotor și susținăto al moștenirii istorice și culturale a orașului și a regiunii.

Toți cei interesați de proiectele noastre le pot con sulta pe site-ul Bibliotecii "Pencio Slaveikov": www.lib var.bg, disponibil în limbile: bulgară, engleză, germană.

(Lucrare prezentată la Conferința Internațional "Rolul bibliotecii în formarea consolidarea identității regionale" Polonia – Ostrow, 200

Traducere din limba engleză de Angela OPRE

Infernul cărților

Mariana JAKLOVSZK

În limbajul bibliotecilor există un termen, care induce în eroare pe profani: "infern", care înseamnă, într-o abordare superficială și metaforică, fondul special al unei biblioteci rezervat publicațiilor certate cu legile lui Dumnezeu, al publicațiilor care incită la excese: la omor, dezordine, la siluirea ființei umane.

De obicei prin infern se înțeleg publicații erotice licențioase, care nu trebuie să fie model de comportament într-o societate sănătoasă. Există un spațiu cu care infernul interferează, cenzura, nume blestemat, care în societățile normale funcționează de la sine, fără să fie nevoie de un departament specializat. Cărțile ocrotite de infern au devenit rare pentru că tot ce se introduce în societate "sous le manteau" (pe furiș), alt termen folosit special pentru aceste cărți, creează curiozitate și se deteriorează repede, mai ales că n ajung la tiraje mari. Apoi, deseori în istorie, au fost osîndi la distrugere ori "arestate" și oprite să fie vîndute. Totuș simțul măsurii ponderează distrugerea lor, pentru că, dup cum observa un abate, în timpul revoluției franceze, aces cărți divulgă fără ipocrizie mentalitățile secolului, obsesiil maniile, bolile psihice, toate efect al vieții sociale: "... n-ar oare imposibil să se dea acestor scrieri același loc otrăvurilor, monstruozităților sau altor producții bizare și si gulare din cabinetele de istorie naturală?"

Colecțiile speciale, ori rezervele prețioase ale maril biblioteci cuprind lucrări rare, exemplare de lux, manuscri și cărți în legături de artă, cu un conținut care le fac deosebite, iar infernul este cea mai puțin importantă secție

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

depozitelor speciale, cu atît mai mult cu cît în România multe biblioteci nici nu au această diferențiere. Alături de accesul la alte publicații speciale, și pentru cărțile de infern se cere cititorului să-și probeze calitatea de intelectual, acceptîndu-se pentru protecție un minimum de control.

Societatea modifică mereu modul de gîndire al oamenilor. Cărți condamnate cîndva și-au luat locul în rafturile normale ale bibliotecilor și în sufletul cititorilor. Poeziile interzise din volumul *Les fleurs du mal* al lui Baudelaire, cele 6: "Le Léthé", "Les Bijoux", "Femmes damnées", "Lesbos", "A celle qui est trop gaie", "Les méthamorphoses du Vampire", din ediția primă din 1857, care au fost smulse din exemplarele rămase în depozit, au reapărut apoi în toate volumele editate ulterior. Prostia judiciară de la prima ediție a transformat cartea completă, adică cele deja vîndute înainte de mutilare, în una din cele mai rare ediții de poezie modernă. Cenzura a avut însă viață lungă. Astfel "Serviciile secrete" (SS!) din bibliotecile statelor totalitare alegeau subiectiv și agresiv cărțile nedorite sau de autori "păcătoși", iar subiectivismul unor cenzori stîrnea nedumerirea celor care se izbeau întîmplător de zidul intoleranței și ignoranței.

Cuvîntul sex, în accepțiunea actuală a cuvîntului, definește o acțiune recunoscută înainte sub alte denumiri, mai crude sau mai pudice, dar acțiunea în sine, cu înfloriturile adiacente din cuvinte și fapte, a fluctuat în decursul vremurilor, în funcție de situații, medii sociale, persoane și evident de morala timpului și flexibilitatea religioasă, după religie și loc. Se acordau în anumite perioade, sub un Henric al IV-lea sau Maria de Medici, privilegii unor tipografi și librari să vîndă lucrări de o triumfătoare obscenitate. Urmează perioade mai austere, încît lucrările discutabile se tipăreau în afara Franței, la Bruxelles și Amsterdam, motiv ca aceste locuri să devină, împreună cu unele cu adevărat fanteziste, localități destinate lucrărilor publicate "sous le manteau". Credincioși autorilor antici de erotism de diverse calități, numele localităților de tipărire aveau legături mai ascunse ori mai directe cu zeii amorului: Venus, Eros, Priap și templele lor răspîndite în lume.

În folclorul "cult" românesc circulă fragmente de legi memorate pentru limba veche și suculentă, mai seducătoare chiar decît fapta propriu-zisă. Să nu uităm că mediile vechi ale tuturor popoarelor au avut mai puține rețineri în folosirea cuvintelor care astăzi se definesc doar prin perifraze. Modul lor de gîndire era mai puțin moralist, mai elastic în moravuri decît în perioada creștină.

Această expresivitate literară și plastică aducea în discuția despre lucrările libertine coordonata estetică, aceea care exclude pornografia, excitarea primitivă. Bineînțeles că esteticul presupune și o receptare subiectivă, care poate exclude lucrările unor mari scriitori, judecați strict moralist. Societățile totalitare, de obicei pudibonde, exclud accesul în zonele obscure ori discutabile ale unor personalități și se justifică prin discreție.

Nu prea obișnuită în spațiul românesc, cu excepția unor cîntece și poezii populare slab mediatizate, unii mari scriitori români, cum ar fi Ion Creangă cu celebra *Povestea poveștilor*, trec de autori de pornografie, ceea ce înseamnă o proastă înțelegere a termenului. Umorul gros al lui Creangă este nevinovat comparativ cu ce poate da adevărata literatură pornografică, lipsită de umor, de stil, de fantezie și care este mai ales document medical.

Cele 50 de exemplare cu *Povestea poveștilor* din ediția de opere a lui Creangă, îngrijită de Kirileanu, dovedesc

Goya – *Capricii*

îndrăzneala acestuia, dar și pudibonderia românului, care a primit-o ca pe o îndrăzneală.

Cartea erotică, la limita dintre erotism și pornografie, face parte din marea literatură, dar are și o altă literatură specifică, semnificativă, aparte, o carte propagandistică, dincolo de joc și artă, în lumea simțurilor exacerbate.

Aceste cărți amestecate, mare și mică literatură, au fost adunate în cîteva bibliografii franceze specializate deschise prin aportul lui Guillaume Apollinaire, Fernand Fleuret și Louis Perceau în 1913: *L'enfer de la Bibliothèque Nationale*, urmată și de Pascal Pia în 1978: *Les livres de l'enfer* în două volume.

Zona de interferență este cea a marilor scriitori: Apollinaire, Aretino, Bataille, Georges Beranger, Brantôme, Choderlos de Laclos, Diderot, Retif de la Bretonne, Mirabeau, Voltaire, Musset, Casanova etc., uneori ascunși sub pseudonime sau inițiale. Pseudonimele nu-s totdeauna inventate pentru a ascunde, ci pot să fie și joc de societate pentru amuzamentul unor prieteni, ca la ghicitori. În această lume nimic nu e sigur, se dizolvă în presupuneri.

Ilustratorii: Carraccio, Cochin, Dorat, Eisen, Fragonard, Felicien Rops, Fujita, Daragnès etc. încearcă să dea corp fanteziilor erotice. Sînt privilegiați față de scriitori pentru că nudul a existat dintotdeauna în arta plastică, dar își permit să nu-și semneze lucrările sau să se ascundă sub inițiale după obiceiul de travesti al acestei literaturi de margine.

Unii scriitori ai acestei lumi speciale sînt acceptați uneori cu dispensă, pentru perseverența lor în lumea marilor edituri: Andrea de Nerciat, Felix Nogaret, Marie Quivogne, o excentică care semna cu pseudonimul Marc de Montifaut, Paul Louis Garnier, Cuisin, Henri Cantel, contesa Choiseul-Meuse, doamna Guyot, literatură multă și măruntă, adesea greu de atribuit.

O revistă cu nume semnificativ: "Amour", cu un subtitlu explicit: "Revistă erotică pentru folosul tuturor amatorilor de plăceri", apărută în 1925, din iulie pînă în octombrie, doar 8 numere, nu are nici editor, nici adresă și nici măcar

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

periodicitatea indicată. În schimb scopul este cu minuțiozitate anunțat într-o "declarație" din primul număr: "... pentru a umple o importantă lacună din literatura și arta erotică" și în 7 puncte își dorește: 1. O legătură între noi pentru a ne cunoaște și a ne grupa; 2. Să promoveze o literatură mereu reînnoită; 3. Gravuri inedite; 4. Să fie la curent cu toate noutățile, cărți, fotografii, aparate, filme etc.; 5. Un centru de învățare și informare erotică; 6. Un mijloc de expresie al concepțiilor și pasiunilor; 7. Prin anunțuri și corespondență, cititorii își pot realiza dorințele secrete. Există și o doleanță expresă: "... pentru securitatea lor și a noastră, discreție și abonamentele să se facă doar prietenilor siguri și dovediți". Dintre colaboratorii care au și curajul să semneze, cel mai cunoscut este Verlaine, mai ales în primele două numere. Majoritatea semnează cu pseudonime și inițiale.

Multe lucrări în acest gen sînt anonime, au avut în timp ediții numeroase, devenind aproape producții folclorice, ca cele legate de Luiza Sigea, imensă și rea mistificare, făcute savantei Luiza Sigea, învățătoarea infantei Maria, nepoata lui Carol al V-lea al Spaniei. Mistificarea continuă indicînd ca pretins traducător din spaniolă pe umanistul Jean Meursius din Leyda (1623 – 1653). Autorul real este un latinist francez, avocatul Nicolas Chorier (1609 – 1692). Titlul exact în limba latină: *Aloisiae Sigaeae Toletanae: Satyra sotadica de Arcanis Amoris et Veneris. Latinitate donavit Joannes Meursius.* Sotades de Maronea a fost un poet grec din cei mai licențioși, din numele căruia derivă termenul "sotadic". Deci traducerea exactă a titlului este: *Satirele sotadice despre Amor și Venus. Date în latină de Jean Meursius, din lucrările Aloisiei Sigea.* Se bănuiește că prima ediție ar fi apărut între 1658 – 1660, identificată după caracterele de literă comparabile cu ale altei cărți, tot a lui Chorier. Identificarea unor cărți de acest fel seamănă cu o cercetare arheologică pentru că autorul celebrului *Manuel du Libraire*, Ch. Brunet, crede că ar fi fost editată în Olanda. Altă ediție, care are pe carte Amsterdam, 1678, pare să fie editată la Geneva. Bibliografiile înregistrează aproape 20 de ediții cu titluri diferite și localități de apariție din cele mai neașteptate și improbabile, ori fără date de apariție: Veneția pentru Grenoble; Leida pentru Paris; Elsevier pentru Grangé; Birminghan pentru Paris. Cea mai răspîndită minciună tipografică pentru această carte este atribuirea apariției ei la Leida, la Elzevier, avînd de obicei ca autor pe Meursius.

O adevărată zonă a fanteziei, a disimulării: "Acest manuscris a fost găsit între hîrtiile unui onest ecleziast, în mod sigur un amuzament de tinerețe și nu cred că trebuie să fie dezvăluit publicului". Din cauza unor scrisori semnate, existente în carte, traducerea a fost mult timp atribuită unui abate Terrasson, cunoscut în epocă.

Există ediții și în italiană, engleză și germană, cu titluri din cele mai deosebite: de la *Academie des dames* la *Le Meursius François*, *Priapische Romane*, *The Dialogues of Luisa Sigea*, *Des Secrets de l'Amour* etc., variante plauzibile la o temă.

În această lume a cărții apărute pe furiș, din motive obscure, din dispoziții puternice temperamentale, din dorința de a epata, din nevoie de aventură, nimic nu este sigur, dar totul este semnificativ pentru cineva.

Cum erau unii autori: voluptuoși cu mentalitate de cazarmă ca ofițerul Nerciat, libertini ca Aretius, pudici și morali, desfătîndu-se în scris ca Crebillon fils, sarcastici și colportori ca Voltaire, căruia la începutul secolului editorul Dalibon i-a făcut o ediție cu lucrările reale și presupuse, nereușind să deosebească manuscrisele reale de cele ce i se atribuiau pentru că își citea lucrările înainte de a le publica și le și împrumuta.

Scenele erotice sînt vizibile de la titlu la conținut, toate specifice ca la un diagnostic: titlul, motto, loc, editură. Se recurge și la anagramă, se adaugă "o cheie", adică un fel de îndreptar al anagramelor din carte. Un astfel de manuscris există într-o mare bibliotecă din țară, atribuit unui gentilhomme provensal, Godard de Beauchamp, care se ocupa legal de istoria teatrului francez și nu-și recunoștea *Histoire du prince Apprius* (anagrama lui Priapus). Restul paginii de titlu a cărții, care era și pamflet politic: "Extrase din sărbătorile lumii încă de la Creație, manuscris persan găsit în biblioteca șahului Husein, rege al Persiei, detronat de Mamouth în 1722. Traducere franceză de Messire Spirit, gentilom provensal, angajat în trupele persane. Tipărit la Constantinopol, an 1728". Toate personajele sînt părți ale corpului uman sub forma anagramată.

Editorii, tipografii, pe lîngă numele reale, pe care din secolul al XIX-lea încep să și le țină mai puțin secret, folosesc denumiri fie metaforice, fie îndrăznețe: "Les bibliophiles libertines chez Jean Oui ne peut pas, au Grand Eunuque", Imprimerie de la Mre des Amours, a Paphos, Enseigne de la Gargouille, au Clos Bruneau...

Adevărate documente de sociologie sexuală ori chiar de maladie, aceste cărți se detașează de celelalte prin comportamentul conspirativ, care, pe lîngă datele de tipărire inexistente, false, fanteziste, autorii presupuși ori ascunși de inițiale și pseudonime, deseori inexistenți, au și alte încercări de derutare: acțiunea se petrece undeva departe, în țări inexistente ori neimportante (Albania, Macedonia, Japonia etc.), dar survine și o nevoie de onorabilitate ori de normalitate: *Les amours de deux jolies femmes riches et philosophes*, uneori cu un rîs secret: *Les amours clandestines on Parties nocturne de l'abbé de Montesquiou député*. A Paris, De l'imprimerie des démocrates, 1790", altă dată au în vedere "amour sans frontière": *L'entente cordiale. Amours franco-britaniques*, ori *L'amour aux colonies*.

Demolările de autoritate iau forme agresive: *Les amours du Saint-Père (sois disant pape)...*, *Conferences infernales, libertines et sacerdotales entre le Pape, les rois de Coeur, Trefle, Carreau et de Pique, leurs concubines et leurs valets.*

Secolul XX structurează producția de carte făcînd tiraje bine diferențiate social, tiraje mici, mijlocii și cele comune, dedicate marelui public. Și aceste cărți, care ies din comportamentul comun, încep să-și facă loc în marile tipografii.

Virginia Wolf evoca în *Orlando*, malițioasă, cum aflat în vîrful catargului, emoționat la vederea gleznei unei doamne, un matelot cade în mare.

Moravurile s-au schimbat, deși libertini și pudici au existat în toate timpurile, dar exhibarea excesivă a trupurilor goale, dispariția misterului care-i atrage pe oameni dă rezultate inverse și se vorbește mult despre tratarea impotenței.

Dorințele ușor de satisfăcut au netezit drumul spre substanța chimică potențatoare, gen Viagra, cu care poți să te obișnuiești și continuînd în manieră science-fiction să faci amor cu o mașină, cum propunea Woody Allen, și în timp să-ți dispară atributele sexuale, ca într-o carte a lui Felix Aderca, ori să mergi mai departe la tristețea sexuală din unele romane moderne.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

Liviu BUTUC

1. Europa – de la Australantropus Olteniensis la Tărtăria

Antropozoismul – perioada vieții – este apreciat astăzi la circa 3 – 4 miliarde de ani. În acest macrosegment temporal, antropogeneza reprezintă o infimă unitate de timp. Conform teoriei darwiniste, apariția omului este urmarea unei îndelungate evoluții biologice și a unor succesive și profunde mutații genetice. Există, însă, și păreri contrare concluziei lui Darwin, care se raliază ideii că a existat o ramură a hominizilor, independentă de maimuțe, angajată pe o cale evolutivă particulară. Biologii afirmă că omul diferă doar cu 2,5% față de cimpanzei și cu 10% față de celelalte tipuri de maimuțe, ca urmare a comparării structurii ADN-ului. Între om și cimpanzeu diferența esențială este dată de numărul cromozomilor: omul are 46 de cromozomi, pe când cimpanzeul are cu 2 mai mult. Acest fapt ne duce cu gândul fie la un accident genetic pe scara evolutivă, fie la o "inginerie genetică", intervenție artificială exogenă (influență directă din afară), care accelerează evoluția zooantropoidului spre varianta umană actuală. Teoria darwinistă se confruntă cu ceea ce s-a numit *missing link* (legătura lipsă), absența formelor intermediare care conferă ipotezei evoluției o poziție nesigură. Una dintre deficiențele concepției evoluționiste este lipsa formelor tranzitorii fosilizate și a unei explicații logice privind marile metamorfoze ale vietăților (spre exemplu, de la reptile la mamifere). La aceasta se adaugă parcimonia dovezilor fosile – și acestea fragmentare – cu cât istoria evoluției se apropie de era noastră, precum și diminuarea temporală a fazelor intermediare, cum este cea de la Homo Erectus la Homo Sapiens.

Arhivele de fosile din straturile geologice par să confirme că desprinderea omului de ramura zoologică s-a produs doar cu câteva milioane de ani în urmă. Astfel, cel mai îndepărtat strămoș al omului – Ramapitecus – ar fi trăit între 14 milioane și 8 milioane î.Hr., după cum ne sugerează descoperirea din Munții Siwalik, la nord de Delhi, India, făcută în 1932 de către un student american și redescoperită, în anul 1960, în colecțiile muzeului Universității Yale, de către Edward Simon și David Pilbeam. Tot în perioada interbelică Louis Leakey exhumează așa zisul Kenyapitecus, un specimen asemănător Ramapitecului din India, într-un strat de cenuși vulcanice de acum 14 milioane de ani în Kenya, la Fort Ternan. Fragmentele aparțin, probabil, filiației umane. În deceniul 8 al secolului XX, însă, se fac cele mai senzaționale descoperiri în Africa. Astfel, în 1974 – 1975, Donald C. Johanson, în urma săpăturilor întreprinse în localitatea Hadar, Depresiunea Afar din NE Etiopiei, recuperează resturile fosile ale mai multor hominizi, precum și un schelet complet de femeie tânără, botezată ulterior "Lucy". Cronometria pe baza analizelor cu potasiu-argon atribuie acestor reminiscențe hominide vârsta de 3.600.000 de ani. Descoperirile ulterioare, făcute tot în Africa, la Laetollil (Tanzania), Tabarin și Lothagam Hill (Kenya), împing vechimea lui Australopitecus afarensis – cum convențional a fost denumită această specie de hominizi – până la 5.500.000 de ani.

În febra căutării verigilor lipsă din lanțul antropogenetic se include și descoperirea de la Bugiulești (județul Vâlcea) din România. În perimetrul acestui sat, situat într-un vechi golf al Lacului Getic, în deceniul 7 al secolului trecut un colectiv de cercetători condus de C. S. Nicolăescu Plopșor descoperă fosilele a nu mai puțin de 25 de specii de mamifere. Printre acestea și 2 fragmente (o diafiză de femur și una de tibie) ale unui hominid, denumit ulterior Australantropus Olteniensis. După faună și analizele polinice, depozitele de aici aparțin villafranchianului mijlociu și superior, databile între 2.200.000 și 2.000.000 de ani. Dacă fragmentele respective sunt de hominid și datarea este corectă, atunci am avea de-a face, spre satisfacția protocroniștilor români, cu cele mai vechi urme de antropoid din Europa.

În finalul acestei digresiuni de factură antropogenetică concluzionăm că până acum nu putem spune că au fost descoperite fosile umane care să permită verificarea etapelor succesive ale evoluției și că între maimuțe și om există un gol care se încearcă a fi umplut cu zooantropoforme de tipul Australopitecus africanus (3 – 2 milioane î.Hr.), ca primă verigă de om vegetarian, care încerca să-și elibereze mâinile de funcția locomotoare. Veriga următoare – circa 2,5 milioane de ani în urmă – Homo habilis, descoperit la Oldoway (Tanzania) și Bugiulești (România), cu înălțime mică și autorul primelor unelte litice primitive obținute prin tehnica cioplirii. Pe lângă culegător este și vânător de ocazie. Stadiul următor, datat ca apariție cu circa 1.800.000 ani în urmă, este Homo erectus – omul cu poziție dreaptă, cu mers cvasibiped – înălțime 140 – 160 cm și capacitate craniană de circa 800 cm^3. Se originează în Africa, dar cu aproximativ un milion de ani în urmă se răspândește și în Europa și Asia, elocvente fiind cele peste 40 de schelete descoperite în peșterile din Ciu-Ku-Tien din China. Acest tip uman cunoaște focul, descoperit aleatoriu în natură, și amenajarea unei sumare locuințe. Este cunoscut în Asia sub denumirile de pitecantrop și sinantrop, iar în Europa de anteneanderthal. Acestora le sunt atribuite cele mai vechi așezări umane, în aer liber, ocupând în special terasele râurilor, și în peșteri din Franța, Spania, Cehia și Slovacia, România (Dârjov, Slatina, Ciuperceni, Dâmbovnic, Valea Oltului, Racovița). Cel mai apropiat de omul actual este omul de Neanderthal sau presapiens (circa 80.000 de ani î.Hr.) descoperit pe Valea Neanderthal din Renania. Resturi a 155 de umanoizi foarte asemănători s-au mai descoperit în alte 68 de locuri diferite din Europa, Orientul Apropiat etc.

Neanderthalul este tipul uman caracteristic pentru Paleoliticul mijlociu, epocă cunoscută, arheologic, și sub

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

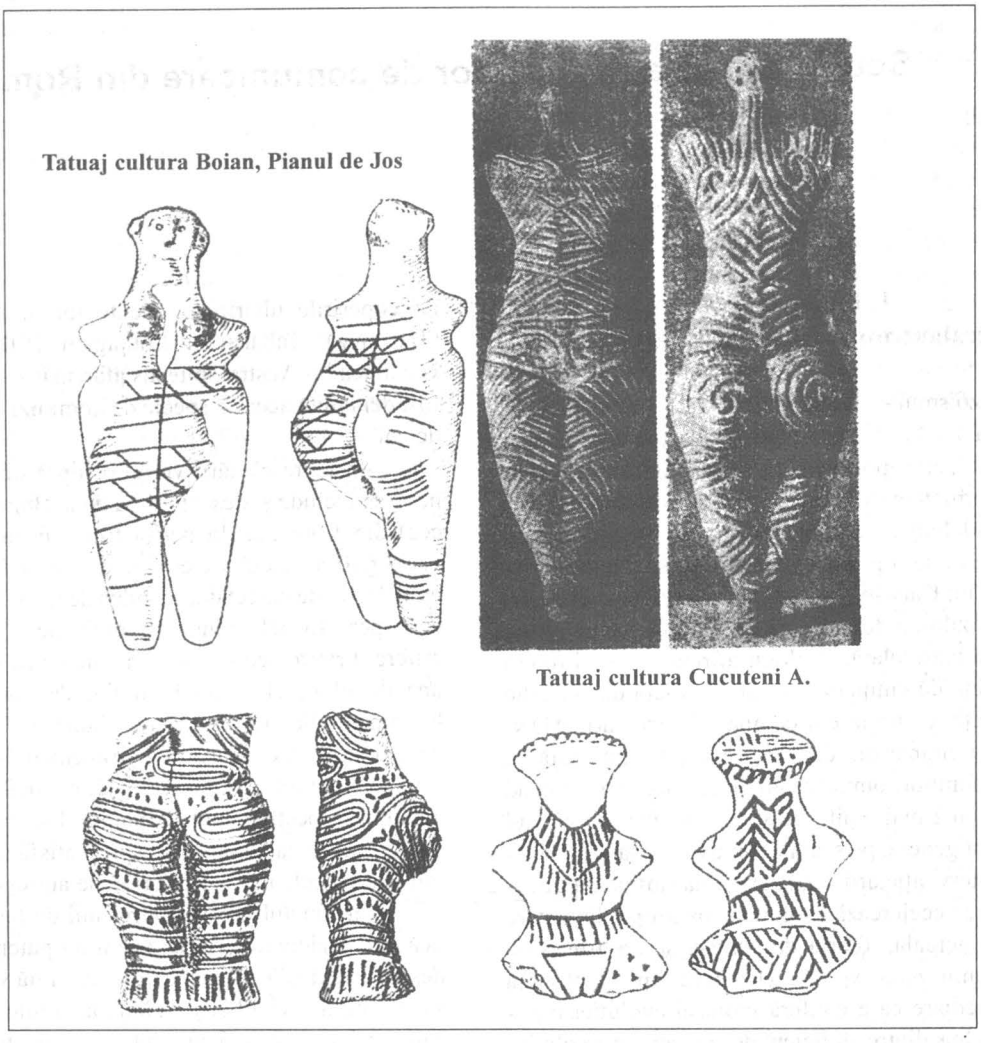

Tatuaj cultura Gumelnița, Slatina și tatuaj cultura Coțofeni, Pianul de Jos

numele de Musterian (de la peștera Le Moustière – Franța) care acoperă o perioadă ce începe în interglaciarul Riss-Wurm. Omul de Neanderthal are poziție mai aproape de verticală, cutia craniană o întrece chiar pe a omului contemporan (1.600 cm³); trăiește în forme primare de organizare socială – ceata –, are locuințele și vetrele de foc amenajate în special în peșteri, din cauza condițiilor climatice extrem de vitrege ca rezultat al ultimului glaciar Wurm. Depozitul de unelte litice (obținute prin așchiere) și de os este mai bogat și mai diversificat. Neanderthalienii – ființe evoluate pe scara civilizației – ocupă Europa vreme de aproape 50.000 de ani. Ultima verigă, omul de Cro-Magnon (osemintele lui au fost descoperite într-o peșteră cu acest nume, în apropiere de Eyzies, în Dordogne, Franța). A intrat în scena antropogenetică acum 35.000 de ani. Este considerat strămoșul omului modern, care stă la originea tuturor civilizațiilor pe care le-am moștenit. Statură înaltă (180 – 200 cm), capacitate craniană de la 1.590 la 1.715 cm³, mai mare decât a omului actual. Originea sa este obscură, iar apariția bruscă, fără să se anunțe cu nimic dinainte. Odată cu el, evoluția speciei umane se oprește. Se suprapune Paleoliticului superior și sub denumirea de Homo sapiens. Este întâlnit în aproape toată Franța, în Germania, Marea Britanie, România (descoperirile din Peștera Cioclovina, Peștera Muierii, Peștera cu Oase etc.). El este confecționerul de unelte și instrumente de piatră multifuncționale în tehnica lamelară cu retușuri în ateliere mari (ca Iozășel, în România) și autorul primelor manifestări de artă – mobiliară, sculpturală în aer liber și parietală – în peșteri din Franța, Spania, România (Cuina Turcului, Icoana, Schela Cladovei și Cuciulat)[1]. Avea, de asemenea, facultatea nemaiîntâlnită până atunci, de a păstra înregistrate evenimentele prin picturi parietale și gravuri pe diferite suporturi. Mai mult, se pare că artiștii Cro-Magnon aveau chiar școli. La Limeuil, în sud-vestul Franței, s-au descoperit 137 de schițe și crochiuri gravate pe dale de piatră. Multe dintre ele sunt executate stângaci și se pot observa chiar retușuri care ne îndeamnă să ne gândim la intervenția unui "profesor".

Apariția acestui nou tip uman marchează o accelerare în evoluția gândirii și a tehnicilor omenești. "Cu începere de la omul de Cro-Magnon – scrie profesorul Leroi Gourhan – manifestările intelectuale se multiplică și viața oamenilor din această epocă oferă o complexitate și o bogăție comparabile cu acelea ale populațiilor primitive recente"[2].

Paleoliticul superior se încheie odată cu sfârșitul ultimei glaciațiuni (Wurm) și deschide o etapă de tranziție (Mezoliticul) către Neolitic sau epoca pietrei șlefuite (circa 6000 î.Hr.). În această fază omul se transformă considerabil. Din vânător, relativ pasiv în fața naturii, omul devine producător activ, făcându-și singur mijloacele de asigurare a subzistenței. Începe să domine natura: lumea vegetală prin

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

agricultură şi lumea animală prin domesticirea şi creşterea animalelor. Tot acum se schiţează şi primele aşezări mai mari de tip preurban (Ierihon, Catal Huyuk – mileniile 9 – 8 î.Hr. şi Lepenski Vir), iar cu începere de la 4000 î.Hr. apar treptat primele civilizaţii care prefigurează perioada istorică.

Comunicarea interumană – care face obiectul sintezei noastre – apare prefigurată sub forma mormăielilor, mârâielilor şi şuierăturilor specifice animalelor la Homo habilis, pentru ca la Homo erectus să se adauge limbajul corpului, exprimat prin semnale făcute cu braţele sau cu mâinile.

Diferite teorii au încercat să explice cum a apărut vorbirea. Prima ipoteză a fost originea onomatopeică, adică prin imitarea sunetelor din natură; apoi s-a interpretat vorbirea ca etapă consecutivă a comunicării prin gesturi, presupunându-se că limbajul gesturilor a precedat pe cel al cuvântului[3]. Însă limbajul articulat, vorbirea, ca exprimare a gândurilor, ideilor şi emoţiilor se produce ca urmare a unui îndelungat proces evolutiv în care se modifică laringele şi întreg organul fonator sincron cu creşterea masei cerebrale. Graiul articulat pare astfel a fi rezultatul unei "derive genetice" produse asupra unor reprezentanţi ai lui Homo presapiens acum circa 200.000 – 150.000 de ani. De aceeaşi părere este şi John Mc Worther, profesor de lingvistică la Universitatea Californiană Berkeley. Bazându-se pe cercetări arheologice şi pe studii de paleontologie, Mc Worther estimează că prima limbă s-a născut acum circa 150.000 de ani şi din ea s-au format apoi cam 6.000 de limbi foarte distincte din punct de vedere gramatical şi semantic şi cu o mare varietate tipologică. Alţi cercetători sunt de părere că vorbirea a apărut acum 35.000 – 40.000 de ani în rândul oamenilor de tip Cro-Magnon, care aveau structura craniană, limba şi laringele foarte asemănătoare cu ale omului actual. La această concluzie s-a ajuns pornind de la constatarea că la om flexiunea oaselor de la baza craniului are legătură cu capacitatea sa de a vorbi. S-a studiat această posibilitate de flexiune a oaselor la hominizii fosili şi a rezultat că Australopitecul avea 10% capacitatea noastră de elocuţiune, iar omul de Neanderthal, 90%. Omul de Cro-Magnon se pare că vorbea la fel de bine ca noi[4].

Sunt şi opinii care susţin că, deşi robuşti, oamenii de Neanderthal au dispărut pentru că nu au trecut graniţa epocii semnelor şi semnalelor, necunoscând vorbirea şi limbajul articulat[5]. Graiul articulat devine mijlocul principal de vehiculare a cunoştinţelor. Informaţia orală contribuie la modelarea şi omogenizarea culturală a comunităţilor umane aflate în proximitate. Prin limbaj se transmite gândirea proprie, experienţa fiecărui grup în parte, se colportează veşti despre întâmplări, evenimente, situaţii deosebite, care impresionează memoria receptorilor şi se pun bazele miturilor, legendelor şi rudimentelor de folclor. Comunicarea orală, cu posibilitatea transmiterii informaţiei din generaţie în generaţie, va fi complementată în timp cu scrisul a cărui obârşie se află în formele estetice arhaice, picturile parietale de pe pereţii peşterilor ca prime locuinţe naturale. Sub acest aspect omul de Cro-Magnon dovedeşte prodigiozitate şi talent care stârnesc chiar invidia omului contemporan. Numeroase peşteri din Franţa, Spania, Italia, Rusia, China etc. sunt adevărate pinacoteci paleolitice care trec şi în epocile următoare. Interesant este faptul că dacă în paleolitic dominantă în pictură şi gravură este fauna (îndeosebi animalele comestibile), cu impresionante scene de vânătoare, în epocile următoare apare şi omul sub diverse manifestări, iar reprezentările se schematizează până la simbolism. Alături de peşteri, operele de artă rupestră ies în decor, pe stânci, în chei sălbatice, odată cu încălzirea climatului, diversificarea ocupaţiilor şi construirea locuinţelor de suprafaţă. În acest context este de exemplificat "galeria de artă în aer liber" din regiunea Tassili N'Ajjer şi masivul Hogar din Algeria şi, respectiv, sudul Libiei. În aceste locuri, antropologul şi etnograful francez Henry Lhote a descoperit, între anii 1957 – 1958, circa 30.000 de picturi şi desene cu figuri zoomorfe şi antropomorfe datate între anii 8000 şi 200 î.Hr. "Arta preistorică – scrie Karl J. Narr – se poate compara cu orice formă artistică mai recentă. Ea îl impresionează profund pe omul modern. Detaliile redate cu precizie, liniile purificate până la a nu mai exprima decât esenţa – conferă ansamblului o forţă şi o intensitate din cele mai puternice. Fiinţele care au fost în stare să comunice această emoţie, nu ne pot fi decât rude apropiate, cel puţin în domeniul sentimentului estetic, oricât de deosebit ar fi conţinutul sau felul imaginii"[6].

Evident că odată cu descoperirea cavernelor cu picturi parietale s-a încercat şi interpretarea scopului acestui demers estetic. Nu se ştie cu certitudine de ce omul primitiv a început să reproducă pictural elemente din lumea sa. Poate nu atât pentru a comunica (cel puţin în faza iniţială), cât pentru a se exprima. Astăzi, în general se tinde să se elimine funcţia decorativă a picturilor rupestre, atribuindu-se acestora fie o valoare magică, vrând să îşi favorizeze vânătoarea, fie una didactic-educativă, de iniţiere. Încă din 1964, Lartet şi Christy explică arta preistorică: "drept o funcţie esenţial estetică: artă pentru artă. Condiţiile economice ameliorându-se – afirmă cei doi cercetători – oamenii preistorici ar fi avut momente libere în care s-au dedat la gravarea şi sculptarea pietrelor, a oaselor, la pictarea peşterilor"[7]. Prezenţa dominantă a figurilor zoomorfe sugerează, însă, şi interpretări magice şi totemice. În anul 1903, Reinach enunţă teoria magiei simpatice: magie a vânătorii şi a fecundităţii. "Omul paleolitic – spune el – trăieşte din vânătoare. Pentru a obţine succesul expediţiilor sale, el pictează sau desenează animalele pe care vrea să le prindă şi, în cursul unor ceremonii magice, vrăjeşte imaginea pentru a ucide mai lesne animalele". Acestei supoziţii îndrăzneţe i se alătură Henri Breuil care, în lucrarea *Patru sute de veacuri de artă parietală*, suprapune magiei vânătorii magia fecundităţii şi adaugă ideea de iniţiere. "Când vizităm o peşteră pictată – susţine Breuil –, pătrundem într-un sanctuar unde, cu milenii în urmă, s-au desfăşurat ceremonii sacre, conduse, desigur, de marii iniţiaţi ai epocii, care doreau să transmită novicilor regulile fundamentale necesare mersului existenţei lor"[8].

Ovidiu Drimba, în *Istoria culturii şi civilizaţiei*, opinează că: "Desenele şi inciziile de pe pereţii peşterilor reprezintă foarte rar figuri umane; încă şi mai rar păsări, reptile sau peşti, iar plante, deloc. În general apar animale avute în vederea vânării: mamut, urs, bizon, cal, cerb, ren, ţap de munte, cu rol în alimentaţia omului (...). Arta s-a realizat dintr-un impuls artistic, dar magia a fost determinantă"[9].

Indiferent de interpretările care s-au dat şi se dau exteriorizărilor estetice ale omului paleolitic cert este faptul că acestea reprezintă un limbaj materializat, încărcat de sens şi de informaţii. Alături de figurinele de lut, care redau predominant femeia ca pivot al ginţii matriarhale, celelalte reprezentări plastice, desenele şi picturile rupestre, sunt în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

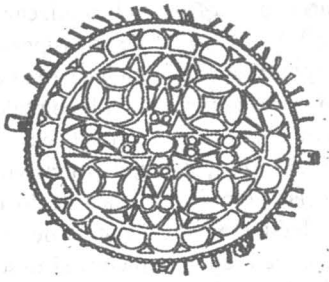

Pectoral de aur paleocreștin, secolul V, Someșeni-Cluj

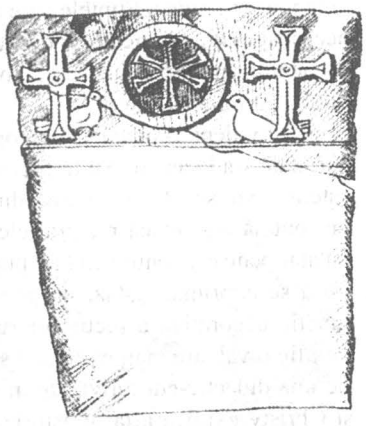

Piatră funerară cu simboluri de tranziție

Donariu de la Biertan, secolul IV d.Hr.

fapt "rudimentele informației publicistice vizuale". Gheorghe Brătescu nu exclude teoriile citate anterior, dar își exprimă convingerea că arta primitivă își are sorgintea în necesitatea omului de a se informa, în dorința acestuia de a comunica și în nevoia, în ultimă instanță, de transmitere a unei experiențe de viață. Prin aceasta reacția omului primitiv capătă valoare. "Este – spune Brătescu – valoarea de document, valoarea de informație, care are puterea de a transmite peste milenii evenimente, întâmplări neobișnuite (...) Aceste întâmplări nu puteau fi puse decât în legătură cu vânătoarea, cu lupta pentru stăpânirea unor terenuri sau ape pline cu pește, apariția unor turme bogate, nașterea unui copil, moartea cuiva. Evident, dacă ar fi fost inventată scrierea, omul ar fi notat aceste întâmplări. Dar ea nu exista. Și atunci, purtătorul anonim de vești menționa evenimentele cu mijloacele și în maniera cea mai modernă a acelor vremuri: desena sau sculpta scenele văzute, păstrându-le astfel în amintire sau, de ce nu, spre a fi istorisite generațiilor viitoare. Așadar, multe din desenele rupestre reprezintă, de fapt, separat de actul artistic, primele colecții de informații ilustrate din istoria omenirii"[10].

Rolul informațiilor, ca mijloc de accelerare a progresului prin vehicularea rapidă a practicii și cunoștințelor de ansamblu, este reliefat mai pregnant în etapele de înflorire a societății primitive, în Mezolitic și, mai ales, Neolitic. Acum se face trecerea de la economia bazată predominant pe vânătoare și cules la o economie productivă și la practicarea unui schimb continuu de produse și gnosinformații. Așezările umane sunt de tip rustic, colibe rudimentare (încropite în jurul vetrelor de foc) și cu o economie dominant autarhică. Comportamentul cultural reprezintă o excepție în rândul indivizilor comunitari. De la pictografie, cum este îndeobște denumită această formă de "scriere arhaică", având cu obârșie propensiunea pentru estetică a omului primitiv, se va ajunge la pictografia ideogramată – pictura însoțită de un simbol figurat, o ideogramă care redă o idee, un concept sau noțiune. Fixând idei, cu ajutorul imaginilor, arta rupestră trebuie considerată ca o primă formă a sistemului ideografic, premergător exprimării prin desene a elementelor frazei. În Mezolitic se face un pas înainte, pictografia perfecționându-se sub aspectul cuprinderii concentrate, schematice și convenționale a ideilor, evoluând treptat spre ideograme. Din acest procedeu pictografic de reprezentare a ideilor cu ajutorul desenelor figurative au rezultat treptat primele sisteme grafice mai bine conturate, cele ale ideogramelor. Descoperirile mezolitice aduc în obiectiv gravuri de finețe, linii și puncte în combinații aparent ritmice ori triunghiuri, rețele în formă de șah, ochiuri octogonale etc. așezate într-o ordine de excepție și care, cu siguranță, depășesc interpretarea de simple ornamentații. Exemple în acest sens sunt artefactele culturii Maglemose sau pietricelele pictate găsite în peștera de la Mas d'Azil ori în așezarea de la Lepenski Vir. Maglemosienii locuiau, prin mileniul VII, în Danemarca de azi, pe țărmul Mării Baltice. În siturile arheologice corespunzătoare acestor comunități s-a descoperit un depozit de 15.000 de unelte de silex, printre care 900 de unelte

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

microlitice, precum şi pietre gravate. Mai spectaculoasă este descoperirea de către francezul E. Piette, în anul 1889, în peştera Mas d'Azil a unui depozit de unelte din piatră şi os amestecate cu bolovani de râu pictaţi în figuri geometrice schematice, folosite fiind culorile negru şi roşu. Există părerea că suporturile litice erau apriori preparate pentru intervenţia estetică. Astfel, înainte de a le desena erau vopsite cu un grund roşu peste care se aplicau figurile schematizate, unele sub formă de şarpe, altele în chip de frunză de ferigă, zig-zaguri, cruci, cercuri etc. Şi aici, ca şi în cazurile anterioare, hermeneutica demersului nu suferă de precaritate. Unii văd aici obiecte de cult, desenele respective fiind purtătoarele unor ritualuri religioase, căutând a le asimila aşaziselor churingas din Australia Centrală, alţii semne de proprietate, ornamente stilizate etc. Şcoala franceză, reprezentată de E. Piette, căruia i se adaugă cercetători europeni şi americani, opinează că pietrele gravate aziliene reprezintă dovada certă a celei mai vechi scrieri de pe Pământ, apreciind chiar că aici ar fi existat o adevărată şcoală de scribi. Arheologul englez Flinders Petrie vede şi el în artefactele aziliene un gen de precursoare ale alfabetelor, iar etnograful J. Denik le socoteşte semne mnemonice asemănătoare răbojului – străveche formă de fixare a gnosinformaţiei. Antropologul german Weinert ezită şi el să o clasifice drept scriere, afirmând: "Este o simplă convenţie în a da sau a refuza acestor desene numele de scriere. Este o scriere din momentul în care li se dă un sens determinat şi acest sens este înţeles de către toţi iniţiaţii. Dar numai de iniţiaţi, şi aceasta este foarte important căci, în ochii analfabeţilor, omul care ştie să scrie a fost întotdeauna un personaj ciudat şi misterios; depinde de el ca să aibă vreun avantaj din această situaţie. Iniţiaţii sunt magicienii, vindecătorii, preoţii; semnele sunt simboluri sacre ca şi acelea pe care le-am numit hieroglife (adică semne sacre) în arta egipteană. Totuşi – spune Weinert în concluzie – scrierea nu poate apărea în mod natural decât acolo unde modul de viaţă o face necesară; de aceea, o întâlnim mai timpuriu în grupările urbane decât în cele rurale. Ea este, deci, caracteristica unui anumit nivel cultural"[11].

În afara Franţei, azilianul propriu-zis a mai fost identificat în Belgia, Scoţia, Elveţia, Germania şi, cu influenţe, în sud-estul Europei, în fosta Iugoslavie şi România. Între anii 1965 – 1970, cu prilejul edificării complexului hidroenergetic de la Porţile de Fier de pe Dunăre, a fost identificată o aşezare epipaleolitică, structurată în patru straturi până la faza neoliticului vechi, aparţinând mileniilor VII – V î.Hr. În locuinţele de formă trapezoidală cu vetre de foc rectangulare s-a descoperit un bogat inventar: unelte de silex, cuarţit şi os, schelete de Cro-Magnon, oase de animale, 23 de sculpturi reprezentând capete umane şi animale în mărime naturală şi numeroşi bolovani de râu şi pietre plate, rotunde, decorate cu motive geometrice abstracte (cercuri, spirale, cruci etc.) sau naturalist schematizate, reprezentând figuri umane şi de animale. Asemenea semne, chiar dacă nu se constituie într-o scriere propriu-zisă, reprezintă un stadiu intermediar de simplificare şi abstractizare, o fază de tranziţie de la "scrierea iconică" (pictura parietală) la pictografia ideogramată. Pe teritoriul României, un sit analog celui de la Lepenski Vir este cel descoperit la Schela Cladovei, cu care formează o unitate culturală. Acest sit aparţine unei comunităţi de pescari, vânători şi culegători de la sfârşitul Epipaleoliticului (mileniul VII î.Hr.). Locuinţele stabile, cu temelii de piatră şi vetre centrale, denotă o populaţie sedentară. Aici s-au descoperit 36 de schelete şi un orizont neolitic timpuriu de tipul culturii Proto Sessklo din Thessalia cu ceramică pictată. De asemenea, situl din peştera Gaura Chindiei II, care prezintă urme de locuire din Epipaleolitic până în secolul XI d.Hr. În cel mai vechi strat de aici s-au identificat desene de factură aziliană reprezentând păsări stilizate sau schematizate, motive solare etc. Gheorghe Brătescu este de părere că: "Semnele din peştera Gaura Chindiei cuprind elemente ale

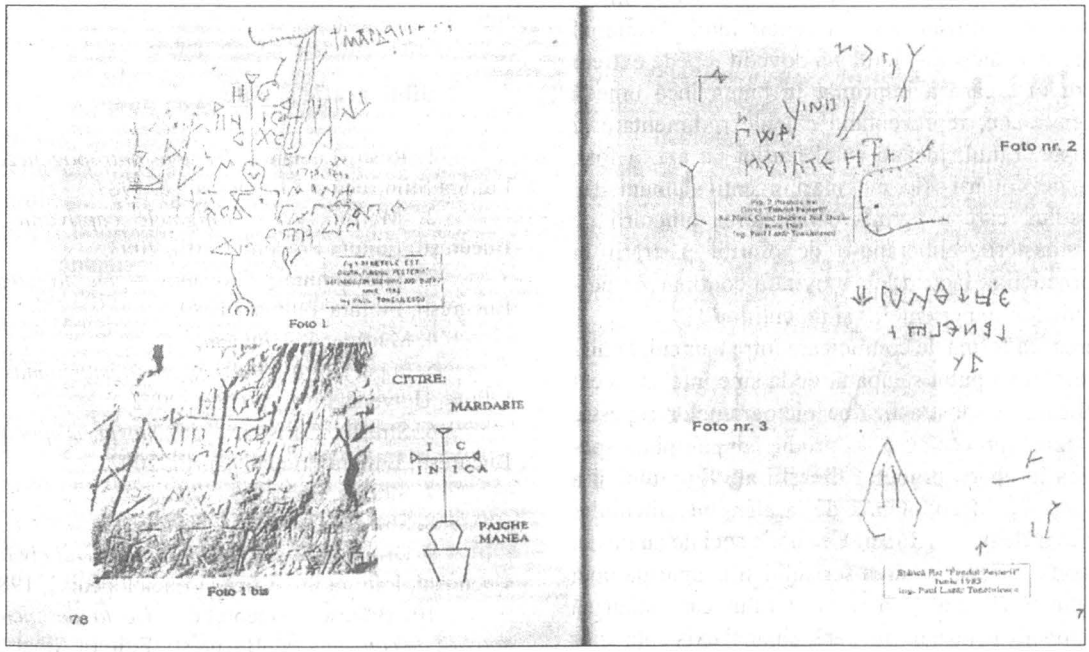

Inscripţii Grota Fundul-Peşterii – Munţii Buzăului

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

desenelor aziliene (cercuri cu punct, zig-zaguri etc.), dar și desene în manieră hieroglifică, constituind prin aceasta un fel de trecere spre scrierea popoarelor antichității. Maniera grupării în cupluri de semne lasă evidentă intenția formării unui mod de exprimare, însă dispoziția semnelor pictografice diferă de cea a scrierii folosite în Mesopotamia, fiind mult mai simplistă, mai primitivă. De aici se poate deduce că scrierea de la Gaura Chindiei este anterioară celei cuneiforme, fiind o perfecționare a semnelor aziliene, semne care nu îmbrăcaseră dispoziția fermă și complexă a exprimării grafice a cuvintelor sau silabelor, ci se limitau probabil la reprezentarea schematică, convențională, numai a unor idei care, grupate, permiteau comunicarea de informații"[12].

În Neolitic se petrec schimbări progresive în cultura materială, tehnica prelucrării uneltelor de piatră și os cunoscând o puternică optimizare, obiectele fiind minuțios finisate și șlefuite. Această epocă se constituie în preludiul apariției primei mari diviziuni sociale a muncii, prin desprinderea triburilor de păstori și migrația sezonieră a acestora (transhumanța), dezvoltarea industriei casnice a ceramicii și intensificarea schimbului de produse în natură (troc) ori folosind scoicile ca monedă de schimb. În condițiile unui asemenea salt civilizațional, informația capătă o importanță covârșitoare, iar dispersia ei pe cale orală este larg utilizată. Vorbirea se dezvoltă, limbajul își adaugă expresivitate și se amplifică prin utilizarea și a codului gestual. Limbajul gesturilor este apreciat ca mijloc de exprimare auxiliar, inclus în sistemul optic de comunicare. Necesitatea comunicării la distanță, determinată de relațiile dintre triburi prietene sau înrudite, ce locuiau teritorii apropiate, a dus atât la inventarea mijloacelor de semnalizare sonoră, cât și la stabilirea unor coduri pentru redarea sonoră a informației. Așa apare "telegraful" primitiv reprezentat de tam-tam-uri de tobe ori sunete ale altor instrumente fonice. Concomitent cu aceste progrese în comunicare are loc și un proces de sublimare a picturilor și gravurilor rupestre în forme convenționale și comprehensibile de transmitere a cogninformațiilor prin scris, utilizându-se ca suport lutul. "Material maleabil – spune Brătescu –, lutul s-a dovedit repede extrem de util pentru om, care a imprimat în huma încă umedă semne convenționale, reprezentând calcule rudimentare și chiar idei, fapte. Lutul, jucând rolul hârtiei de azi, a fost, deci, suportul dezvoltării celei mai mari invenții a umanității, aceea a scrisului, care a permis catapultarea omenirii pe înălțimile cunoașterii, eliberând-o de efortul păstrării în memorie a practicii și făcând loc activității continue de perfecționare a ideilor, experiențelor și invențiilor"[13].

Scrierea, ca formă de comunicare între oameni, la distanță și în timp, nu a putut să apară, de la sine înțeles, decât după simplificarea și abstractizarea pictogramelor rupestre de factură iconică, proces care s-a produs, după opinia specialiștilor, abia în epoca primelor dinastii ale Egiptului și a primelor regate din Mesopotamia de la sfârșitul mileniului IV și începutul mileniului III î.Hr. Cerințele sociale au dus în această perioadă la generalizarea scrisului și la apariția unei categorii distincte de funcționari ai statului care știau să scrie. E menționată, pentru prima oară, chiar și existența unor "școli de scribi". Odată cu trecerea de la sistemele complicate de scriere – hieroglifică și cuneiformă – la alfabetul simplu, fenician din secolul al XII-lea î.Hr., comunicarea între oameni, indiferent de distanță, și comunicarea în timp, peste milenii, au marcat o victorie definitivă. Scrisul a făcut un salt decisiv în procesul de însumare și redactare complexă a experienței omenești. Însă această "uriașă descoperire a mâinii și a intelectului uman", cum o definea J. D. Bernal, ca indetașabil ataș al memoriei, este o invenție colectivă, cu autor plural, care a evoluat multiform, în timp îndelungat și în spații geografice și etno-culturale diverse. Din această complexitate genetică rezultă și dificultatea stabilirii preeminenței și paternității acestei invenții, vanitatea aproprierii acestei realizări de excepție ducând chiar la încercări de falsuri grosolane și la mistificarea adevărului istoric, așa cum s-a întâmplat cu descoperirea arheologică de la Glozel. În această localitate franceză, în anul 1924, țăranul Fradin scoate întâmplător din pământul grădinii sale numeroase artefacte preistorice printre care și câteva tăbliță de lut ars, pe care se afla un text scris cu caractere enigmatice. Arheologul dr. Morlet a făcut o primă și grabnică datare a pieselor, acordându-le o vechime de cel puțin 10.000 de ani. Concluzia a fost limpede: pe teritoriul Franței fusese găsit primul document scris din istoria omenirii. Cercetări în detaliu, făcute ulterior, au dus la constatarea unei imposturi al cărei autor a rămas anonim, evenimentele precipitându-se din cauza declanșării celei de-a doua conflagrații mondiale.

Dacă scrierea de la Glozel, în care arheologul și istoricul amator Robert Charoux mai crede, încă, a fost o farsă bine regizată, nu același lucru se poate spune despre descoperirea de scrieri analfabetiforme din spațiul carpato-danubiano-balcanic. Este vorba despre o pre-scriere imprimată pe ceramică, modelată în tablete incizate înainte de uscare, descoperite la Tărtăria în anul 1961, completate cu cele de la Gracianița și Karanovo din Bulgaria, care, ignorate inițial, produc astăzi efervescente și aprige dispute legate de obârșia scrisului în Europa versus Asia Mică, aducând în atenția atât a cercetătorilor în domeniu, cât și a veleitarilor reconsiderarea preistoriei României și a evoluției comportamentului cultural în spațiul carpato-balcanic și european.

Bibliografie și note

1. Roșu, Lucian – *Treptele antropogenezei*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.

2. Martini, A. – *Enigmele captivante ale istoriei*, București, Editura Prietenii Cărții, 2003.

3. Giovanninni, Giovanni – *De la silex la siliciu*, București, Editura Tehnică, 1989.

4. Martini, A. – *Ibidem.*

5. Popa, Dorin – *Introducere în istoria mass-media*, Iași, Editura Universității A. I. Cuza, 2002.

6. Strauss, Christian – *Preistoria, o epocă misterioasă*, București, Editura Prietenii Cărții, 2002.

7. Strauss, Christian – *Ibidem.*

8. Strauss, Christian – *Ibidem.*

9. Drimba, Ovidiu – *Istoria culturii și civilizației*, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

10. Brătescu, Gheorghe – *De la desenele rupestre la sateliții de comunicație*, București, Editura Albatros, 1987.

11. Strauss, Christian – *Ibidem.*

12. Brătescu, Gheorghe – *Ibidem.*

13. Brătescu, Gheorghe – *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Fundații culturale

Cristina CHIȚA

Fundația "Ioan Ottetelișanu"

Fundația se va înființa după moartea lui Ioan Ottetelișanu și a soției acestuia Elena. Ottetelișanu se înscrie printre acei români care și-au pus, în numele modernizării culturii în România modernă, întreaga sa avere.

Ioan Ottetelișanu făcea parte dintr-o familie de boieri care stăpânea mai multe moșii în țară. Pentru că nu a avut copii, familia Ottetelișanu va dori să lase întreaga avere pentru înființarea un institut destinat educării fetelor, acestea trebuind, prin educația primită, să devină mame responsabile și conștiente de rolul important pe care îl au în general mamele într-o familie.

Ioan Ottetelișanu își va semna testamentul la 19 martie 1876. Conform dorințelor exprimate în testament, Ottetelișanu lasă întreaga avere soției sale, ca uzufructuară. Aceasta este rugată să ia ca povățuitori pe I. Câmpincanu și pe I. Kalinderu. După încetarea din viață și a soției sale, Ottetelișanu lasă averea pentru a servi la "*facerea unui institut de fete Române, cărora li se va da o creștere și educație de bune mame de familie, fără pretenție sau lux; prisosul ce rămâne după bugetul anului, se va capitaliza spre a se da acestor fete, care nu va fi nici mai mult nici mai puțin de câte două sute galbeni uneia. Programul de studiu pe bazele arătate de mine și repartiția veniturilor în cheltuieli anuale și în fond pentru zestre se vor face de administratori numiți de mine*"[1].

Pentru a duce la îndeplinire dorințele testamentare, Ottetelișanu lasă, pentru început, averea, după moartea sa și a soției sale, lui Ioan Kalinderu: "*Asemenea dreptul eventual de moștenirea mea la Domnul Ioan Kalinderu, ce îl dau prin acest testament, va trece în patrimoniul său în momentul încetării mele din viață, cu rugămintea, ca atât dânsul cât și ori ce moștenitor al său să execute cele de mai sus în privința fundării Institutului. Orice alt testament anterior este nul în întregul său*"[2].

Ioan Ottetelișanu întocmește și programa de studii pentru institutul său. Aici se vor studia primele patru clase, în care se vor preda următoarele discipline: Limba română, câte trei ore pe săptămână pentru toate clasele, Franceza și Geografia, la fel. Istoria va avea, pentru clasa a doua și a patra, trei ore pe săptămână, iar pentru clasa a treia, două ore. Științele naturale și Igiena vor avea câte trei ore pe săptămână pentru clasele întâi și a doua, și o oră pentru clasa a patra. Aritmetica și Contabilitatea, câte trei ore pentru primele două clase și două ore pentru clasa a treia și a patra. Morala și Pedagogia, două ore pentru clasa a doua și trei ore pentru clasa a patra. Religia, primele două clase, două ore, iar clasa a treia, o oră. Alte discipline erau Desenul și Muzica. Numărul de ore pe clase, pe săptămână, era următorul: 35 ore la clasa întâi, 38 a doua și a treia, 37 a patra[3].

Scopul programei de studii este descris de Ottetelișanu: "*Cunoașterea temeinică a gramaticii limbii române pentru a vorbi cât și a scrie. Cunoașterea literaturei naționale în trăsăturile ei generale, prin citirea și explicarea operelor literare mai alese...Înțelegerea limbii franceze considerată ca instrument pentru dezvoltarea culturii și ca mijloc de a ne înțelege cu persoane care nu cunosc limba noastră*"[4].

După încetarea din viață a soției lui Ioan Ottetelișanu, Elena, născută Filipescu, la 4 decembrie 1888, Ioan Kalinderu este pus în posesia averii Ottetelișanu. Kalinderu va acționa imediat pentru a îndeplini dorințele testamentare ale lui Ioan Ottetelișanu. El va face o carte de danie prin care cedează toată averea Academiei Române: "*Eu, subsemnatul Ioan Kalinderu declar că dăruiesc din propria mea voință și după bună chibzuință Academiei Române, averea lăsată mie de întru fericire răposatul Ioan Ottetelișanu, cu toate drepturile și îndatoririle cu care au intrat în patrimoniul meu și în condițiile următoare...la facerea unui institut de fete Române...*"[5].

Averea mobilă și imobilă pe care Ioan Kalinderu o lasă Academiei se compunea din: casa din București, Calea Victoriei nr. 49, Moșia Măgurele cu castelul, parcul și dependințele, Moșia Ottetelișu (Râmnicu Vâlcea), Moșia Fundu-Kiseletu din Ilfov, venitul moșiilor de mai sus, toată averea mobilă rămasă după moartea soției lui Ottetelișanu.

Printr-un act de transacțiune, Kalinderu trebuia să plătească moștenitorilor familiei Filipescu (Alexandru și Maria) suma de 100.000 lei și să le dea o parte din argintăria familiei păstrată la Banca Națională.

Academia Română primește donația lui Kalinderu, donație sancționată prin Decret Regal nr. 2509 din 19 mai 1893. Prin această donație, Kalinderu anunță că nu mai poate stăpâni și conduce averea, lăsând în sarcina Academiei acest lucru. "*Nu cred că pot face mai bine decât punând zisa avere și Institutul Ioan Ottetelișanu sub respectata ocrotire a celei mai înalte instituții culturale a întregului neam românesc – care este Academia Română și care oferă pe lângă nenumăratele lumini prestigiul de care se bucură...*"[6].

Institutul era gata la 8 noiembrie 1893, stare constatată de o comisie formată din Kalinderu, Negruzzi, Urechiă, dar se recomandă ca funcționarea lui să înceapă odată cu anul școlar 1894 – 1895, "*fiind timpul prea înaintat și clădirea prea de curând reparată și încă umedă*"[7]. Se va folosi timpul până la începerea anului școlar pentru a se repara biserica și clădirile de pe moșia Măgurele, unde se construia institutul.

Printr-un raport, Kalinderu se crede obligat să explice cum a folosit averea până în anul 1894. Averea inițială a Fundației a fost de 89.000 lei în decembrie 1888. În anul 1894 se ridica la 141.230, până la 12 martie, iar până la 23 aprilie, a mai crescut cu 2.600 lei. La aceste sume se mai adăuga și venitul legatului Elenei Ottetelișanu de 7.860 lei. Adunând toate sumele, Kalinderu lăsa Academiei o sumă de 151.690 lei[8].

Kalinderu a studiat programa institutului, dar Academia era cea care hotăra să primească proiectul în totalitate sau în parte. Din comisia pentru înființarea institutului făceau parte D. A. Sturdza, V. A. Urechiă, I. Negruzzi, I. Kalinderu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Institutul va purta numele lui Ioan Ottetelișanu.

În anul 1915, prin testament, Theodor Stătescu lasă Academiei Române suma de 105.000 lei, pentru ca 61.000 lei să se capitalizeze, iar, după moartea soției sale, să se adauge la fondul de ajutorare a absolventelor Institutului "Ioan Ottetelișanu". Mai donează și suma de 40.000 lei din al cărei venit anual să se acorde ajutor la măritișul a două absolvente ale aceluiași institut[9].

Prin act de donație, Maria Turnescu, la 7 februarie 1898, lasă Academiei Române suma de 40.000 lei, pentru crearea unui fond cu numele Maria Turnescu, pentru ca o parte a veniturilor fondului să se acorde Institutului "Ioan Ottetelișanu".

Fundația "Vasile Adamachi"

La sfârșitul secolului al XIX-lea tot mai mulți particulari se implică în procesul de modernizare a culturii, înțelegând să facă acest lucru prin donații de avere, prin înființarea de instituții de învățământ sau prin crearea unor fundații care, prin capitalizarea averii fondatorului și a eventualilor donatori, pot acorda burse tinerilor români pentru completarea studiilor în țară ori în străinătate.

O astfel de inițiativă de a înființa o fundație cu scop cultural a venit și din partea unui boier moldovean, care a înțeles că viitorul trebuie construit în prezent. Acest boier este Vasile Adamachi, cel despre care D. A. Studza spunea: "*Vasile Adamachi își trage originea din familia românească, cu legături puternice de neam și cu inima totdeauna încălzită de sentimente de neam și de patrie. Documente numeroase, care încep de la o depărtare de un secol, stau drept dovadă și se reînnoiesc în această direcțiune*"[10].

Tatăl lui Vasile Adamachi a primit scutiri de dări de la Mihail Șuțu, domn al Moldovei. Aceleași scutiri le vor acorda descendenților familiei și alți domni ai Moldovei precum: Ioan Calimachi, Alexandru Ipsilanti, Nicolae Șuțu, Constantin Moruzi și Scarlat Calimachi. Acesta din urmă acordă scutiri de dări familiei lui Adamachi, la 6 iulie 1813: "*Întăresc că neamul lui Adamachi se trage din neamul vechi boieresc ale Băntășeștilor și Arpăcenilor și dă aceste drepturi cuvenite celor de Bun neam, întărindu-i și scutirile date de domnii anteriori*"[11].

Vasile Adamachi s-a născut la 1 ianuarie 1817, tatăl fiind Ioan Adamachi și mama Eufrosina, născută Bontaș. Datorită calităților sale, Vasile primește rangul de clucer în anul 1836, comis în anul 1848, în timpul domniei lui Grigore Sturdza, și spătar la 14 mai 1853, în timpul domniei lui Grigore Alexandru Ghica. Averea la care ajunge Vasile Adamachi era una apreciabilă pentru Moldova acelei vremi. Acesta dorește să o doneze Academiei Române, în vederea înființării Fondului Adamachi, din care să acorde premii și burse scriitorilor și studenților.

Prima sa donație datează din anul 1870 (3 februarie), când a trimis primarului Iașului un act prin care își anunța intenția de a dona casele și locurile din jur cu condiția de a înființa școli publice de băieți. Adamachi donează, în același timp, și toate proprietățile din Iași. Dacă donația nu era respectată în litera ei, urma să fie anulată.

Testamentul a fost întocmit la 15 și 25 februarie 1892. La 8 martie 1892 Vasile Adamachi a încetat din viață. Conform testamentului, Adamachi lăsa rudelor o parte a averii mobile și imobile, iar pentru restul averii instituie legatar "universal" Academia Română. Aceasta urma să capitalizeze averea lăsată, iar din venituri să se acorde premii scriitorilor români ce se disting "*în scrieri morale*"[12], precum și "*în trimitere și întreținere la studiu a tinerilor care s-ar hotărî pentru științele exacte, precum și acelora care s-ar hotărî pentru științele pozitive, pentru a servi la înființarea și perfecționarea fabricelor și a industriei naționale*"[13]. Cheltuielile legate de înmormântarea lui rămân în seama Academiei. Biblioteca o lasă, *cu tot ce aparține științei*, Universității din Iași. Pentru ca dorințele testamentarului să fie îndeplinite, Adamachi l-a numit ca legatar chiar pe prietenul său, Alexandru Teodoreanu.

Averea rămasă Academiei, prin efecte publice, era de 1.764.000 lei, la care se adăugau moșiile (averea imobilă): Roșiori (Suceava), Călimănești (Tutova), Casa din Iași, str. Carol, via Copou, dar și scrisori, rente, obligațiuni de stat depuse la Banca Națională[14]. Conform dorințelor exprimate în testament, 40% din sumă era destinată întreținerii tinerilor mai ales din Moldova (3/4), având prioritate rudele donatorului, urmând ca Universitatea din Iași să hotărască asupra concursurilor pentru burse; 1/4 pentru absolvenți ai Universității sau școlilor superioare din țară ce vor fi însărcinați cu *misiuni speciale*[15]; 10% pentru premierea scrierilor morale; 155 lei pentru cheltuielile anuale ale Academiei; 5% pentru bibliotecă și colecții; 10% pentru publicațiile anuale ale Academiei; 20% pentru economii menite să mărească fondul[16].

La 16 martie 1892, Academia primește donația Adamachi, iar regele emite, la 17 martie 1892, un Decret Regal cu numărul 830[17], din care citâm: "*Se autorizează Academia Română a fi legatară universal asupra întregii averi Vasile Adamachi, proprietar din Iași, conform testamentului său legalizat la Tribunalul Iași, secția III, nr. 4203 din 14 martie a.c.* (art. 2).

Ministrul Nostru Secretar de Stat la departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice este însărcinat cu executarea acestui decret (art. 8)".

La 7 aprilie 1894 Academia Română a fost nevoită să întocmească Regulamentul Fondului Adamachi. Prin acest act, Academia își anunță intenția de a respecta dorințele testamentarului; astfel, din veniturile anuale ale fondului se acordă 15% pentru cheltuieli legate de administrarea moșiilor; 10.000 lei anual pentru premierea scrierilor morale, câte două premii anuale; 5.000 pentru cheltuieli religioase legate de răposat; 8% pentru publicarea lucrărilor premiate; 12% pentru capitalizare.

Din veniturile fondului – 79% se acordă stipendii din care: 24% pentru burse a câte 100 lei studenților din Iași, prin concurs, dar numai pentru cei lipsiți de mijloace; 14% pentru burse în străinătate a câte 3.000 lei anual, la care se adăugau cheltuielile de transport și școlare pe o perioadă care nu trebuia să depășească patru ani; 14% pentru a trimite ingineri (absolvenți ai Școlii de Poduri și Șosele) pentru perfecționare în străinătate pe o perioadă care nu trebuia să depășească trei ani; 14% pentru absolvenți de liceu cu bacalaureat pentru a se perfecționa în străinătate la o școală de inginerie aplicată, burse în valoare de 3.600 lei, la care se adăugau cheltuieli legate de transport; 12% se acordă absolvenților cu bacalaureat pentru a studia la Școala de Poduri și Șosele, 1.200 lei anual plus cheltuieli legate de transport[18]. Acestea se acordau

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

după media de la examenul de admitere, apoi în funcție de rezultatele de la examene. Bursele se acordau de către un juriu format din directorul școlii și profesori, sub președinția unui membru al Academiei.

În privința procentului de 24%, concursul pentru burse era organizat de Universitatea din Iași, stipendiații neavând voie să aibă și alte burse sau ocupații. Ei trebuiau să-și dea examenele la timp și să execute toate lucrările cerute de Universitate. Bursele se acordau până la terminarea studiilor. Președintele comisiei de examinare trebuia să fie membru al Academiei Române.

Pentru trimiterea în străinătate a inginerilor, juriul era format de către Academie din directorul Școlii de Poduri, un membru al Consiliului tehnic superior și un membru al Academiei. Pentru tinerii cu bacalaureat care urmau să studieze în străinătate, juriul concursului era format tot de către Academie sub președinția unui membru al acestui for. Bursele aveau o durată de patru ani. Conform regulamentului, din fondul Adamachi se mai acordau și 10 burse în valoare de 360 lei anual pentru Școala practică de agricultură "Ioan Costache Agarici".

Regulamentul va suferi unele modificări în anii: 1898, 1900, 1903, 1906, 1910.

La 9 martie 1892, Academia Română a luat o decizie privind înmormântarea lui Vasile Adamachi, iar la 9/21 octombrie 1894 va ridica un monument la mormântul lui.

Școala publică de băieți a funcționat în bune condiții. Unul dintre directorii acestei instituții, St. I. Văleanu, aprecia activitatea desfășurată aici cu ocazia inaugurării criptei lui Vasile Adamachi de la cimitirul Eternitatea din Iași: "*Sunt aproape 24 de ani de când funcționează această școală neîntrerupt în localul propriu, mulțumită frumoaselor idei și sentimente ce împodobesc nobilul suflet al donatorului. Câte ființe n-au gustat în acest interval din roadele binefăcătoare ale acestei dintâi instrucțiuni, căreia nemuritorul donator îi dăduse un aport. Câți din acești micuți înzestrați cu elementele instruirii căpătată în această școală n-au dus cu dânșii la ieșire sentimente de recunoștință și binecuvântare către a tot mărinimosul binefăcător, săpându-și adânc în inima lor, un nume scump, numele lui Vasile Adamachi*"[19].

Prin acțiunile de capitalizare, averea fundației era în anul 1904 de 19.062.904, 97 lei[20]. Primele burse acordate au fost în număr de 16 pentru studenții Universității din Iași, a câte 100 lei fiecare pe lună; 8 pentru Școala de Poduri și Șosele; 8 pentru studii speciale în străinătate; 3 absolvenților de liceu; 3 inginerilor cu diplomă ai Școlii de Poduri; 10 burse elevilor de la Școala Agarici[21].

În primii 10 ani au fost acordate 31 de burse pentru Facultatea de Științe de la Universitatea din Iași; 19 Facultății de Medicină din Iași; 10 Școlii de Poduri; 31 în străinătate; 9 ajutoare în valoare de 27.600 lei în perioada 1900 –1904[22].

Până în 1914 au fost acordate 58 de burse Facultății de Științe din Iași; 37 Facultății de Medicină din Iași; 81 Școlii de Poduri; 55 în străinătate[23].

Printre foștii bursieri ai Fundației "Vasile Adamachi" îi amintim pe George Pantazzi, Ion Simionescu, Victor Guțu, Petre Bogdan, D. Călugăreanu. Fundația "Vasile Adamachi" a avut un rol important în formarea tinerilor, mai ales a celor din Moldova. S-a văzut că fondatorul dorea să stimuleze cercetarea științifică prin acordarea de burse și prin înființarea, astfel, a unei industrii *naționale*.

Nicolae Culianu, rector al Universității din Iași, spunea despre această donație: "*Universitatea din Iași este pătrunsă de un sentiment de adâncă mulțumire, că i se prezintă astăzi ocazia de a exprima recunoștința sa către memoria generosului și nobilului donator Vasile Adamachi, din a cărui avere, mulțumită înțeleptei chibzuințe a Academiei Române, executoarea universală a testamentului neuitatului cetățean, s-a înființat pe lângă alte bine cumpătate lucruri, stipendii pentru ajutorarea și încurajarea tinerimii noastre universitare la învățătură*"[24].

Note:

1. *Ab. put.*, Ioan Kalinderu, *Fundațiunea Ioan Ottetelișanu și Academia Română*, Tipografia Curții Regale F. Gobl Fii, București, 1894, pp. 11 – 12
2. *Ibidem*, p.13.
3. *Ibidem.*
4. *Ibidem*, p. 15.
5. *Ibidem*, p. 28.
6. *Ibidem*, p. 28.
7. *Ibidem*, p. 45.
8. *Ibidem*, p. 6.
9. *Acte de fundațiune*, Institutul de Arte Grafice "Bucovina", București, 1932, p. 120.
10. *Ab. put.*, *Fundațiunea Vasile Adamachi. Acte privitoare la familia donatorului și la regularea donațiunei 1793 – 1894*, Lito-Tipografia Carol Gobl, București, 1894, p. 56.
11. *Ab. put.*, *Fundațiunea Vasile Adamachi. Acte privitoare la familia donatorului și la regularea donațiunei 1793 – 1894*, Lito-Tipografia Carol Gobl, București, 1894, p. 11.
12. *Ab. put.*, *Fundațiunea Vasile Adamachi 1892 – 1914*, Institutul de Arte Grafice Carol Gobl, București, 1914, p. 4.
13. *Ibidem.*
14. *Ibidem.*
15. *Ibidem*, p. 17.
16. *Ibidem.*
17. *Ibidem*, p. 20.
18. *Fundațiunea Vasile Adamachi. Raport despre mersul Fundațiunii în întâi dece ani 1 oct. 1894 – 1 martie 1904*, Institutul de Arte Grafice Carol Gobl, 1904, p. 39.
19. *Fundațiunea Vasile Adamachi. Acte privitoare la familia donatorului...*, p. 70.
20. *Fundațiunea Vasile Adamachi. Raport despre mersul Fundațiunii...*, p. 16.
21. Școala înființată de Academia Română conform testamentului lui Ioan Agarici de la 16 septembrie 1895.
22. *Ibidem*, p. 11.
23. *Fundațiunea Vasile Adamachi 1892 – 1914*, p. 35.
24. *Fundațiunea Vasile Adamachi. Acte privitoare la familia donatorului...*, p. 68.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bibliofilie

Cunoștințe necesare unui bibliofil
(VI)

Edouard ROUVEYRE

"Pe lângă plăcerea de a poseda cărți și de a te bucura de ele
totodată ca simplu amator și ca om studios,
nu cunosc o plăcere mai mare
decât aceea de a vorbi despre ele".
Charles Nodier

Manuscrisele și ilustrațiile din breviare și din cărțile de rugăciuni Litere majuscule și miniaturi

Care este stilul ornamental și caracterul propriu al scrisului de-a lungul secolelor? Cum și prin ce faze succesive s-au transformat primele litere majuscule în forme elegante sau bizare, precedate sau urmate de ornamente care au devenit, pentru artiști ai miniaturilor, mijloace de exprimare artistică, prin conținutul populat cu ființe vii și în care omul avea, încă, rolul principal?

Sunt tot atâtea chestiuni pe care le vom examina, ca și procedeele multiple la care a recurs creatorul de stampe care desena sau miniaturistul însărcinat cu aplicarea culorilor, a aurului și a purpurei.

Studiul paleografic al manuscriselor, adăugându-se lecturii obișnuite, ca și unei interpretări metodice, ne va arăta care sunt cunoștințele generale indispensabile ce ne permit să apreciem, mai exact, rolul lor în istorie și contribuția lor estetică în ornamentație[1].

Transformarea scrierii în scriere hieroglifică sau hieratică, pe lângă forma literelor în cadrul fiecărui alfabet, a fost studiată de artistul și eruditul Alphonse Labitte[2].

"De la Virgiliu (secolul IV) – spune el – cel mai vechi manuscris pe care îl avem aproape intact, până la *Ghirlanda Iuliei*, prin câte faze a mai trecut scrierea în Europa! Nenumăratele ornamente cu care miniaturiștii noștri aveau plăcerea să își orneze cărțile, minunatele miniaturi care, făcând lectura mai agreabilă și mai puțin banală, trezesc, până în zilele noastre, admirația paleografilor. De la crisografii din secolul IV până la pictorii secolului al XVII-lea, toți și-au făcut o onoare din a ilustra și înfrumuseța frumoasele manuscrise, toți au făcut dovada gustului artistic și a simțului estetic admirabil. «Așa cum indică clar etimologia, scria G. Pawlowski[3], cuvântul manuscris desemnează, în principiu, tot ce este *scris de mână*, în opoziție cu ceea ce este gravat sau imprimat. Substantiv și adjectiv în același timp, el se aplică în special cărților realizate în acest mod, în timp ce documentele vechi, private sau publice, au primit denumirea genetică de hrisov. Manuscrisul și-a făcut apariția din momentul în care a fost inventată scrierea.

Instrumentele folosite pentru a scrie au variat, în funcție de materialul folosit.

Stilul sau *stiletul*, tijă de metal sau de os, ascuțit la un capăt și plat la celălalt pentru a șterge, era utilizat în cazul tăbliților cerate sau formate din plăcuțe de plumb. Împărații de la Constantinopol încă mai iscăleau cu cerneală purpurie; însemnul imperial în China era de culoare galbenă. Aurul și argintul erau folosite chiar pentru scrierea unor manuscrise de lux dar, în general, se foloseau pentru inițiale și pentru decorarea volumelor.

Cu ajutorul riglei se trasau liniile verticale pentru a stabili marginile ce limitau spațiul destinat scrisului, apoi linii orizontale pentru a marca rândurile între ele. Mult timp, aceste linii au fost trasate uscat, cu ajutorul unui stilet – ceea ce caracterizează manuscrisele anterioare secolului X; apoi, către secolul XI erau trasate în creion; în sfârșit, reglarea scrierii se făcea prin linii de culoare roșie și acest din urmă procedeu s-a transferat – dar numai cu titlu de lux – și la cărțile imprimate, menținându-se până în secolul trecut. Cuțitașul pentru răzuit era unul din accesoriile obligatorii pentru orice scrib. Cultura scrisă, adaugă G. Pawlowski, ale cărei instrumente le constituiau manuscrisele și care, în antichitate, constituia domeniu public, a devenit, după invazia barbarilor, apanajul clerului, laicilor și corporațiilor».

În special călugării au fost agenții cei mai activi de păstrare a civilizației literelor și, în acest sens, cea mai mare glorie revine discipolilor și continuatorilor operei Sf. Benoît (secolul VI) cărora regulile monastice le impuneau transcrierea cărților. În această perioadă, nivelul general al culturii era din ce în ce mai scăzut, atingând, la mijlocul secolului VIII, limita sa inferioară. Influența personală a marelui împărat Carol, admirabil secundat de anglo-saxonul Alcuin și discipolii acestuia, nu numai că a stopat această mișcare de recul dar a produs o veritabilă renaștere intelectuală. Școala palatului precum și școlile monastice din nordul Franței au

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

dezvoltat această mișcare progresistă: călugării abațiilor benedictine și canonicii catedralelor se remarcă printr-o mare ardoare în transcrierea manuscriselor existente din care mai făceau parte încă opere ale antichității clasice. Laicii, la rândul lor, participă la această mișcare civilizatoare începând cu secolul XIII, după crearea universităților. Scribii, care în antichitate erau foarte apreciați, ca fiind știutori de carte, se bucură din nou de considerație datorită sprijinului suveranilor și al marilor personalități. Manuscrisele se multiplică de o manieră extraordinară. Alături de simpli scribi, apar veritabili artiști, pentru ale căror opere de artă în domeniul caligrafiei le rămânem îndatorați. Deseori, ei și-au semnat lucrările și astfel le cunoaștem numele. Ei sunt Godescalc și Dagulf, sub Charlemagne; Liuthard și Béranger, sub Carol cel Pleșuv; Robert de Billing, sub Filip cel Înalt; Henri de Trévou și Raulet d'Orléans, sub Carol al V-lea; și atâția alții a căror listă ar fi prea lungă. Arta picturii a început să fie introdusă din ce în ce mai mult și cărțile astfel decorate devin obiecte de lux, foarte căutate și scumpe. E bine de știut că în epoca merovingiană, și chiar mai târziu, din cauza penuriei și a prețului mare al pergamentului, manuscrise din vechime au fost răzuite pentru a se scrie pe ele texte noi. Este ceea ce se cheamă *palimpseste*. Cum volumele din această categorie conservă, de obicei, vestigii de scriere primitivă, acestea au fost uneori descifrate, reconstituindu-se astfel multe opere uitate dar importante ale literaturii clasice. Acest obicei de a utiliza manuscrise vechi, din pergament, pentru a le folosi din nou era practicat încă din antichitate".

Miniaturile propriu-zise, adică amestecul mai multor culori pe un fond de culoare purpurie, azurie sau chiar pe metal[4], ale căror volute grațioase, ornamente cu ramuri de viță și ciorchini, frunze încrețite și arabescuri se desfășoară și cuprind ca o ghirlandă marginile, invadând uneori textul, scenele cu personaje în atitudini hieratice sau naturale sunt, în fond, dintr-o epocă nu prea îndepărtată. Deși anticii aveau noțiuni foarte precise despre desen, nu ne-a parvenit de la ei nici o carte ilustrată, doar dacă nu luăm în considerație pe aceea pe care Lala de Cyzique a ilustrat-o pentru *Hebdomades*-ul lui Varron precum și Virgiliu, citat anterior[5].

Crisografia sau arta de a trasa literele în aur, cunoscută de latini, a fost practicată mai ales de grecii din Evul mediu, dintre care crisografii formau o categorie aparte[6]. Printre manuscrisele vechi care ne-au rămas, există în număr foarte mare cele ale căror litere inițiale, chenare și borduri sunt ornate cu cerneală aurită, de multe ori fiind chiar scrise în întregime cu o astfel de cerneală prețioasă și din care, pe unele, le putem vedea în vitrinele Bibliotecii Naționale. Cerneala conținând argint, care are neajunsul că se înnegrește, s-a folosit mai rar. Printre monumentele cele mai celebre din această categorie este citat *Codex argenteus* de Saint Germain, episcop de Paris, conservat la Biblioteca Națională[7].

În prefața la *Cartea lui Iov*, clericul Jerôme scria:

"Să aibă, cei care vor, cărți scrise în aur sau în argint! Apropiații mei și cu mine ne mulțumim cu file modeste, noi căutăm, în cărți, mai ales îndreptarea, iar nu luxul".

Dar această austeritate va găsi puțini imitatori printre copiștii cărților sfinte. Dacă regula îi împiedica pe slujitorii bisericii să folosească aurul și argintul sau ornamentele florale la confecționarea manuscriselor, clericul Bonifaciu a comandat unei abații transcrierea epistolelor Sf. Petru cu cerneală de aur, și aceasta "din respect pentru scrierile sfinte".

Să mai spunem că manuscrisele noastre cele mai

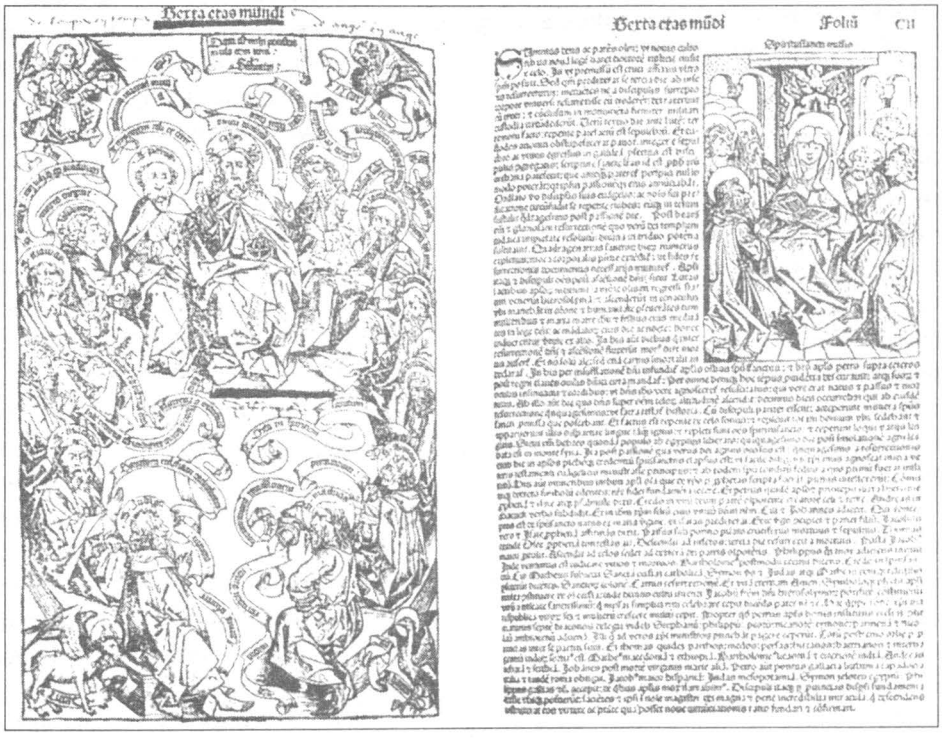

***Vârsta a treia a lumii*, gravură în aramă din *Cronica de la Nürnberg* de Hartmann Schedel, 1493**
Din Ana ANDREESCU, *Cartea de colecție, secolele XV – XX*, Editura Meridiane, 2000

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

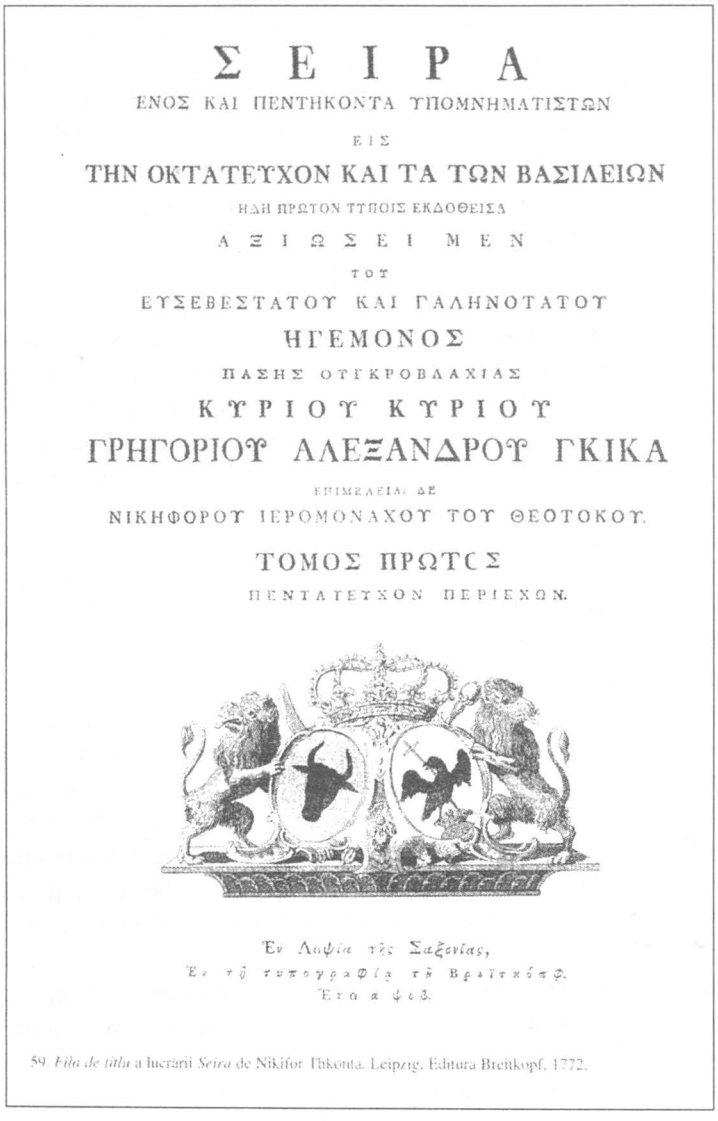

Σ Ε Ι Ρ Α

ΕΝΟΣ ΚΑΙ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΤΩΝ

ΕΙΣ

ΤΗΝ ΟΚΤΑΤΕΥΧΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

ΗΔΗ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΟΙΣ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

Α Ξ Ι Ω Σ Ε Ι Μ Ε Ν

ΤΟΥ

ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ

ΠΑΣΗΣ ΟΥΓΚΡΟΒΛΑΧΙΑΣ

ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΚΙΚΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΙ ΔΕ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΝ ΠΕΡΙΕΧΩΝ.

Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας,
Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρεϊτκόπφ.
Ἔτει α ψοβ.

59. *Fila de titlu* a lucrării *Seira* de Nikifor Thkonta. Leipzig, Editura Breitkopf, 1772.

Fila de titlu a lucrării *Seira* de Nikifor Thkonta, Leipzig, Editura Breitkopf, 1772

remarcabile prin luxul şi ornamentele lor sunt Bibliile, Evangheliarele, Psaltirele şi Cărţile de rugăciuni.

Aurul este risipit din belşug pe manuscrisele bizantine şi acest mod de a le orna, care începe în secolul VIII, continuă până la sfârşitul secolului X; dacă acest metal preţios este folosit mai puţin în ornarea somptuoasă a majusculelor, el străluceşte din plin în fondul scrierii. Struve este printre primii care a semnalat, pentru această epocă, folosirea foiţelor de aur foarte subţiri care se fixau cu precizie pe pergament, cu ajutorul unei paste şi care adesea, prin şlefuire, căpăta o tentă de culoare mai închisă. Înainte de apariţia tipografiilor, la începutul fiecărui paragraf al cărţilor de rugăciuni sau al altor cărţi liturgice, se inscripţionau litere mari care se ornau cu arabescuri conţinând volute şi frunze asemănătoare ornamentelor cu ramuri de viţă şi ciorchini. În final, s-a ajuns la decorarea cărţilor ale căror subiecte erau pictate şi care au primit numele de viniete sau miniaturi, deoarece acestea ţineau locul literelor realizate cu miniu, şi este nedrept că mai mulţi autori au făcut ca "miniatură" să derive din "minion".

Miniatura provine de la greci şi a ajuns la noi străbătând Italia. Dar abia în Franţa şi în Flandra aceasta a fost exersată cu cel mai mare succes, atingând perfecţiunea. Mari progrese s-au înregistrat sub Carol al V-lea (1364 – 1380). Se cunosc foarte puţine nume de autori deoarece majoritatea trăiau retraşi în mănăstiri. Putem totuşi să citãm câteva nume ce ne-au parvenit şi printre care se remarcă: Oderic de Gubio, canonic de Sienne ce a trăit pe la 1233, citat de Dante; Guido de Sienne şi Simon Mennin care au trăit în aceeaşi epocă; François de Bologne, elevul lui Oderic – 1250; Cito, călugăr din secolul XIV; D. Lorenzo, Fra Bernardo – 1450; Gherardo, mort în 1470; Barthélemy della Gatta – 1480; Agosto Decio, J. B. Stefaneschi, Pierre Cesarei de Pérouse, Fouquet, miniaturistul lui Ludovic al XI-lea; Antoine de Compaigne, Jules Clovio, mort în 1518; Jerôme Fecino – 1550; Jacques Argenta de Ferrare – 1561; Valentin Somellino – 1560; Anne Seghers – 1550 şi Jean Mielich – 1572. Bunul gust remarcat în miniaturi va continua până în secolul X şi nu va mai reapare decât spre mijlocul secolului XIV.

Miniatura a fost abandonată în epoca descoperirii tiparului. Atunci, miniaturiştii au produs mici lucrări graţioase pe care le fixau într-un cadru, apoi portrete cu care se ornau cutiile, bomboniere, brăţările, tabacherele şi evantaiurile. Artiştii cei mai celebri în acest domeniu au fost, din secolul XVII până la sfârşitul secolului XVIII, André de Vito, 1610; Isaac Oliver, mort în 1617; Jean Cerva, mort în 1620; Jacques Ligozio, mort în 1627; François şi Michel Castello, 1636; Jean-Guillaume Bauer, Saint-Laire, mort în 1640; Louis du Guerrier, mort în 1659; Ph. Fruitier, mort în 1660; Balth Gerbier, mort în 1661; B. Bisi, mort în 1662; Jeanne Garzoni, moartă în 1670; Jacques Bailly, mort în 1679; Elisabeth-Sophie Chéron, moartă în 1711; Jeanne-Marie Clementina; Jacques-Philippe Ferraud, mort în 1733; Klingstet, mort în 1734; Félicité Sartori şi Marie Félicité Tibaldi, moartă pe la 1740; Jacques-Christophe Leblon, mort în 1741; J.-A. Arlaud, mort în 1743; Rosalba Carriera, Vénitiènne, moartă în 1757; Ismaël Mengs, mort în 1764; Joseph Camerata, mort în 1764; Baudoin, mort în 1770; Jean-Ètienne Liotard, mort în 1776.

"Fără ca parizienii să bănuiască – scria Edouard Didron – există la Paris, pe strada Richelieu, în Biblioteca regală, un muzeu cu tablouri mai vechi, mai numeroase, mai diverse, mai naţionale şi aproape la fel de preţioase ca acelea de la Louvre: este colecţia de manuscrise cu miniaturi împrăştiate, presate, ascunse printre alte cărţi, rulouri sau scoarţe ce alcătuiesc departamentul de manuscrise. Deşi mai mici ca număr de exponate şi valoare, muzee asemănătoare există în mai multe oraşe mari din Franţa, cum ar fi Rouen, Lyon, Amiens, Troyes şi Reims.

Întrucât miniaturile nu sunt altceva decât vitralii pe pergament sau, mai bine zis, planşe cu vitralii, mi s-a părut necesar să compar miniaturile cu vitraliile pentru a scoate în evidenţă importanţa necunoscută a celor dintâi prin raportare

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

la importanța recunoscută și de necontestat a celor din urmă. În afară de transparență, care este una din calitățile proprii sticlei, miniaturile nu sunt decât niște vitralii, vitralii opace care reflectă lumina în loc de a o refracta. Dată fiind această – aproape – transluciditate, o miniatură este în realitate o pictură pe sticlă. După cum o dovedesc anumite texte, uneori s-a întâmplat chiar ca același artist să fie pictor pe sticlă și pictor pe pergament, după cum o demonstrează compozițiile identice având aceleași personaje, aceleași subiecte și aceeași vestimentație pe care le regăsim mereu în manuscrise și pe vitralii. Într-adevăr, ce importanță are dacă, pentru a face un ornament, vi se dă o bucată de sticlă sau una de pergament? Procedeul este același sau, aproape la fel, ca și în cazul diluării culorilor; numai că, în primul caz, este vorba despre flacăra de la muflă, iar în al doilea e vorba de căldura soarelui. În aceasta constă toată deosebirea, care este pur tehnică și care îl privește pe preparatorul culorilor, pe chimist și nu pe artist. O diferență constă totuși în dimensiuni. Cu siguranță că există miniaturi care au aproape dimensiunea minusculelor subiecte încadrate în aceste medalioane, atât de numeroase în secolul XIII: de regulă, însă, vitraliul este uriaș iar miniatura pitică. Dar, ce contează? Uriașul nu are nimic în plus față de pitic: piticul, ca și uriașul, are două mâini, două picioare, un corp și un cap, totul dispus în aceeași ordine și având aceleași forme. Miniatura este un vitraliu văzut dinspre partea care micșorează a unui binoclu, vitraliul este o miniatură privită dinspre celălalt capăt. Nu este nimic fundamental în această diferență; triunghiul echilateral a cărui suprafață este de treizeci de metri nu are o valoare științifică mai mare decât un triunghi echilateral cu suprafața de trei metri. O miniatură poate fi la fel de bine un vitraliu într-atât încât unul dintre cele mai interesante manuscrise de la Biblioteca Regală, care are ca titlu *Emblemata Biblica*, oferă o serie de 492 de coloane ocupate în întregime de câte patru medalioane precum cele de la Sainte-Chapelle; aceste medalioane sunt amplasate pe un fundal în mozaic de culoare albastră și roșie, analog celui existent în cazul frumoaselor vitralii de la Saint Louis. Chiar și o privire mai puțin exersată sesizează imediat asemănarea.

Miniaturile au, așadar, o importanță egală cu vitraliile. Aș adăuga că ele prezintă un interes încă și mai mare, deoarece ele sunt mai vechi, mai numeroase, mai variate, mai explicative, mai complete și mai perfecte decât vitraliile.

Ele sunt mai vechi: în Franța nu există nici un singur vitraliu anterior sfârșitului de secol XII. Cele de la Saint-Maurice d'Angers, de la Saint-Denis, de pe portalul regal de la Notre-Dame de Chartres, de la Saint-Remy de Reims, unele de la Saint-Julien du Mans, sunt cele mai vechi care se cunosc, dar nici unul nu ajunge până la 1100, ba, s-ar putea spune chiar că aproape toate sunt din ultimii ani ai secolului XII. Din contră, suntem în posesia multor manuscrise cu miniaturi ce datează din secolele IX, VIII și chiar din secolele V sau VI ale erei noastre; neîntrerupt, an după an, ele coboară – ca să zicem așa – până în secolul XVII. Or, de vreme ce miniaturile sunt vitralii pe hârtie, vitralii la scară redusă, putem extinde cu șase sau șapte secole istoria picturii pe sticlă, această artă specifică întru totul creștinismului și de care trebuie să fim atât de mândri; această artă de origine și execuție franceză, cel mai frumos ornament pe coroana gloriei noastre.

Ele sunt mai numeroase: catedralele din Bourges și din Chartres dețin 8.000 de imagini pictate pe sticlă; celelalte catedrale din Franța – excepție făcând cea din Mans – nu posedă valori comparabile; pe când, un singur manuscris din Biblioteca Regală, același pe care l-am menționat anterior și care este intitulat *Emblemata Biblica*, conține 246 file. Fiecare filă este împărțită în două coloane, aș zice – intenționat – în două vitralii, căci ele sunt veritabile vitralii atât în privința aspectului general cât și a fondului, ornamentelor și medalioanelor: în total, 492 de coloane. Vă puteți imagina o catedrală cu 492 de ferestre formate din sticlă colorată, cu reprezentări diverse? În fiecare coloană se află suprapuse patru medalioane, ceea ce ridică numărul lor la 1.968. Într-un medalion sunt pictate, de regulă, cinci figuri omenești, deseori chiar nouă sau zece, însă niciodată mai puțin de trei. Acest manuscris ne oferă, așadar, 9.840 de figuri, fără a mai socoti ornamentele în formă de frunze sau plante încolăcite, florile și animalele. Sunt cu 1.800 mai multe decât la Bourges și Chartres la un loc. De notat că acestea sunt aproape aceleași reprezentări ca și cele de la Chartres și Bourges; că manuscrisul este din a doua treime a secolului XIII, ca și catedrala din Chartres și cea din Bourges, în mare parte.

Dar, mai mult decât atât. Un alt manuscris de la Biblioteca Regală (no. 6829) având ca titlu *Biblia Sacra*, conține 377 pagini. Fiecare pagină este împărțită în două coloane: 754 de coloane. În fiecare coloană sunt pictate patru tablouri: 3.016 tablouri. În fiecare tablou al manuscrisului sunt, în medie, cinci figuri; ceea ce însumează 15.080 personaje, jumătate, poate, din ceea ce a rămas pictat – în zilele noastre – în toate catedralele din Franța. La Biblioteca Arsenalului manuscrisul intitulat *Speculum Humanae Salvationis* cuprinde 160 tablouri ce conțin 590 de figuri; toate aceste tablouri sunt atribuite lui Taddeo Gaddi, elev al lui Giotto. Muzeul Louvre nu deține nici un singur tablou de Gaddi. Și tot din punct de vedere cantitativ, un singur manuscris conține aproape întotdeauna tot atât, iar, de multe ori, chiar mai mult decât toate vitraliile unei catedrale. E foarte ușor de calculat câte basilici cu vitralii sunt în Franța: dacă avem patru sau cinci catedrale în nord, cinci sau șase în vest, tot atâtea în est, vreo zece în centru precum și Auch, care se află în sud, ceea ce înseamnă în jur de douăzeci, nu mai rămân decât niște fragmente de vitralii împrăștiate în câteva locuri, mai mult sau mai puțin deteriorate, mai mult sau mai puțin recondiționate sau returnate de către geamgii, mai mult sau mai puțin presărate cu sticlă albă pentru a se face lumină. Din contră, manuscrisele cu miniaturi despre care vorbesc sunt numeroase. Se pare că ajung la 10.000, la Biblioteca Regală; căci singură această bibliotecă este mai bogată în manuscrise cu miniaturi decât toate bibliotecile din Europa. Acest lucru îl știm de la dl. conte Auguste de Bastard care, de douăzeci de ani, trăiește printre miniaturi și le reproduce pentru magnifica lui operă. Reims nu are decât o catedrală și o abație cu vitralii, în timp ce biblioteca din acest oraș posedă mai mult

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

de o sută de manuscrise cu miniaturi. Lyon nu are decât nişte bucăţi de sticlă în catedrala sa, Saint-Jean, în timp ce marea bibliotecă situată în clădirea colegiului, ca şi aceea din palatul Saint-Pierre sunt mai bogate în miniaturi decât biblioteca din Reims. Ne face plăcere să le arătăm străinilor, cu orgoliu, numeroasele figuri frumoase din manuscrisele bibliotecii din Rouen, ca şi vitraliile de la Saint-Ouen, Saint-Vincent, Saint-Godard sau Saint-Patrice".

Tot aşa, nu există oraş a cărui catedrală să fie cu vitralii şi care să nu aibă în biblioteca sa miniaturi pe pergament de patru sau cinci ori mai valoroase decât vitraliile; cât despre Biblioteca Naţională, putem zice că deţine cel puţin un milion de astfel de figuri.

În manuscrisele ce datează din secolul XII, fondul din aur este adesea ornamentat şi prezintă mici discuri, puncte ornate, diverse asteriscuri şi un fel de gofrare, ce nu pot fi obţinute altfel decât pe o suprafaţă metalică destul de groasă şi solidă. În secolul XIII mai pot fi întâlnite încă fondurile aurite. Micile discuri sunt abandonate pentru a face loc tot mai frecvent unor arabescuri trasate uşor cu acul de gravat; ornamentele împrumutate din regnul vegetal încep să capete preponderenţă. Peisajul propriu-zis nu face încă parte din fondul miniaturilor, aşa cum se va produce curând; arborii, atunci când apar, au încă o formă convenţională – aurul, în alternanţă cu diverse culori dispuse în carouri mici, regulate, formează un fel de eşichier, relativ uniform, cu toate că detaliile sunt variate, pe care se detaşează figurile miniaturilor şi pe care îl reîntâlnim până dincolo de secolul XIV.

Note:

1. Întrucât ne va fi imposibil să indicăm miniaturile ce ornează miile de manuscrise conservate în bibliotecile publice sau particulare, vom indica, pe scurt, operele cele mai importante care tratează acest gen: D'Agincourt, *Istoria artei* – secţiunea Pictură; Emeric David, *Poezia creştină – o formă de artă* – Discurs asupra picturii; *Observaţii asupra manuscriselor Bibliotecii Regale din Paris* redactate de Porte-du-Theil; Gabriel Peignot, *22 de miniaturi dintr-un manuscris din secolul XV aparţinând Bibliotecii din Dijon*; Lambecius, *Bibliotheca Cæsarea* şi *Bibliotheca sequieriana vel Thuana*; Bernard de Montfaucon, *Monumente ale monarhiei franceze*; M. Paulin, *Observaţii asupra manuscriselor franceze*; Dibdin, *Călătorii în Franţa*, *Bibliotheca Spenceriană* şi *Decameronul bibliografic*; C. F. Rumohr, *Italiaenische Forschungen*; Willemin, *Monumente inedite*, "Raportul" prezentat în mai 1836 ministrului de Interne de către Achille Jubinal, în care se făcea inventarul celor mai frumoase manuscrise cu miniaturi, aflate în bibliotecile din unele mănăstiri elveţiene; contele de Bastard, *Picturi şi ornamente din manuscrise, clasificate în ordine cronologică, pentru a servi istoria artei desenului, din secolul IV d.Ch. până la sfârşitul secolului XVI, Biblioteca lui Jean de France, fratele lui Carol al V-lea, publicată în întregime, ilustrată cu cele mai frumoase miniaturi ale acestor manuscrise, precedată de viaţa acestui Prinţ şi urmată de cercetări asupra istoriei artei desenului în Evul Mediu*; Silvestre (miniaturi) şi Champollion (text) în marea operă: *Paleografia şi manuscrisele diverselor epoci ale Evului Mediu*; Acheri, *Annale de filosofie creştină*.

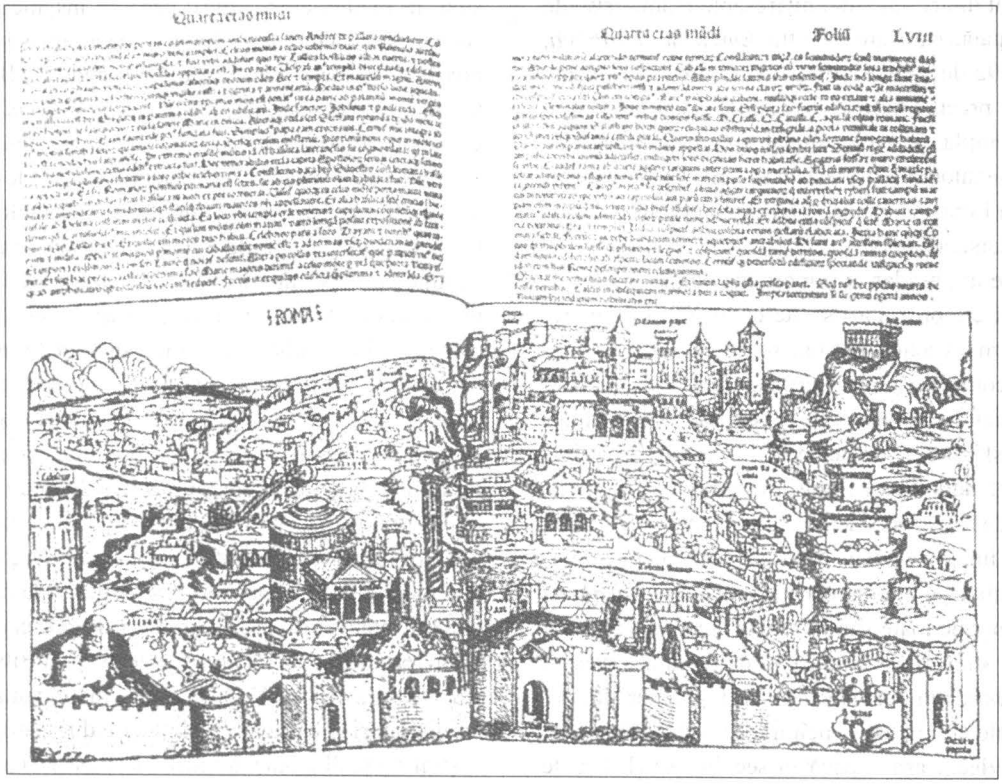

Roma*, gravură în aramă din *Cronica de la Nürnberg

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

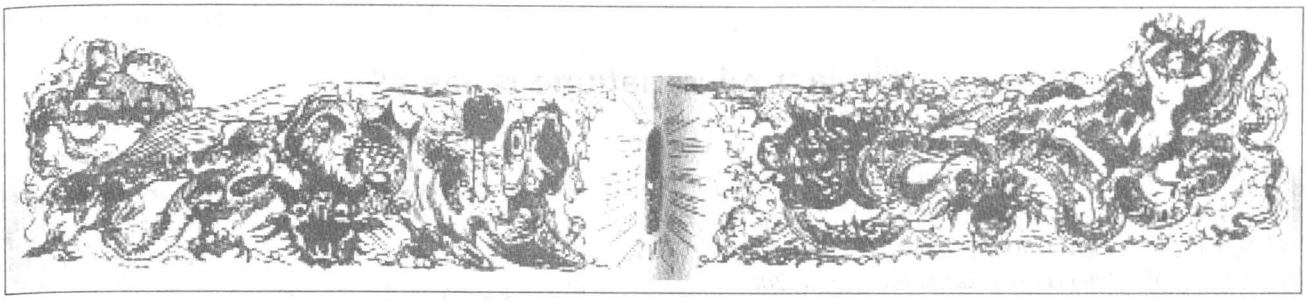

2. Alphonse Labitte (președintele Societății Miniaturiștilor francezi), *Manuscrisele și Arta de a le orna.*

3. Cf. *Marea Enciclopedie.*

4. Fondul din aur nu a fost adoptat exclusiv de miniaturiștii bizantini. În manuscrisul grec no. 580 de la Biblioteca Națională, manuscris din secolul XI, în tomul II, *Viața Sfinților* de Metaphraste, pentru luna noiembrie, sfinții prezentați pe verso-ul din folio 2, într-un tablou ce îi reunește pe toți cei incluși în volum, se detașează pe un fond albastru întunecat.

Arta de a aplica, pe o suprafață velină sau pe hârtie, aur în relief, a fost dusă la un înalt grad de perfecțiune în manuscrisele din secolele XIV și XV; iar astfel de ornamente nu sunt puține în aceste capodopere de răbdare și de bun gust. Ele nu trebuie confundate cu procedeele obișnuite de poleire cu aur a chenarelor și a literelor ornate, ale căror rezultate – remarcabile în câteva lucrări moderne despre paleografie – nu au totuși aceeași strălucire și nici același merit.

5. Martial ne arată, scria M. Johanet, că încă din vremea lui, portretul lui Virgiliu era așezat la începutul lucrărilor sale. Or, cel mai vechi manuscris al lui Virgiliu, care se află la Biblioteca Vaticanului, ne oferă portretul poetului. Evident, spune M. Ampère, acest desen nu a putut fi imaginat în Evul Mediu; el trebuie că a fost copiat după niște manuscrise mai vechi datând, poate, chiar din epoca lui Virgiliu. După Visconti, autorul *Iconografiei romane*, fizionomia reală a poetului ar putea fi aceea care ne-a fost transmisă de artistul necunoscut din St. Denis; manuscrisul provine într-adevăr de la această celebră abație: *Codex Vaticanus*, "Ante omnes codices venerando vetustate", cum spune Heyne. După acest manuscris, Heyne semnalează un altul, la Vatican: Codex-ul numit *Romanus*, care este mai puțin vechi.

"În acest venerabil volum, scrie M. Beulé, Virgiliu poartă veșminte grecești; părul, destul de scurt, îi cade pe frunte asemenea unui diacon; barba este rasă, nasul destul de inestetic desenat iar expresia generală este de blândețe și liniște".

Acest manuscris aparține școlii bizantine iar personajul care îl reprezintă pe Virgiliu are caracteristici sensibil bizantine. În lipsa unui model mai bun, trebuie să îl acceptăm pe acesta, după care arta modernă încearcă să reconstituie imaginea lui Virgiliu. Încă în antichitate Caligula, în nebunia lui, a distrus imaginile care îl reprezentau pe Virgiliu. Ulterior, s-a încercat, totuși, reconstituirea trăsăturilor poetului și i s-au înălțat statui.

6. În legătură cu crisografia, sau arta de a scrie cu litere de aur, consultați extrasul din manuscrisul no. 3178 de la Biblioteca Națională, donat de Fabricius: *Bibliotheca Graeca.* Grecii utilizau cerneala cu pulbere de aur și mai frecvent decât latinii. Biblioteca Mediceeană posedă mai multe manuscrise în care, nu numai titlurile, ci și pagini întregi sunt scrise cu astfel de cerneală și care, în plus, sunt ornate cu miniaturi executate în aur și în culori, reprezentând subiectele menționate în text. La Biblioteca Națională există un manuscris în limba greacă populară dintr-o epocă foarte îndepărtată în care se vorbește despre fabricarea cernelii cu aur. De asemenea, în Lambeccius: Biblioth. Cesarea Vindobomensis (cartea VII – pag. 95) este menționat un manuscris care se pare că tratează același subiect ca și manuscrisul de la Biblioteca Națională.

7. În legătură cu ustensilele necesare scrierii, plumbul rotunjit în formă cilindrică ce servea la trasarea liniilor pe pagină, rigla care ghida plumbul, recipientele pentru cerneală, trestiile tăiate la capăt și bine ascuțite, briceagul cu care erau tăiate trestiile, piatra ponce pe care se ascuțea vârful tocit al trestiei, buretele, care ștergea cuvintele scrise greșit, cutia compartimentată în care se aflau toate aceste ustensile – consultați *Epigrame de Antologie* citate de Montfaucon în *Paleographia Græca.*

(*Cunoștințe necesare unui bibliofil, însoțite de note critice și de documente bibliografice*, ediția a V-a, Paris, 1899)

Traducere de Nicoleta GOJAN

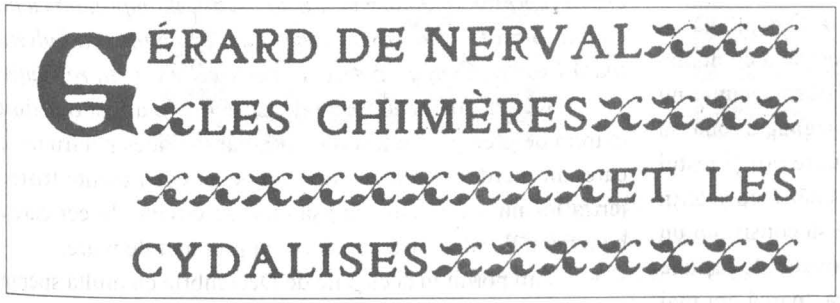

Motive grafice din
Raymond JEAN, *Nerval par lui-même*
Éditions du Seuil, 1964

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Corespondență din Franța

"În lacrimi, o națiune renaşte"

Interviul luat Oliviei şi mamei Ana Badoi, care au apărut pe coperta magazinului "Paris Match" din 11 ianuarie 1990. Un omagiu pentru Vinerian Badoi (15 iulie 1960 – 21 decembrie 1989). Interviu realizat în toamna lui 2004.

Olivia, Vă mulțumesc că ați acceptat să răspundeți la întrebările mele. Acum 15 ani a murit tatăl dvs., când ați împlinit vârsta de 3 ani. Fotografia în care sunteți alături de mama dvs., realizată de un fotograf de la agenția SIPA, a făcut înconjurul lumii. Nu v-ați cunoscut bine tatăl, dar eu sunt sigur că a rămas în inima dvs. şi, bineînțeles, în inima mamei dvs. Ce reprezintă el în inima dvs.?

Este greu să definesc ceea ce simt pentru tatăl meu: un amestec între dragoste şi tristețe. Sunt mândră că a fost tatăl meu, pentru că numai un om cu adevărat deosebit e capabil de sacrificiul suprem pentru libertate. Tatăl meu spunea că, dacă va muri, va muri pentru ca eu să pot avea un viitor mai bun. Cred că este cea mai mare dovadă de iubire pe care un părinte o poate arăta copilului său.

Dvs. ați vorbit de "erou martir". Ce înseamnă acest cuvânt pentru o tânără de 18 ani căreia i-a fost răpit tatăl când ea avea abia 3 ani? A fost doar un sacrificiu? Şi credeți că acest sacrificiu este încă viu în sentimentul oamenilor?

Într-adevăr, tatăl meu este un erou. Şi poate sentimentul de mândrie pe care îl simt când pronunț acest cuvânt e aproape ca o consolare. Însă niciodată, nimic nu va putea umple golul pe care îl lasă moartea unui părinte. Odată cu trecerea timpului se spune că durerea se atenuează, însă pentru mine este tot mai greu, căci de-abia acum încep să conştientizez anumite lucruri. Îmi vine să plâng de furie când aud oameni spunând că sacrificiul eroilor a fost inutil. Adică tatăl meu a murit degeaba? Dacă n-ar fi fost el şi ceilalți martiri, care au murit pentru NOI toți, poate am fi fost şi acum în bezna comunismului, temându-ne pentru ziua de mâine. Consider că tatălui meu îi datorez visele pe care sper să le pot realiza în viitor: visul de a studia în străinătate, de a călători, de a ajunge un om puternic şi adevărat, asemenea tatălui meu.

Tatăl dvs. a fost unul dintre cei care au făcut ca această țară pe care o iubesc enorm de mult să fie liberă. Credeți că libertatea există în România la ora actuală? Care este viața dvs. de astăzi? Cum simțiți viitorul dvs.? Credeți că este mai bine acum decât atunci? În ce sens?

Românii au uitat că libertatea de azi a fost plătită cu sânge şi lacrimi. Au uitat cât de greu era în perioada comunismului şi că astăzi se pot bucura de lucruri la care înainte nu puteau nici măcar să spere. Nimic nu vine de-a gata, trebuie să muncim din greu ca să micşorăm distanța dintre noi şi restul Europei. Cred că libertatea atât de iubită de tatăl meu este în fiecare dintre noi. Depinde de noi dacă vrem să construim un viitor pe baza acestei libertăți sau să dăm dovadă de lașitate găsind refugiu în fața greutăților în gândul că "parcă era mai bine înainte".

Mort à vingt-neuf ans, le 21 décembre 1989, le Roumain qui laisse derrière lui la douleur de cette veuve et de cet orphelin est un héros. La croix de planches brutes qui porte son nom est aujourd'hui le monument de la liberté

Acum pot să sper că dacă voi munci îndeajuns, îmi voi îndeplini țelurile propuse. Cred că noi tinerii suntem principalii beneficiari ai libertății şi democrației. În cazul generațiilor în vârstă, mentalitatea comunistă este din păcate de neschimbat. Sper că noi tinerii să dăm dovadă de acelaşi curaj şi de aceeaşi speranță într-un viitor mai bun pe care eroii martiri au arătat-o lumii întregi.

Mulțumesc mult, Olivia, pentru răspunsurile atât de frumoase la întrebările mele.

D-nă Badoi. Acum 15 ani, magazinul francez "Paris Match" a publicat pe prima pagină o fotografie a dvs. în fața crucii reprezentând mormântul soțului dvs., împreună cu fiica Olivia în brațe, care avea atunci 3 ani. Imaginea a bulversat toată Franța. Cum ați petrecut acești 15 ani de la revoluție?

Cei 15 ani ce au trecut de la revoluție a fost o perioadă extrem de grea pentru toți românii, dar mai ales pentru noi cei care am pierdut pe cineva drag în acele evenimente triste, şi jertfa lor nu a fost cinstită aşa cum se cuvine de cei care au beneficiat de libertatea adusă cu un preț atât de mare.

Am pornit în acele zile de Decembrie cu multă speranță la o viață liberă şi dornici să construim o societate civilizată în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

care să ne fie respectate drepturile. Lucrurile nu au stat așa; pe mine, personal, compatrioții mei m-au dezamăgit, uitând mult prea repede de jertfa tinerilor din Decembrie 1989, preocupați fiind mult prea mult de aspectul material al vieții. Au uitat că sacrificiul lor ne-a adus nouă o viață liberă, am câștigat libertatea cuvântului, dreptul la proprietate, demnitatea românului a renăscut, având temelie viețile acelor tineri pe care cu cu mândrie îi consider Eroi ai acestui neam.

Sunt sigur că prezența soțului dvs. este încă vie. Cum îl considerați: ca un om normal care a făcut pentru patria sa ce a simțit ca normal să facă? Ori ca un erou care s-a sacrificat pentru libertatea unui popor? Ca un simbol? Cine a fost el înainte de revoluție? Ce părere avea privitor la comunism și la Ceaușescu?

Să vă vorbesc despre soțul meu, "Cine a fost el?" A fost un tânăr cu vise îndrăznețe care a cutezat să-i scrie tov. Ceaușescu, să-i amintească de libertatea cuvântului și dreptul la proprietate, un tânăr care a reușit să mobilizeze colectivul în care lucra, la o mișcare sindicală puternică în care erau cerute drepturi și condiții de lucru mai bune.

În acele zile de Decembrie, când a început manifestarea de la Timișoara, era bulversat și ura împotriva comunismului și a dictatorului a crescut așa de mult încât și-a dat viața printre primii tineri din București în seara zilei de 21 Decembrie 1989, ora 18.00.

De la cei care l-au însoțit atunci am aflat că era în fruntea manifestanților strigând "libertate".

Părerea lui despre comunism: orice formă ar lua, duce la degradare umană din toate punctele de vedere, social, moral, spiritual, și poporul nostru ajunsese într-o asemenea stare.

Mă temeam adesea de îndrăzneala cuvintelor lui într-o perioadă când toți eram suspicioși și temători de ceea ce vorbim, însă convingerea lui era puternică și adesea spunea: "românii trebuie să fie liberi, nu se mai poate așa".

Au fost desigur – și cred că sunt încă – momente mai grele. Cum ați putut să suportați această situație? V-a ajutat statul, financiar și mai ales moral?

Viața fără soțul meu, cu un copil căruia am încercat să-i suplinesc lipsa celuilalt părinte, a fost și este grea. Sprijinul moral așteptat din partea statului a cam întârziat să apară; pentru mine ar fi avut o însemnătate mai mare decât cel material.

Ce părere aveți despre atitudinea poporului român față de eroii revoluției? Credeți că s-a schimbat România în bine și în ce sens?

Legea pentru cinstirea eroilor revoluției nu s-a respectat pentru toți, și acum este înlocuită cu o alta mult simplificată în privința drepturilor noastre.

Sunt convinsă însă că asemenea dumneavoastră sunt mulți oameni care nu vor uita și vor cinsti totdeauna jertfa acelor minunați tineri ce au murit cu convingerea că urmașii lor vor trăi într-o țară liberă și civilizată așa cum și-au dorit-o ei.

Glorie eternă curajoșilor tineri!

Vă mulțumesc încă o dată pentru că ați acceptat să răspundeți întrebărilor mele. Puteți fi sigură, și Olivia la fel, că eu personal nu am uitat sacrificiul soțului dvs. și sper că francezii vor fi alături de dvs. cum se cuvine. Să fiți sigură că o să fie! Cu dragoste din tot sufletul.

Jean-Yves CONRAD

AMEDEO MODIGLIANI
85 de ani de la moarte
Portrete – *Jeanne Hébuterne*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Constantin C. GIURESCU, *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri până astăzi*
Ediția a treia, revăzută și adăugită, coordonată de Radu Cârneci, postfață – acad. Dinu C. Giurescu, Editura Orion, București, 2004, 400 p.

... Am văzut pădurea de brad, maiestoasă, severă, pe cea de fag, filtrând lumina, pe cea de mesteacăn, grațioasă și veselă și am admirat, nu o dată, varietatea, frumusețea și bogăția pădurilor noastre, primitoare, în care omul se simte acasă, față de pădurea tăcută și tristă a nordului sau față de "iadul verde" al pădurilor ecuatoriale. Binecuvântată să fie pădurea noastră, care ne-a fost ca un frate, ne-a adăpostit, ne-a ajutat să trăim și să ne apărăm. Dar noi, de vreun secol și un sfert încoace, n-am știut să o cruțăm așa cum se cuvine, s-o păstrăm, nu numai ca o frumusețe și o avere, dar și ca un izvor imens de sănătate. Am făcut greșeli multe și mari. Să privească cineva râpile din atâtea părți ale dealului și muntelui și va înțelege vina noastră. Am început să reparăm în ultimul timp, dar rănile se vindecă foarte încet și cer timp îndelungat. (Constantin C. Giurescu)

Ion VLASIU, *Vlăsiile și alte poeme*
Cu o prefață, "În căutarea «Vlăsiilor»" de Ion Brad, un poem omagial "La Vlasiu" de Ion Horea și o postfață, "Drumărind cu maestrul Ion Vlasiu" de Eugeniu Nistor. Carte pregătită pentru tipar de Fundația Națională "Satul Românesc", director Alexandru Brad. Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2004, 179 p.

... i-au fost dragi aceste caiete de poezii, transcrise de dactilografă de mai multe ori, și s-a ocupat de ținuta lor până în pragul morții. Le-am citit pe nerăsuflate, găsind în paginile îngălbenite o adevărată comoară literară, o mare varietate de genuri și formule poetice, predominante fiind "Vlăsiile". Aproape toate lirice, doar din când în când amestecate cu "balade" sau "fabule", unde talentul de narator și moralist al Vlasiului se simțea, pesemne, mai la largul său... (Ion Brad)

Ionuț NICULESCU, *Presa teatrală românească 1835 – 1944*
Editura Nemira, București, 2004, 184 p.

Un catalog al periodicelor teatrale românești de la cea mai veche atestare (1835) și până azi ne lipsește... o prezentare descriptivă a gazetelor de teatru se impunea de mult. Utilitatea ei nu trebuie demonstrată.

Pentru a da imaginea evoluției în vreme a presei teatrale la noi, am adoptat criteriul cronologic. Fișez doar periodicele de specific și pe cele în care ponderea teatrului este relevabilă (ex. Revista muzicală și teatrală, *Buc., 1904 – 1908)...*

Investigația noastră documentară se oprește, deocamdată, la anul 1944, din motive lesne de înțeles. Așteptăm – mereu așteptăm! – o vreme prielnică pentru dreapta înfățișare a deceniilor culturale care au urmat. (Ionuț Niculescu)

Ion MOLDOVAN, *Flacără pe altarul Iubirii. Mărturii despre Episcopul Ioan Suciu*
Editura Buna Vestire, Blaj, 2003, 115 p.

Dintre ierarhii Bisericii Greco-Catolice, despre Preasfințitul Ioan Suciu s-a scris, după 1990, cel mai mult. Lucrul acesta este explicabil din mai multe motive: într-un fel el se aseamănă cu Inocențiu Micu-Klein, vlădicul întemeietor, ctitorul Blajului, care a înfruntat cu o dârzenie fără seamăn prigonirea Bisericii Greco-Catolice la începuturile ei; Vlădicul cel tânăr, Ioan Suciu, trăiește anii grei când Biserica sa este scoasă în afara legii, când pentru ea se pregătea, după o spusă celebră a episcopului, "Vinerea Mare", trăită ca într-o pagină de Evanghelie. (Ion Buzași)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Boris DRUȚĂ, *Basarabia răstignită*, roman
Ediție revăzută și adăugită de Paul Carpen, Editura Detectiv, București, 2004, 312 p.

... Cărările pe care oamenii Basarabiei, în trecerea lor prin lume, au trebuit să se strecoare mai mult furișați decât să le străbată cu mândrie, au săpat urme adânci în sufletele lor. Făgașul ros de vitregiile vremii este uneori atât de adânc, încât inimile sângerează. Trăind de generații în umbra apăsătoare a cuceritorilor, ei s-au deprins să își ascundă suferința și nemulțumirile. Și își ascund adevăratele trăiri atât de adânc, încât uneori nici ei înșiși nu se cunosc unul pe celălalt cu adevărat sau nu se mai pot recunoaște pe sine.

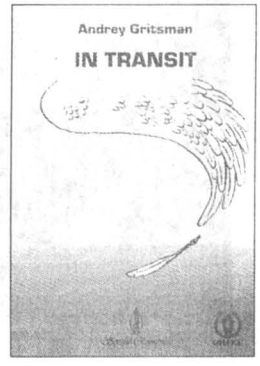

Andrey GRITSMAN, *In Transit.* Poeme și eseuri / Poems and essays
Traduceri în limba română / Translations into Romanian Doris Sângeorzan, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2004, 164 p.

A supraviețui unui transplant de inimă este o experiență dramatică. A scrie poezie într-o altă limbă decât a ta este ca și cum ți-ai transplanta inima într-un corp străin. Se poate supraviețui? Puțini poeți au realizat acest miracol – dar merită să încerci, cu toate riscurile pe care procesul le implică, asemenea unui explorator în căutarea tărâmurilor nedescoperite... Andrey Gritsman are îndemânarea și curajul să întreprindă o asemenea aventură magică. (Nina Cassian)

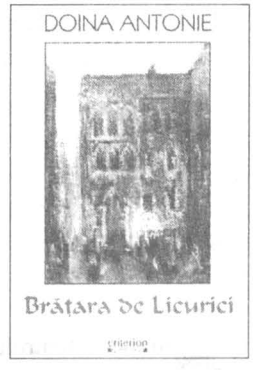

Doina ANTONIE, *Brățara de licurici*
Criterion Publishing, București, 2004, 103 p.

Poeme scurte, aproape aforisme alcătuiesc un volum în stare să definească o voce lirică distinctă.

Jurnalul liric al Doinei Antonie se remarcă prin economia mijloacelor expresive, prin sobrietate și profunzime, prin vibrația discretă la semnele lumii. (Irina Petraș)

Alexandru-Cristian MILOȘ, *Poeme reîntîlnite sub Sirius*
Editura Tipomur, Târgu Mureș, 2004, 135 p.

Situându-și unele visuri de astronaut pe raza unor lecturi din Jules Verne, Wells, Bradbury, Asimov, menționându-i pe Einstein și Heisenberg, dar trăgând cu ochiul (și) la Isus, bardul bistrițean e un trubadur al Omului Cosmic, al fotonilor, al clonărilor, al ADN-ului.

Noutatea, să recunoaștem, îndrăzneață, a acestui poet, constă în faptul că operează cu conceptele științei și tehnicii prin intermediul cărora gândește imaginativ și își compune cu dezinvoltură metaforele adecvate... (Gheorghe Grigurcu)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

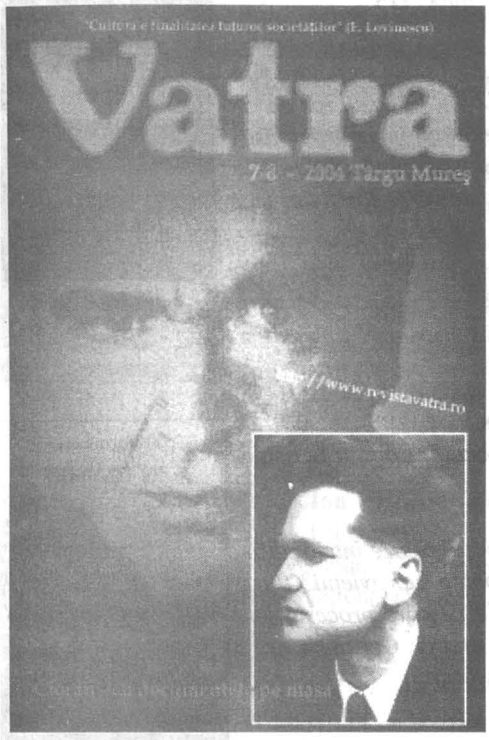

"Vatra" nr. 7-8 – 2004 Târgu Mureș

Cioran – cu documentele pe masă

"Publicăm în paginile următoare un grupaj din publicistica lui Emil Cioran, cuprinzând articolele așa-zis legionare scrise în tinerețe. Selecția aparține lui Horia-Roman Patapievici, care a oferit redacției și textele reproduse în dactilogramă. Ținem să-i mulțumim încă o dată pentru gestul său dezinteresat, fără de care n-am fi putut realiza acest număr.

Nu ascundem faptul că am ezitat o vreme dacă să dăm curs ori nu propunerii. În cele din urmă am considerat că un număr Cioran este oportun și, într-un fel, necesar, după interesul stârnit mai înainte de numărul similar dedicat lui Mircea Eliade. E timpul ca impasul și confuzia provocate de exacerbarea «cazului Cioran» să fie depășite, pentru a se crea climatul unei receptări și evaluări mai calme, obiective (dacă se poate) a unui spirit atât de contradictoriu cum a fost Cioran. Mai ales atmosfera din jurul posterității sale ni se pare în continuare prea inflamată. Convingerea noastră e că numai rostirea adevărului până la capăt, însă cu documentele pe masă și având mereu în vedere totalitatea creației lui Cioran, ar putea detensiona orizontul receptării. În acest sens, vrem să oferim spre lectură textele cele mai incriminate, needitate până acum în volum, pentru ca cititorul să cunoască direct de la sursă ideile și opiniile lui Cioran în momentele sale de rătăcire, pe care – ce-i drept – el însuși le-a regretat în repetate rânduri. [...]

Adevărul e că Cioran rămâne un gânditor privat și în sfera politicii, un însingurat incurabil. Textele par scrise în intimitate, cu o sinceritate brutală, ațintite împotriva tuturor și a nimănui. Pe de altă parte, regăsim în aceste articole, ca un laitmotiv, câteva din temele recurente ale publicisticii culturale cioraniene, de inspirație spengleriană și nietzscheană, care mai domolesc puțin elanul proaspătului convertit la «fenomenul apocaliptic al barbariei». Chiar conceptul de barbarie, dacă-l putem numi așa, e descris mai mult în termeni de filosofia culturii, nu în spiritul vreunei ideologii". [...] (C. M.)

Din Podul Dâmboviței în podul "Licurici"

Studioul Teatrului de păpuși "Licurici" se află în podul Bibliotecii pentru copii "Ion Crengă", amenajat după toate trebuințele. Facem această precizare spre a se înțelege de ce copiii din Podul Dâmboviței, aduși de dramaturgul Paul Everac să cunoască minunățiile Capitalei, trebuiau să poposească în acest pod unde se petrece miraculoasa viață a păpușilor doamnei Gabi Stamatiade. Totul în ziua de sâmbătă, 13 noiembrie 2004.

A fost o întâlnire de neuitat, încărcată de emoții și sentimente prietenești. Licuricii au dat două spectacole: *Fetița fără inimă* de Xenia Roman și un spectacol vesel, *Varietăți muzicale*. Musafirii au fost mai mult decât încântați, promițând ca prieteniile stabilite să fie de lungă durată. Cei care dau viață păpușilor colorate au fost invitați, la vară, în podul lor de la apa Dâmboviței, ca să-i învețe și pe dâmbovițeni cum se face un spectacol.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

ianuarie 2005

♦ ianuarie 1830. 175 de ani de la nașterea lui **Petre Ispirescu**, scriitor, folclorist și tipograf (ian. 1830 – 21 nov. 1887)

♦ 1 ianuarie 1830. 175 de ani de la nașterea lui **Vasile Boerescu**, jurist, editor, publicist, traducător (1 ian. 1830 – 18 nov. 1883)

♦ 1 ianuarie 1855. 150 de ani de la apariția, la Iași, a revistei săptămânale științifice, istorice și literare **"România Literară"**, editată de Vasile Alecsandri

♦ 1 ianuarie 1855. 150 de ani de la nașterea lui **George Assaky**, medic anatomist (1 ian. 1855 – 22 apr. 1899)

♦ 1 ianuarie 1920. 85 de ani de la nașterea lui **Isaac Asimov**, scriitor american (1 ian. 1920 – 6 apr. 1992)

♦ 3 ianuarie 1875. 130 de ani de la moartea lui **Pierre Larousse**, filolog și lexicograf francez (23 oct. 1817 – 3 ian. 1875)

♦ 4 ianuarie 1710. 295 de ani de la nașterea lui **Giovanni Battista Pergolesi**, compozitor italian (4 ian. 1710 – 16 mar. 1736)

♦ 4 ianuarie 1920. 85 de ani de la nașterea lui **Constantin D. Cazacu**, grafician și caricaturist (4 ian. 1920 – 15 oct. 2003)

♦ 4 ianuarie 1960. 45 de ani de la moartea lui **Albert Camus**, scriitor francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1957 (7 oct. 1913 – 4 ian. 1960)

♦ 4 ianuarie 1965. 40 de ani de la moartea lui **T. S. Eliot**, scriitor englez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1948 (23 sept. 1888 – 4 ian. 1965)

♦ 6 ianuarie 1760. 245 de ani de la nașterea lui **Ion Budai-Deleanu**, autorul poemului "eroi-comico-satiric" ***Țiganiada*** (6 ian. 1760 – 24 aug. 1820)

♦ 7 ianuarie 1725. 280 de ani de la moartea lui **Monzaemon Chikamatsu**, dramaturg nipon (1653 – 7 ian. 1725)

♦ 7 ianuarie 1830. 175 de ani de la moartea lui **Sir Thomas Lawrence**, pictor englez (13 apr. 1769 – 7 ian. 1830)

♦ 8 ianuarie 1915. 90 de ani de la nașterea lui **Aurel Tita**, poet, publicist și traducător (8 ian. 1915 – 14 oct. 1994)

♦ 9 ianuarie 1890. 115 ani de la nașterea lui **Karel Čapek**, scriitor ceh (9 ian. 1890 – 25 dec. 1938)

♦ 9 ianuarie 1900. 105 ani de la nașterea scriitoarei **Henriette Yvonne Stahl** (9 ian. 1900 – 25 mai 1984)

♦ 9 ianuarie 1980. 25 de ani de la moartea lui **Petru Caraman**, folclorist, etnograf, filolog și eseist (14 dec. 1898 – 9 ian. 1980)

♦ 11 ianuarie 1865. 140 de ani de la moartea lui **Alexandru Depărățeanu**, poet și dramaturg (25 feb. 1834 – 11 ian. 1865)

♦ 12 ianuarie 1930. 75 de ani de la nașterea pictoriței și scenografei **Edit Botár**

♦ 15 ianuarie 1850. 155 de ani de la nașterea lui **Mihai Eminescu** (15 ian. 1850 – 15 iun. 1889)

♦ 19 ianuarie 1865. 140 de ani de la nașterea lui **V. A. Serov**, pictor rus (19 ian. 1865 – 1911)

♦ 19 ianuarie 1930. 75 de ani de la nașterea lui **Ludovic Bács**, compozitor și dirijor

♦ 19 ianuarie 1935. 70 de ani de la nașterea lui **Laurențiu Mihail**, sculptor

♦ 19 ianuarie 1985. 20 de ani de la moartea lui **Aron-Ovid Densusianu**, prozator (22 mar. 1904 – 19 ian. 1985)

♦ 20 ianuarie 1875. 130 de ani de la moartea lui **Jean François Millet**, gravor și pictor francez (4 oct. 1814 – 20 ian. 1875)

♦ 20 ianuarie 1880. 125 de ani de la apariția, la București, până în martie 1919, a revistei **"Literatorul"**, prima publicație simbolistă românească, sub conducerea lui Alexandru Macedonski

♦ 20 ianuarie 1920. 85 de ani de la nașterea cineastului italian **Federico Fellini** (20 ian. 1920 – 31 oct. 1993)

♦ 21 ianuarie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Demetrescu**, astronom (21 ian. 1885 – 15 iul. 1969)

♦ 21 ianuarie 1950. 55 de ani de la moartea lui **George Orwell**, scriitor englez (25 iun. 1903 – 21 ian. 1950)

♦ 22 ianuarie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **George Vâlsan**, geograf (22 ian. 1885 – 6 aug. 1935)

♦ 23 ianuarie 1940. 65 de ani de la nașterea poetei **Ileana Mălăncioiu**

♦ 25 ianuarie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Hakushu Kitahara**, poet și eseist japonez (25 ian. 1885 – 2 nov. 1942)

♦ 25 ianuarie 1920. 85 de ani de la moartea lui **Amedeo Modigliani**, pictor și sculptor italian (12 iul. 1884 – 25 ian. 1920)

♦ 26 ianuarie 1855. 150 de ani de la moartea lui **Gérard de Nerval**, poet, prozator și traducător francez (22 mai 1808 – 26 ian. 1855)

♦ 26 ianuarie 1920. 85 de ani de la nașterea lui **Marcel Aderca**, traducător

♦ 26 ianuarie 1925. 80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Balotă**, eseist și critic literar

♦ 26 ianuarie 1965. 40 de ani de la moartea lui **George Enacovici**, compozitor (22 apr. 1891 – 26 ian. 1965)

♦ 27 ianuarie 1775. 230 de ani de la nașterea lui **J. F. Schelling**, filosof german (27 ian. 1775 – 20 aug. 1854)

♦ 27 ianuarie 1985. 20 de ani de la moartea lui **Ioan Masoff**, dramaturg, teatrolog și istoriograf al teatrului românesc (4 iun. 1904 – 27 ian. 1985)

♦ 28 ianuarie 1865. 140 de ani de la întemeierea, din inițiativa lui Constantin Esarcu, Nicolae Kretzulescu și V. A. Urechia, a Societății culturale **"Ateneul Român"**

♦ 28 ianuarie 1880. 125 de ani de la nașterea lui **Camil Ressu**, pictor (28 ian. 1880 – 1 apr. 1962)

♦ 28 ianuarie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Jean Athanasiu**, bariton (28 ian. 1885 – 20 nov. 1938)

♦ 29 ianuarie 1860. 145 de ani de la nașterea lui **A. P. Cehov**, scriitor rus (29 ian. 1860 – 15 iul. 1904)

♦ 30 ianuarie 1835. 170 de ani de la nașterea lui **Mark Twain**, scriitor american (30 ian. 1835 – 21 apr. 1910)

♦ 31 ianuarie 1935. 70 de ani de la nașterea lui **Kenzaburo Oe**, romancier japonez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1994

♦ 31 ianuarie 1980. 25 de ani de la moartea lui **Valeriu Bucuroiu**, poet (17 iun. 1934 – 31 ian. 1980)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

N. T. ORĂȘANU – The 1859 Union's Day in Bucharest 2

Nicolae FILIMON – The Entering of Prince Cuza in Bucharest 3

Ana Maria ORĂȘANU – Houses of Bucharest 4

Lucia OLARU NENATI – Mihai Eminescu between Myth and Reality 5

Ion BUDAI-DELEANU – Tsiganiada 8

Contemporary Autographs – *Horia ZILIERU* 10

National Medals for Librarians of Bucharest Metropolitan Library 12

EBLIDA Hot News. October 2004 – Library and Information Society Issues 13

LIDA 2005 – Libraries in the Digital Age 13

Galina DOICEVA – The Role of Public Library in Varna in Protecting and Polarizing of Cultural Heritage of a Region 15

Mariana JAKLOVSZKY – Books' Hell 16

Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (I) 19

Cristina CHIȚA – Romanian Cultural Foundations 25

Edouard ROUVEYRE – Necessary Knowledge to a Bibliophile (VI) 28

Jean-Yves CONRAD – "Through Tears a Nation Is Born Again" 34

Catalogue 36

"Vatra" Review in Târgu-Mureș – Issue on Cioran 38

Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 010352
Tel: 212.83.11 / Fax: 211.36.25
E-mail: abidob@email.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 010352.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. RO38 RNCB 5010 0000 3771 0001 BCR Sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Prețul unui număr este de 20.000 lei. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 240.000 lei

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

GÉRARD DE NERVAL

1808 – 1855

150 de ani de la moarte

El Desdichado

"Sunt negurosul, – văduv, – acel neconsolat
Prinț aquitan cu turnul căzut pentru vecie:
O stea *aveam şi-i moartă, – iar luthu-mi constelat*
Un soare *negru poartă, cel din* melancolie.

În noaptea de mormînt, tu ce m-ai consolat
Dă-mi Posilippul, marea Italiei o-nvie,
Floarea *ce-mi sta, de preț, în suflet dezolat,*
Și bolta cea de viță cu roza ce se-mbie.

Sunt Phoebus ori Amór?... Lusignan ori Biron?
Mai zace, roş, pe fruntea-mi, al Doamnei sărutat;
Visat-am grota-n care sirena a'notat...

Şi, dîrz, de două ori trecui peste-Acheron:
Pe lira lui Orfeu ivind pe rînd c-o mînă
Însuspinări de sfîntă şi țipete de zînă".

În românește de Leonid Dimov

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

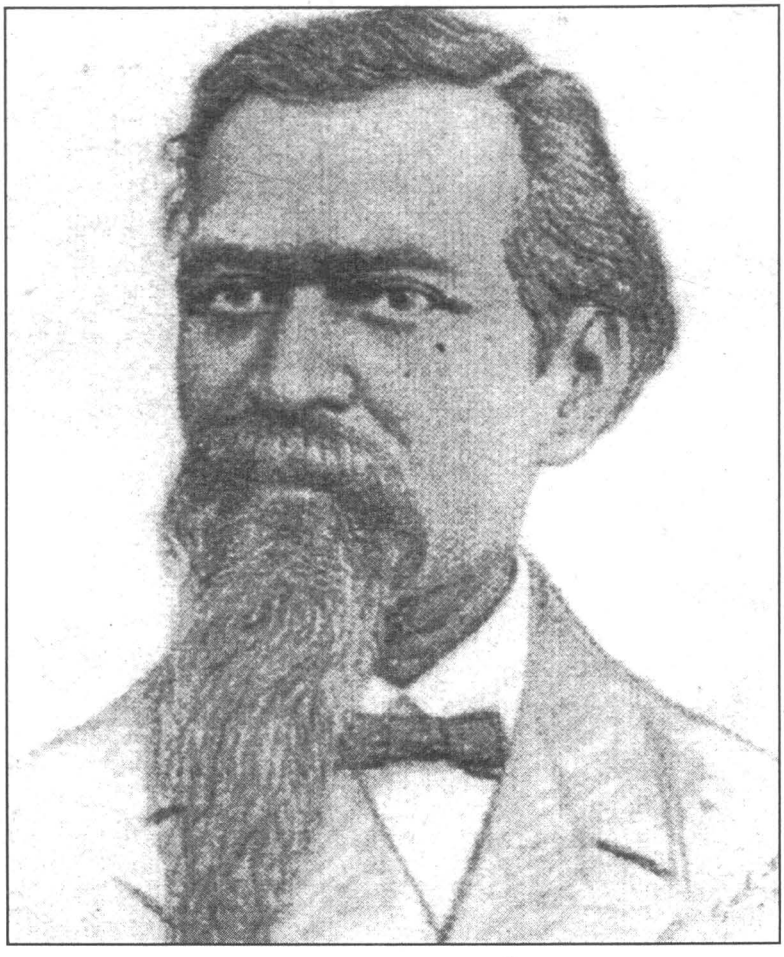

PETRE ISPIRESCU

1830 – 1887

175 de ani de la naştere

"Privind la volume de poveşti poporale ce mi-ai trimis la țară, îmi pare că mă aflu în față cu o comoară pe care aş fi pierdut-o de mult şi am regăsit-o într-o zi de noroc… Ai făcut un bun serviciu neamului românesc, adunând într-un şireag mulțime de pietre scumpe din averea națională, un şireag care nu mai este amenințat de a se pierde. Recunoştința noastră îți este dar câştigată pentru totdauna. Prețiosul d-tale volum trebuie să se afle în fiecare casă, căci în el generațiile noi vor învăța a cunoaşte valoarea inteligenții şi a naturii poporului român. Cea mai scumpă recompensă pentru d-ta este de a-ți vedea numele legat de comoara poveştilor din țară şi de a-ți putea zice cu fală că ai îndeplinit o sacră datorie către patrie!"

Al d-tale servitor şi amic

V. Alecsandri

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro